

Barnefamiliers flytteeatferd i Oslo

Miriam Abildsnes

Masteroppgave ved Institutt for sosiologi og
samfunnsgeografi

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2015

Sammendrag

Tema for denne oppgaven er flytting blant barnefamilier i Oslo. Tre typer forhold antas å ha sammenheng med flytting hos barnefamilier: faser i familiedannelsen, hvor langt unna de nærmeste familiemedlemmene bor og grad av tilhørighet til hjemstedet. Analysene i oppgaven er fokusert på par som nylig har fått sitt første barn, og parene følges frem til det første barnet begynner på skolen. Utgangspunktet for valget om å fokusere på denne gruppen er at tidligere forskning har vist at Oslo i stor grad er preget av gjennomtrekksflytting (Sørli 2007; Stambøl 2013; Strand 2013; 2014). Med dette menes at Oslo tiltrekker seg mange unge voksne, som studerer der og bor der en periode, men som i mange tilfeller flytter ut av byen eller til mindre sentrale strøk når de blir eldre og får barn. Analysene er basert på norske registerdata på individnivå, som inneholder informasjon om bosted, slektsforhold, utdanning, inntekt og innvandrerbakgrunn. Avstander mellom familiemedlemmer beregnes ved hjelp av bostedskoordinater som viser nøyaktig hvor alle personer i utvalget bor og når. Flytteatferd analyseres ved diskret-tids forløpsanalyse.

Analysene av flytteatferd viser at det er en positiv sammenheng mellom første barns alder og flyttesannsynlighet, og at familier med to eller flere barn har høyere flyttesannsynlighet enn familier med ett barn, uavhengig av alder på barna. Forskjellen i flyttesannsynlighet mellom familier med to eller flere barn og ett barn er større desto eldre familiens eldste barn er. Disse resultatene forklares med at plass- og livsstilsbehov forandrer seg i takt med familiefaseoverganger. Flyttesannsynlighet har også positiv sammenheng med det å bo langt unna nærmeste forelder. Dette resultatet indikerer at familier tar avstanden til foreldre i betraktning i flytteavgjørelsesprosessen.

Analysene av flytteatferd blant barnefamilier i Oslo tyder på at desto lengre par har kommet i familiedannelsesprosessen, desto mer presserende kan behovet for å flytte bli. Flytting ut av byen eller til mindre sentrale bydeler kan være en følge av at de mindre sentrale strøkene i og rundt Oslo oppfattes som mer barnevennlige. Videre tyder analysene på at det å ha familie i nærheten er av betydning for barnefamilier, og at dette kan ha sammenheng med at besteforeldre i stor grad hjelper sine voksne barn med barnepass og andre praktiske oppgaver mens barna er små. Avstand til foreldre kan derfor være en viktig muliggjørende eller begrensende faktor for barnefamiliers flytteatferd. Ut fra disse funnene anbefales videre forskning på hvordan ulike familiefaseoverganger og utvidet families tilstedeværelse henger sammen med *retningen* på flyttinger blant barnefamilier i Norge.

Forord

Jeg har hatt et utrolig utfordrende, spennende og ikke minst læringsrikt år med å skrive masteroppgave. Først og fremst vil jeg takke min hovedveileder Lars Dommermuth for tålmodig å ha veiledet meg gjennom den smertefulle prosessen det har vært å lære meg SAS, og for å ha vist enorm interesse og engasjement for prosjektet mitt. En stor takk for at du alltid har tatt deg tid til å svare på spørsmål, og for en innsats langt utover det som er forventet. Biveileder Torkild Lyngstad fortjener takk for gode tilbakemeldinger på teori og alle tenkelige metodiske utfordringer. Takk også for at du gjorde meg oppmerksom på at jeg lider av Blindern-syken (jeg håper jeg har blitt helt eller delvis kurert i løpet av skriveprosessen).

Oppgaven ble skrevet ved Seksjon for demografi og levekår i Statistisk sentralbyrå. Jeg vil takke seksjonen ved leder Trude Lappegård for å ha tilbudt meg kontorplass, og prosjektleder Torbjørn Skarðhamar for å ha gitt meg mulighet til å delta på forskningsprosjektet Spatial and Temporal Dynamics. Torbjørn fortjener også en stor takk for å ha hjulpet med diverse «mikk-makk» i forbindelse med å lære meg R og å lage kart. Jeg vil også takke Elisabeth Ugreninov og Katarina Herlofson for faglige innspill, og Osloforskning for økonomisk støtte til prosjektet.

Til slutt vil jeg takke støtteteamet mitt, som har stått på som helter i et lettere turbulent år. Takk til Lise, Anniken og Abbe for selskap på studentkontoret, bakverk, trøst og hjelp til SAS, Excel, R, Word, Theory of planned behavior: det meste, egentlig («Google it!»). Spesielt takk til Abbe, som har vært en enorm ressurs på studentkontoret, med sine utømmelige kunnskaper om arrays og diverse andre revolusjonerende SAS-teknikker. Takk til Live for barnepass og pannekaker, og Mamma for barnepass og korrekturlesing. Takk til Bjørnar for en bunnløs overbærenhet og *masse* faglig hjelp på kveldstid, og til Mari for å ha fått meg til å dra hjem.

Alle feil og mangler i oppgaven er selvsagt mine egne.

Oslo, 08.05.15

Miriam Abildsnes

Innhold

Sammendrag	3
Forord.....	4
Innhold	5
Tabeller	8
Figurer.....	8
1 Innledning	9
1.1 Forskningsspørsmål	10
1.2 Teoretisk forankring.....	11
1.3 Data og metode	11
1.4 Oppgavens gang	12
2 Tidligere forskning og kunnskapsstatus	13
2.1 Flytting og familie	13
2.1.1 Flyttemotiver	13
2.1.2 Familiehendelser og flyttetilbøyelighet.....	15
2.2 Avstand til foreldre	16
2.3 Geografiske bosettingsmønstre.....	18
2.4 Flytting i Oslo	19
2.5 Oppsummering og kunnskapsstatus	22
3 En teoretisk tilnærming til flytting	24
3.1 Handlingsteoretisk rammeverk.....	24
3.1.1 Handlingsforløpet som skal forklares	24
3.1.2 Theory of planned behavior	26
3.1.3 Flytteavgjørelser.....	27
3.2 Betydningen av familie for flytteatferd	28
3.2.1 Flytting i et livsløpsperspektiv	28
3.2.2 Familiedannelse.....	29
3.2.3 Familiedannelse og flytteavgjørelser.....	30
3.2.4 Stedstilhørighet.....	32
3.2.5 Flytteatferdsmodell.....	33
3.2.6 Flyttetypologi	34
3.3 Hypoteser.....	35
3.3.1 Hypoteser om familiefaseoverganger.....	35

3.3.2	Hypoteser om intergenerasjonell solidaritet.....	36
3.3.3	Hypoteser om stedstilhørighet.....	37
3.4	Oppsummering	37
4	Data og metode	39
4.1	Datamateriale.....	39
4.1.1	Styrker og svakheter ved data	40
4.1.2	Utvalg	41
4.2	Operasjonaliseringer av variabler	45
4.2.1	Utfallsvariabel: første flytting	45
4.2.2	Forklaringsvariabler	46
4.2.3	Kontrollvariabler	51
4.3	Statistiske metoder.....	56
4.3.1	Forløpsmodell.....	56
4.3.2	Forløpsmodell med diskret tid.....	57
4.3.3	Modellestimering	59
5	Deskriptiv statistikk og deskriptive analyser av flytteatferd	61
5.1	Deskriptiv statistikk over utvalget og deres flytteatferd.....	61
5.2	Deskriptive kart over flytteatferd	67
6	Betydningen av familiedemografiske forhold for flytteatferd	73
6.1	Deskriptiv statistikk forløpsdata	73
6.2	Resultater av forløpsanalysene	75
6.2.1	Familiefaseoverganger	78
6.2.2	Intergenerasjonell solidaritet	80
6.2.3	Stedstilhørighet.....	85
6.2.4	Kontrollvariabler	85
6.3	Oppsummering av funn	87
7	Diskusjon.....	89
7.1	Styrker og svakheter ved data og design	89
7.2	Forklaringer	91
7.2.1	Familiefaseoverganger	91
7.2.2	Intergenerasjonell solidaritet	93
7.2.3	Stedstilhørighet.....	97
7.2.4	Økonomi og bosted ved fødselen	100

7.2.5	Oppsummering av forklaringer	102
7.3	Overordnet forståelse og samfunnsmessige implikasjoner	104
7.3.1	Indre Oslo – ikke egnet for barnefamilier?	104
7.3.2	Besteforeldres betydning for barnefamilier.....	105
7.4	Videre forskning	107
8	Konklusjon.....	109
	Litteratur.....	112
	Appendiks	120

Tabeller

Tabell 3.1: Flyttetypologi, basert på Michielin & Mulder (2008)	34
Tabell 4.1: Familier som mangler informasjon om begge mors/fars foreldre ved starten av observasjonsperioden, etter innvandrerbakgrunn. N = 14182.....	42
Tabell 4.2: Ekskluderinger av bruttoutvalget	44
Tabell 4.3: Sensureringer av nettoutvalget underveis i forløpet	44
Tabell 4.4: Fordeling av første barns fødselsår	45
Tabell 4.5: Observasjoner av familier og familie-måneder med og uten flytting mellom starten og slutten av observasjonsperioden i forløpsanalysen	46
Tabell 5.1: Deskriptiv statistikk over utvalget, tidsvarierende variabler	62
Tabell 5.2: Deskriptiv statistikk over utvalget, ikke-tidsvarierende variabler	66
Tabell 5.3: Prosentvis bydelsfordeling blant fastboende og flyttere. Differanse i prosentpoeng fra før og etter flytting for flyttere.....	70
Tabell 6.1: Deskriptiv statistikk over utvalget som brukes i forløpsanalysen, N = 743 559 ...	74
Tabell 6.2: Forløpsanalyse av barnefamiliers sannsynlighet for flytting per måned, oddsforhold og 95 % konfidensintervaller	76
Tabell 6.3: Resultat av hypotesetesting for flytteatferd	88
Tabell 7.1: Mulige forklaringer på funn fra forløpsanalysen av flytteatferd blant barnefamilier i Oslo	102

Figurer

Figur 3.1: Stadier i flytteprosessen og handlingsfaser fra Rubiconmodellen. Gjengitt etter Kley 2011:472.	25
Figur 3.2: Generell modell for flytteavgjørelser. Basert på De Jong 2000: 310.	33
Figur 4.1: Grafisk fremstilling av familiefasevariabelen	47
Figur 5.1: Prosentvis fordeling i bydelene i Oslo, før og etter flytting	68
Figur 6.1: Predikerte månedlige flyttesannsynligheter, etter antall barn og alder på første barn	79
Figur 6.2: Predikerte månedlige flyttesannsynligheter, etter avstand til nærmeste bosatte forelder	82

1 Innledning

Tema for denne oppgaven er flytting blant barnefamilier i Oslo. Tre typer forhold antas å ha sammenheng med flytting hos barnefamilier: hvor langt en er kommet i familieetableringsprosessen, hvor langt unna de nærmeste familiemedlemmene bor, og grad av tilhørighet til hjemstedet. Oslo er en by i stadig utvikling: Osloregionen har vokst med rundt 15 prosent i perioden 2004 til 2013, som er mer enn gjennomsnittet for Norge. Dette gjelder befolkning, boliger, arbeidsplasser og transport (Nore, Aarhaug, Gundersen, Barlindhaug & Sørli 2014). Oslo kan karakteriseres som en ungdomsby i norsk sammenheng, i den forstand at den er en by med mange personer i utdannings- og etableringsfasen (Juvkvam og Sørli 2000). Oslo tiltrekker seg unge voksne, som studerer der og bor der en periode, men mange av disse flytter videre når de blir eldre og etablerer seg med egen familie, såkalt gjennomtrekksflytting (Sørli 2007; Stambøl 2013; Strand 2013;2014). Oslobefolkningen egner seg derfor godt til å undersøke flytteatferden til personer i familiedannelsesfasen. Endringer i livsfase, som inngåelse av samliv og ikke minst det å få barn, kan være viktige årsaker til at personer ser etter en ny bolig. Når familien vokser, kan en større bolig, men også fysiske og sosiale kvaliteter ved nærområdet, være viktige motiver for å bytte bolig eller bomiljø (Sørli, Aure, & Langset 2012). Dette kan bety at selv personer som ønsker å bo sentralt kan velge å flytte til mindre sentrale strøk av hensyn til barnas oppvekst (Havnen 2006:6).

Siden flytting i stor grad er styrt av livsfase, med mye innflytting av ungdom og unge voksne til sentrale strøk og familieflytting til mindre sentrale strøk i eldre livsfaser, er det lettere å tolke flyttemønstre når de relateres til spesifikke livsfaser. Derfor har jeg i denne oppgaven valgt å fokusere på personer som i starten befinner seg tidlig i familiedannelsen og følge dem frem til barna deres begynner på skolen. Denne livsfasen omfatter mye av de etableringene som finner sted både i familiedannelsen og i valg av bosted (Sørli 2010:459; Nore et al. 2014:15).

Det er gjort lite forskning på sammenhenger mellom familiedemografiske forhold og flytting i norsk kontekst som tar i bruk registerdata og GIS-koordinater (geografiske informasjonssystemer) for bosted, slik som i denne oppgaven. Interessen for slike undersøkelser er imidlertid økende, og det er nylig gjort en undersøkelse av avstand til norske pars foreldre som tar i bruk registerdata (Løken, Lommerud, & Lundberg 2012:302). Internasjonalt er det gjort flere undersøkelser som tar i bruk registerdata og/eller GIS-koordinater for å undersøke sammenhenger mellom familiedemografiske forhold og flytting

(Michielin, Mulder & Zorlu 2008; Hedman 2013; Kolk 2014; Chudnovskaya & Kolk 2014). Resultatene fra disse studiene viser at familiedemografiske forhold er viktige faktorer i familiers flytteatferd. Målet med denne oppgaven er å bidra til denne forskningen og å undersøke om funnene fra internasjonale studier lar seg overføre til den norske konteksten. Oslo er valgt fordi den kan sammenlignes med andre europeiske storbyer i tidligere forskning, og fordi byen er preget av mye gjennomtrekksflytting i form av unge voksne som forlater byen når de danner familie.

1.1 Forskningsspørsmål

Den overordnede problemstillingen for oppgaven er: *Henger flytteatferd i Oslo sammen med familiedemografiske forhold?*

For å svare på den overordnede problemstillingen, ønsker jeg å svare på tre forskningsspørsmål som naturlig inngår i den:

1. Har barnefamiliers flytteatferd i Oslo sammenheng med familiefaseoverganger?

Tidligere forskning har fokusert på betydningen av faser i familiedannelsen og hvordan flytteavgjørelser har sammenheng med familiehendelser eller forventning om familiehendelser, som giftemål og barnefødsler (Michielin & Mulder 2008; Sørli et al. 2012). I denne oppgaven vil jeg undersøke om flytteatferd har sammenheng med familiehendelser også i en norsk storbykontekst. Det er særlig *overganger* i familiedannelsesprosessen som er i fokus i oppgaven.

2. Har barnefamiliers flytteatferd i Oslo sammenheng med avstand til personer i nær familie?

Tidligere forskning har vist at retningen på flyttinger og flyttesannsynlighet har sammenheng med bostedet til personer i nær familie (Kley 2011; Hedman 2013; Kolk 2014), og at dette gjelder spesielt blant barnefamilier (Michielin et al. 2008). Løken et al. (2012) gjør en lignende undersøkelse av avstander mellom norske par og deres foreldre. I denne oppgaven vil jeg undersøke om flytteatferd blant barnefamilier i Oslo har sammenheng med avstand mellom familier og foreldre på mors og fars side.

3. Har barnefamiliers flytteatferd i Oslo sammenheng med stedstilørighet?

Tidligere forskning om flyttemotiver i Norge har vist at personer med lang botid i kommunen i større grad enn de med kortere botid oppgir flyttemotiver knyttet til det å ha familie, venner

og en følelse av tilhørighet der man bor (Baldersheim 2014:65). De Vanzos (1981) teori er at desto flere slike stedsspesifikke goder en har opparbeidet seg på sitt nåværende bosted, desto mer kostbart vil det være å flytte (1981:3). I denne oppgaven vil jeg derfor undersøke om flytteeatferd har sammenheng med stedstilhørighet blant barnefamilier i Norge.

1.2 Teoretisk foranking

Jeg bruker Ajzens (1991) «theory of planned behavior» (TPB) som det handlingsteoretiske rammeverket for oppgaven. I dette rammeverket plasserer jeg ulike momenter som er relevante for hvordan individer danner flytteintensjoner og omsetter dem i selve flyttingen. I tillegg støtter jeg meg på to modeller som omhandler flytting spesielt: Kleys (2011) modell for stadier i flytteprosessen og De Jongs (2000) modell for flytteavgjørelser. Til sammen gir dette et handlingsteoretiskrammeverk som legger vekt på flytting som en prosess, og som derfor er godt egnet til å analysere flytteeatferd i et familiedannelsesperspektiv. I motsetning til mange andre handlinger er flyttehandlingen som regel ikke et mål i seg selv, men et middel for å oppnå et annet mål. De Jongs flyttemodell (2000) viser at disse målene varierer over livsløpet og særlig er i endring i viktige livsfaseoverganger.

Antakelsen om at livsfase har stor betydning for flytteeatferd og flytteavgjørelser er av grunnleggende betydning for den teoretiske tilnærmingen i denne oppgaven. I andre del av teorikapittelet redegjør jeg for teorier om sammenhenger mellom familiedannelse og flytting, hovedsakelig basert på Michielin & Mulders (2008) flyttetypologi. I tillegg presenterer jeg teorien om at intergenerasjonell solidaritet, definert som kontakt og omsorg på tvers av generasjoner, har betydning for flytteavgjørelser (Mulder 2007; Hedman 2013; Isengard 2013). Til slutt gjør jeg rede for De Vanzo (1981) sin teori om stedstilhørighet og stedsspesifikke goder, som også antas å spille en rolle for flytteavgjørelser (Chudnovskaya & Kolk 2014).

1.3 Data og metode

Datamaterialet er norske administrative registerdata på individnivå. Flere registre er koblet sammen, blant annet registeret for Grunneiendom, Adresse og Bygning (GAB-registeret), som inneholder XY-koordinater for bosted (GIS-koordinater). Datamaterialets utforming gir mulighet til å undersøke flytting uten å forholde seg til administrative enheter, som bydeler og kommuner. Metoden som brukes i analysedelen, er diskret-tids forløpsanalyse.

1.4 Oppgavens gang

I kapittel to presenteres tidligere forskning på sammenhenger mellom familiedemografiske forhold og flytteatferd. I kapittel tre presenteres et handlingsteoretisk rammeverk for analyser av familiers flytteatferd. Deretter diskuterer jeg ulike teorier som tar utgangspunkt i en antakelse om at familiedemografiske endringer har betydning for flytteatferd. Med utgangspunkt i teoriene formuleres det hypoteser om sammenhengene mellom flytteatferd på den ene siden og familiedannelsesfase, intergenerasjonell solidaritet og stedstilhørighet på den andre siden. I kapittel fire presenteres data og metode. Kapittel fem består av en deskriptiv beskrivelse av utvalget og kart over flyttemønstre. Resultater av analyser av flytteatferd presenteres i kapittel seks. I kapittel sju gir jeg en overordnet diskusjon av funnene, der konsekvensene av ulike valg som er tatt i modellspesifikasjonene og hvordan disse påvirker tolkningen av resultatene, utgjør hovedfokus. Jeg diskuterer også hvilke samfunnsmessige implikasjoner funnene fra analysen kan ha. Til sist, i kapittel åtte, oppsummerer jeg hva vi har lært av analysen, og lanserer noen forslag til videre forskning.

2 Tidligere forskning og kunnskapsstatus

Fordi mine forskningsspørsmål og hypoteser har med barnefamiliers flytteeatferd å gjøre, gir jeg i dette kapittelet en gjennomgang av tidligere forskning på sammenhenger mellom familiedemografiske forhold og flytting. Først presenteres forskning om flytting og familiehendelser, deretter en del om flytting og avstand til familiemedlemmer og til slutt presenteres forskning om familiers geografiske bosettingsmønstre. Oslo er valgt som kontekst for oppgaven fordi det er et eksempel på en storby som bekrefter et generelt mønster som går ut på at unge par med små barn ofte flytter til mindre sentrale strøk i barnas oppvekst (Sørлие et al. 2012: 151–52). Dette er et godt utgangspunkt for å studere når slike flyttinger eventuelt skjer, med henblikk på tidspunkt i familiedannelsen. Jeg gir derfor også en beskrivelse av kjennetegn ved Oslos befolkning og undersøkelser av bosetting- og flyttemønstre i Oslo. Til slutt oppsummerer jeg funn fra tidligere forskning og diskuterer hva som kan bidra til å utvide dagens kunnskapsstatus om flytting og familie.

2.1 Flytting og familie

2.1.1 Flyttemotiver

I 2008 utførte NIBR (Norsk institutt for by- og regionforskning) og SSB (Statistisk sentralbyrå) en landsdekkende bo- og flyttemotivsundersøkelse, basert på alle flyttemeldinger i Norge over kommune- og landegrenser fra 1964, og sosioøkonomiske variabler fra 1990-tallet (Sørлие et al. 2012:39). Ut fra dette materialet ble registerbaserte livsløpsanalyser gjennomført, og disse ble supplert med spørreundersøkelser om flyttemotiver, det vil si hvordan folk selv begrunnet sine bostedsvalg (Sørлие et al. 2012:40). Resultatene viste at arbeidsmotiver er den mest fremtredende årsaken til flyttinger i den yngste livsfasen (21–28 år). I neste fase (28–35 år) overtar bolig- og familiemotiver en del, som er tett knyttet til familiedannelse. Neste livsfase (35–42 år) er preget av å ha barn i skolealder. Da overtar steds- og miljømotiver, samtidig som familiemotivene holder seg oppe (Sørлие et al. 2012:13). Fysiske og sosiale kvaliteter ved nærområdet, som for eksempel mulighet for å ha hage, kort vei til skole og lignende, kan i denne fasen bli viktige motiver for å bytte bolig eller bomiljø (Havnen 2006:6).

Sørлие et al. (2012) sine resultater viser at familiemotiv forekommer hyppigst som *flyttebegrunnelse* for lavt og middels utdannede, mens de opptrer sterkest som grunn for å *bli boende* for de med middels og høy utdanning (Sørлие et al. 2012:89). Det er også forskjeller mellom kjønnene når det gjelder i hvilken grad familie er oppgitt som motiv: Menn som er i en familiesituasjon begrunner i større grad både flytting og bosetting med boligforhold, mens

kvinner i større grad begrunner dette med sted og miljø (Sørli et al. 2012:93–4). Livsfase har også mye å si: for både menn og kvinner viser resultatene at i overgangen fra etablerings- og småbarnsfasen skyves begrunnelsene for å flytte gradvis over fra bolig til sted og miljø (Sørli et al. 2012:98). Det er også forskjeller på familiebegrunnelser etter livsfaser når det kommer til om det oppgis som grunn til å flytte eller for å bli boende. Resultatene viser at familiebegrunnelser tiltar som flyttemotiv og avtar som motiv for å bli boende fra aldersfase til aldersfase (Sørli et al. 2012:96). Grunnen til dette kan være at de yngste oppgir familie som grunn til å bli boende fordi de nettopp har flyttet fra foreldrehjemmet og ikke ønsker å flytte for langt bort, mens de eldre i utvalget er mer opptatt av egen familiedannelse, og derfor oppgir dette som et motiv for å flytte. Det er i tillegg forskjeller mellom gruppene med henblikk på tidspunktet for familiedannelse. De som tar utdanning og begynner i arbeid *før* de stifter familie, får andre rammer for hvordan de vurderer flytting og bosetting enn de som allerede er etablert i par eller med familie før arbeids- og boligsituasjon er avklart (Sørli et al. 2012:95).

Det er også geografiske forskjeller i Norge når det gjelder familie som flyttemotiv. Flyttebegrunnelser knyttet til familie florerer sterkest utenfor storbyregionene, der hele 45 prosent av all internflytting begrunnes med familie (Sørli et al. 2012:145–46). For tilbakeflytterne, de som flytter tilbake til kommunen de vokste opp i, er det særlig viktig å flytte nærmere foreldre, men det motivet som slår sterkest ut er ønsket om nærmere kontakt mellom besteforeldre og barnebarn. Flytting *til* storbyområdet begrunnes med familieførøkelser i større grad enn i andre regioner, noe som bekrefter mønsteret som sees ved at unge par med små barn flytter ut av storbyen til omlandet under barnas oppvekst (Sørli et al. 2012:151–52).

Baldersheim (2014) argumenterer for at «røtter» er en viktig drivkraft bak flytting. Med dette mener han det å ha familie, venner og tilknytning der man bor (Baldersheim 2014:66). Baldersheims (2014) undersøkelse av norske bostedspreferanser baserer seg på data fra en norsk spørreundersøkelse der et representativt utvalg av norske velgere ble spurt om sine preferanser når det gjelder hjemsteds kvaliteter. Respondentene ble stilt spørsmålet «Hva er det du setter pris på ved stedet du bor nå, og hva er det du savner?». De fikk en liste med mulige kvaliteter og ble bedt om å krysse av for hva de satt pris på eller savnet, og hvilke kvaliteter på listen som eventuelt var uvesentlige for dem (Baldersheim 2014:58). Nærhet til familie var mer savnet i sentrale strøk enn i utkanten (Baldersheim 2014:60). Når det gjelder «røtter», viste resultatene at det er folk med slekt og botid i kommunen, og som bor i større

husholdninger i mindre, men ikke nødvendigvis usentrale kommuner, som i størst grad oppgir dette som noe de verdsetter ved hjemstedet sitt (Baldersheim 2014:66). Sørli et al. (2012) har i sin undersøkelse også sett på flyttemotiver som handler om å bo nærmere familiemedlemmer, og fremhever at for mange har nærhet til egen oppvekstfamilie stor betydning ved etablering og bosetting av egen familie. Dette kan også være spesielt viktig på grunn av fremveksten av mer komplekse og sammensatte familier, og flere husholdninger med kun én voksen enn tidligere (Sørli et al. 2012:56).

2.1.2 Familiehendelser og flyttetilbøyelighet

Michielin & Mulder (2008) bruker nederlandske spørreundersøkelser fra 1990-tallet til å beskrive hvordan pars flyttetilbøyelighet påvirkes av familiehendelser. I tillegg snur de på årsaksrekkefølgen og undersøker hvordan fruktbarhet blir påvirket av flytting. De antar at familiehendelser er viktige bestemmelsesfaktorer for avgjørelsen om å flytte, spesielt over korte avstander (Michielin & Mulder 2008: 2770). Familiehendelser kan i tillegg bli påvirket av hvor man bor til hvilken tid, siden det å bo i et lite hus i et mindre barnevennlig miljø kan føre til at noen vil utsette det å få barn til de har funnet et nytt sted å bo. Flytting er altså ikke (bare) et instrument for å danne familie, men også for å finne det beste miljøet for familien sin. Selve *timing*en på familiehendelser synes å være en nøkkelfaktor for forståelsen av effekten av en livshendelse på en annen. Det samme gjelder det å ta ideen om *forventning* i betraktning (Michielin & Mulder 2008:2783). Resultatene viser at flyttesannsynligheten er høy i en kort periode før par gifter seg og under graviditet (Michielin & Mulder 2008:2770). Flyttesannsynligheten øker i de første seks månedene før et bryllup og begynner å minke etter bryllupet: Fra ni måneder etter et bryllup er flyttesannsynlighet lavere enn grunnlinjen. Det å ha et barn er assosiert med en større flyttesannsynlighet under graviditeten, og sannsynligheten forblir uforandret etter fødselen. Dette gjelder uavhengig av barnets paritet. Dette resultatet gir støtte til hypotesen om at flytting skjer oftere når man har en *forventning* om en endring i familiesituasjon, enten det er å gifte seg eller å få et barn. Resultatene fra Michielin & Mulder (2008) viser også at sannsynligheten for å få et barn er større etter en flytting, men ikke før noen måneder etter flyttingen. En forklaring på dette kan være at både flytting og fødsel medfører en del praktiske utfordringer som en kan prøve å minimere ved å sørge for at de to hendelsene ikke inntreffer nøyaktig samtidig (Michielin & Mulder 2008: 2783).

Kulu (2008) gjør en undersøkelse av sammenhenger mellom fruktbarhet og flytting i Østerrike, og bruker en competing-risk modell, der flytting til rurale og større eller mindre

urbane områder er de konkurrerende utfallene (2008:640). Resultatene viser at den første barneunnnfangelsen bidrar til å øke individers sannsynlighet for å flytte til rurale destinasjoner, men at denne risikoen kun er høyere i midten av graviditeten: Etter dette synker den, og etter noen få måneder etter fødselen når den det samme nivået som før graviditeten. Andre og tredje unnnfangelse (og fødsler) ser ut til å redusere flyttesannsynligheten til rurale områder. Videre bidrar første og andre unnnfangelse til en signifikant økning i sannsynligheten for å flytte innenfor lokalområdet. Også her synker flyttesannsynligheten signifikant i løpet av andre halvdel av graviditeten og fortsetter å synke etter fødselen. Den tredje og eventuelle etterfølgende graviditeter forandrer ikke flyttesannsynligheten, hverken for å flytte innenfor byen, til en annen by eller til et ruralt område. Til tross for dette, viser resultatene at desto eldre barnet blir, desto lavere blir flyttesannsynligheten (Kulu 2008:641). Michielin et al. (2008) sin undersøkelse av flyttesannsynlighet og avstand til foreldre, viser at det å ha barn er assosiert med lavere flyttesannsynlighet kun når barna er i skolealder (2008:330). Grunnen til dette kan være at det å ha barn i skolealder betyr at familien allerede har etablert seg i et visst område og ønsker å bli boende der, nettopp fordi barna er tilknyttet en spesiell skole og nabolagsnettverk. Resultatene fra Kulu (2008) og Michelin et al. (2008) indikerer altså at en flytting som skjer i forbindelse med en (første) fødsel er av en annen karakter enn flyttinger som gjøres av familier med eldre barn.

2.2 Avstand til foreldre

Forskning på flytting i Norge viser at mange flytter tilbake til der de kommer fra, slik at de kan bo i nærheten av slekt og venner. Nære bånd kan på denne måten bli en steds kvalitet i seg selv (Baldersheim 2014:57). Kolk (2014) ser på hvordan avstand til søsken, foreldre og besteforeldre endres over en persons livsløp ved bruk av longitudinelle administrative registerdata fra Sverige. Undersøkelsen følger den komplette 1970-kohorten og deres slektninger fra de er 10 til 37 år ved å bruke årlig informasjon om bosted for indeksskohorten og slektningene deres (Kolk 2014:1). Resultatene viser at rundt 20-årsalderen, når folk begynner å forlate foreldrehjemmet, bor de fleste innenfor en kort pendleravstand til foreldrene. Etter dette øker den geografiske avstand til foreldrene, men allerede rundt 27-årsalderen flater denne økningen ut og forblir stabil (Kolk 2014:9). Personer som har to eller flere barn, forlater foreldrehjemmet tidligere, men har høyere sannsynlighet for å bo i nærheten av foreldrene sine etter 25-årsalderen, sammenlignet med de som har ingen eller ett barn (Kolk 2014:14–15). Løken et al. (2012) finner i sin undersøkelse av norske par at de med høyere utdanning har lavere sannsynlighet for å bo nærmere foreldrene, og at

flyttesannsynligheten er enda lavere hos de med høyere utdanning som kommer fra et ruralt område (Løken et al. 2012:302).

Michielin et al. (2008) undersøker flyttesannsynlighet og flytteretning med hensyn til foreldres bosted med bruk av nederlandske registerdata som dekker alle innbyggere i Nederland i årene 1999 til 2003. Resultatene indikerer at voksne barn tar foreldrenes bosted i betraktning når kontaktbehovet deres øker, spesielt når de blir skilt, men også når de får barn. Generelt bidrar større avstand til foreldrene til flyttinger i retning av foreldrene, og det hindrer flyttinger som fører til ytterligere større avstand (Michielin et al. 2008:341). Foreldrenes egne behov ser derimot ut til å ha liten betydning for de voksne barnas flyttemønster (Michielin et al. 2008:327). Løken et al. (2012) finner i sin undersøkelse av norske par at oddsen for å tilhøre en kategori som bor i lengre avstand fra foreldrene, er 60 % større for par uten barn enn par med barn (2012:302).

Hedman (2013) undersøker hvordan tilstedeværelsen i nabolaget av familie utenfor husholdningen påvirker bostedsvalg i Uppsala i Sverige. Resultatene viser at det å ha et familiemedlem dit man flytter påvirker flyttesannsynligheten positivt: Det gir en økning i oddsen for å flytte dit på over fire ganger (Hedman 2013:40). Ikke-vestlige innvandrere, middelaldrende voksne og de som tidligere har bodd i det aktuelle området, har høyest sannsynlighet for å flytte i nærheten av familie (Hedman 2013:32). Resultatene viser også at de som har høyest sannsynlighet for å flytte i nærheten av familiemedlemmer, er de som flytter tilbake til et nabolag hvor de har bodd før, innen de fem siste årene før flyttingen (Hedman, 2013:42–3). Kley (2011) finner i sin undersøkelse av to tyske byer basert på paneldata fra spørreundersøkelser, at det å ha nære bånd til familie og venner i byen man bor i, bidrar til å senke oddsen for å vurdere å forlate byen. Disse resultatene peker på et viktig poeng som har å gjøre med tilhørighet: Jo flere bånd man har der man bor, desto større er kostnaden med å forlate stedet. Å ha familie der man bor kan dermed bidra til å senke flyttesannsynligheten (Kley 2011:478).

Resultatene fra Løken et al. (2012) undersøkelse av avstand til norske pars foreldre viser at det er kjønnsforskjeller med hensyn til hvor nærme man bor sine egne eller partnerens foreldre. Generelt flytter kvinner oftere til sin partners foreldre enn menn flytter til sin partners foreldre, skjønt denne forskjellen er begrenset til den delen av parene i utvalget som *ikke* har høyere utdanning (Løken et al. 2012:303–4). Blaauboer, Mulder, og Zorlu (2011) sin lignende undersøkelse i Nederland viser også at par generelt bor nærmere mannens enn

kvinnens foreldre. De undersøker imidlertid hvordan det å ha barn påvirker hvor nærme par bosetter seg foreldrene og svigerforeldrene sine i tillegg. Resultatene viser at når paret har små barn, ser det ut til at viktigheten av kvinnens familieband øker, fordi avstanden til kvinnens foreldre minker etter fødsel. Resultatene fra Michielin et al. (2008) sin undersøkelse viser at det å ha et barn gjør det spesielt usannsynlig for mødre å flytte vekk fra foreldrene sine, mens det å nettopp ha født et barn er spesielt assosiert med å flytte i retning av mors foreldre. Flyttinger som skjer mens det yngste barnet er eldre enn tre år, er derimot i større grad assosiert med en økning i avstand til mors foreldre. Dette resultatet indikerer at flyttinger som er utløst av et behov for praktisk hjelp med barn, er rettet spesielt mot mors foreldre (Michielin et al. 2008:337), og er på linje med Blaauboer et al. (2011) sin hypotese om at familieband har en sterkere effekt på avstand til kvinnens foreldre enn på mannens foreldre (2011:604–7).

2.3 Geografiske bosettingsmønstre

Rostance (2009) undersøker ujevne mønstre i familiestrukturer og flytting i Storbritannia, og finner geografiske mønstre i hvor familier flytter (*geographies of 'family migrant locations'*). Funnene peker mot en høyere tetthet av konvensjonelle familier som flytter til «tradisjonelle beliggenheter» og mindre konvensjonelle familier som flytter til «alternative beliggenheter». Med tradisjonelle beliggenheter menes steder med relativt høy forekomst av familiestrukturer med en fulltidsarbeidende far og en mor uten lønnsnivende arbeid. Med alternative beliggenheter menes steder med relativt høy forekomst av toinntektsfamilier, alenemødre og likekjønnete par (Smith 2011:11). Etter hvert som slike samfunnsmessige prosesser blir mer etablerte, er det sannsynlig at barnefamilier vil bli mer og mer konsentrerte i spesifikke sosioromlige kontekster, særlig i forstedene, i omlandet og noen utvalgte urbane områder som er assosiert med prestisjetunge skoler. Som en følge av dette kan ressursvake familier bli tvunget til å flytte og slå seg ned i nabolag som middelklassen foretrekker å holde seg unna (Clarke 2009; Smith 2011:12–13). Dette bidrar til å forsterke det geografiske skillet mellom ulike typer familier. På denne måten kan skillet mellom familiefraværende og familiedominerte nabolag intensivere seg og skape lagdeling av etnisitet (Finney & Simpson 2008;2009).

Bakgrunnen for at barnefamilier flytter til mindre sentrale strøk i Norge har tradisjonelt vært at disse områdene har kunnet tilby større boliger, et bedre fysisk oppvekstmiljø for barn og tryggere sosiale omgivelser. Bjørnskau & Hjorthol (2003) argumenterer for at forstedenes relative fortrinn har blitt gradvis redusert i de siste tiårene. De argumenterer for at personer

som bor i storbyene i Norge, ønsker å få i både pose og sekk: De vil ha *både* en urban livsstil og en praktisk organisering av hverdagen. De mindre sentrale strøkene fortrinnsvis reduseres i økende grad fordi sentrale bydeler som tidligere har vært preget av industri eller som har hatt lite bebyggelse før er nå, er i ferd med å bli velfungerende og sentrale boligområder. De nye sentrale boligområdene preges av større leiligheter/rekkehus og tilgang på skoler, barnehager, butikker, rekreasjon etc. (Bjørnskau & Hjorthol 2003:80). Slike boligområder er i stadig vekst og kan være attraktive for personer som ønsker å bo i nærheten av byen samtidig som de gir barna sine et ideelt oppvekstmiljø. Det samme mønsteret ses også i storbyene Bergen og Trondheim. Eksempler på bydeler hvor det har blitt bygd slike boligområder i Oslo er Kampen og Grünerløkka (spesielt i delbydelen Rodeløkka) (Bjørnskau & Hjorthol 2003:170).

Baldersheim (2014) mener at «i pose og sekk»-måten å leve urbant på gjelder for det som i forskningslitteraturen blir omtalt som «den kreative klasse», som består av kunnskapsarbeiderne (forskere, kunstnere, arkitekter, ingeniører osv.) som er opptatt av selvrealisering og livsstilsgoder, og som derfor søker seg til steder som legger til rette for dette (gjennom tilgang til kunst, kultur, kaffebarer osv.) (Baldersheim 2014:55). Bjørnskau & Hjorthol (2003) mener at det ikke først og fremst er «kafé og kultur» som er begrunnelsen for å velge de indre bydelene som bosted, men at nye bybeboere verdsetter andre goder og har ulike praktiske preferanser enn de tradisjonelle forstadsbeboerne. Mange av dem foretrekker for eksempel å kunne gå eller å sykle til jobb, i stedet for å reise langt inn til byen med tog eller bil. På samme vis foretrekker de små butikker og stort utvalg i varer, fremfor store forstadskjøpesentre. Dette betyr imidlertid ikke at de «urbane levemåtene» ikke er tydelige – og at det er bestemte grupper i befolkningen som drar nytte av det kulturelle og det sosiale tilbudet i det offentlige byrommet (Bjørnskau & Hjorthol 2003:196).

2.4 Flytting i Oslo

Fordi tema for denne oppgaven er flytteatferd blant barnefamilier i Oslo, vil jeg i denne delen gå nærmere inn på hva som kjennetegner Oslos befolknings bosettings- og flyttemønstre, sammenlignet med resten av Norge.

Oslo har i perioden etter årtusenskiftet opplevd en kraftig økning i folkemengden (Strand, 2014). I 2014 besto Oslo kommunes befolkning av 634 463 personer, og er forventet å passere 700 000 innbyggere i 2020 (Statistisk sentralbyrå 2014a). Oslo og deler av Oslo-regionen har hatt betydelig sterkere vekst enn landet som helhet siste tiår. Det totale folketallet i Oslo fra 2004 til 2014 økte med 22 prosent (Nore et al. 2014:15). Mye av veksten skyldes høy og

økende arbeidsinnvandring fra Øst-Europa og fra Sverige. Arbeidsinnvandringen har vært sterkt konsentrert til alderssjiktet 25 til 35 år (Nore et al. 2014:15). Oslo fikk en flyttegevinst på 125 prosent, altså mer enn en fordobling av antall personer i alderen 25 til 35 år, fra 2004 til 2014. Ingen andre kommuner i Norge fikk like mye tilflytting av unge voksne (Nore et al. 2014: 20). På landsbasis ligger det an til at Norge i kommende tiår vil få 23 prosent flere i alder 25 til 35 år, noe som viser at landet står foran en markant yngrebølge. Bølgen er større i Oslo enn i landet ellers, og Nore et al. (2014) fremhever at dette betyr at for første gang på 40 år blir det vekst å fordele i den aldersgruppen i befolkningen som i størst grad flytter.

Kommuner og regioner har dermed sjansen til å vinne til seg flere unge innflyttere enn før (Nore et al. 2014:17). Byen er også preget av å ha mange mennesker med ulik regional norsk bakgrunn: tre av fire av Oslos innbyggere i 40-årsalderen er innflyttere (Sørli 2010:476).

Selv om det er en generell befolkningsvekst i Oslo, spesielt blant unge i familiedannelsesfasen, er det store lokale variasjoner i veksten av andelen barn (Strand 2014). Mange barn tilbringer sine aller første leveår i Oslo, men ikke like mange har hele sin oppvekst i byen, og dette gjelder spesielt de sentrumsnære områdene (Strand 2013:20). Over 60 prosent av alle som flytter inn til Oslo som unge, har flyttet ut igjen innen de er 40 år (Sørli 2010:463). Noe av grunnen til dette kan være at Oslo til dels er blitt en by for personer i utdannings- og etableringsfasen (Juvkam & Sørli 2000:47). Det henger også sammen med tendensen til utsettelse av barnefødsler, som er spesielt sterk i storbyområder som Oslo. I 2013 var gjennomsnittsalderen for fødende i Norge kommet opp i henholdsvis 30,5 år for mor (29,2 i 1999) og 33,5 år for far (32,2 i 1999). I Oslo var gjennomsnittet for fødende i 2013 i overkant av 32 år for mødre (30,1 i 1999) og 35 år for fedre (33,5 i 1999) (Statistisk sentralbyrå 2014b).

Kvinner alder ved førstefødselen har en klar sammenheng med hvor lang utdanning de tar. Oslo tiltrekker seg unge voksne, som studerer der og bor der en periode, men som flytter videre når de blir eldre og får barn (Sørli 2007; Stambøl 2013; Strand 2013;2014).

Boligprisene i Oslo, spesielt i sentrale strøk, er høye, og mange kan derfor være nødt til å forlate byen eller de sentrale bydelene for å gi plass til familieutvidelse. Hovedbildet er at boligprisene blir lavere jo lenger fra Oslo man kommer (Nore et al. 2014:8). Den unge voksne befolkningen vil derfor ofte forlate byen eller flytte til en mindre sentral del av byen når de etablerer familie. I det lange løp flytter rundt 60 % av alle innflyttere til storbyene ut igjen (Sørli 2007: 10–11). I løpet av de siste årene har disse videreflyttingene forskjøvet seg stadig

oppover på aldersskalaen, noe som har sammenheng med de tidligere omtalte forandringene i dagens familiedannelsesmønster (Sørli 2007:12).

Et viktig særtrekk ved Oslos barnebefolkning i forhold til resten av landet, er at antall barn per årskull synker etter hvert som barna blir eldre. Dette kan være et resultat av gjennomtrekksflyttinger. I indre by i Oslo bor det over dobbelt så mange 0-åringer (nyfødte) som 6-åringer. Dette mønsteret har vært jevnt i en lengre periode. Tall for de siste 20 årene viser at antall barn som innrulleres i skolen i indre by i Oslo som 6-åringer tilsvarer omtrent 75–80 prosent av det samme årskullets størrelse som 0-åringer (Strand 2013:20). Dette gjelder spesielt for de mest sentrumsnære områdene av byen: Oslo indre øst og indre vest har en langt kraftigere aldersreduksjon av barn fra samme årskull enn områdene i ytre by har. Nettoutflytting blant barn er et trekk som er gjelder for Oslo generelt. Kun 30 av 92 delbydeler har samlet sett fra 2000 til 2012 hatt en nettoinnflytting av barn under 16 år (Strand 2014:35–6).

Stambøl (2013) gjør en undersøkelse av flytting til og fra Oslos bydeler basert på data fra 1999–2010. Resultatene viser at flytteaktiviteten er størst til og fra de indre bydelene. Det er klart større flyttestrømmer fra de indre til de ytre bydelene enn motsatt vei, og personer i de eldre aldersgruppene med barn utgjør en betydelig andel av utflyttingene fra de indre til de ytre bydelene. Fra de ytre bydelene går mye av flyttestrømmene til Akershus, som gjennomgående viser en positiv flyttebalanse med Oslo (Stambøl 2013:4). En mulig årsak til dette er at Oslos ytre strøk fungerer som en mellomstasjon før man forlater kommunen for godt. Å flytte til Akershus gjør at man fortsatt har mulighet til å pendle til Oslo for å arbeide, mens barna får vokse opp og gå på skole i et mindre sentralt beliggende strøk. Mer detaljert viser Stambøls undersøkelse (2013) at av alle bydelene i Oslo, er det bare Frogner, St. Hanshaugen og til dels Grünerløkka som kan vise til år med positiv flyttebalanse med Akershus. Alle disse er bydeler i indre Oslo. Alle øvrige bydeler viser gjennomgående negative flyttebalanser med Akershus i perioden som undersøkes (1999–2010). Den klart største nettoutflyttingen fra Oslo til Akershus finnes i de ytre østlige bydelene Bjerke, Grorud, Stovner og Alna, samt fra Søndre Nordstrand (Stambøl 2013:26).

Når det gjelder flyttebalansen mellom Oslos bydeler og landet for øvrig, viser undersøkelsen at både indre øst og indre vest hadde et betydelig innflytningsoverskudd fra regioner utenfor Oslo og Akershus mellom 1999 og 2010. Bydelene i ytre vest og øst viser også hovedsakelig en positiv flyttebalanse, men innflyttingsoverskuddet er betraktelig lavere sammenlignet med

de indre bydelene. I motsetning til i Oslo ytre vest, er imidlertid hovedtendensen i Oslo ytre øst et utflytningsoverskudd til landet for øvrig. Tendensene er stort sett de samme i ytre sør som i ytre øst, men her er det en klar tendens til et moderat utflytningsoverskudd (Stambøl 2013:27–9).

2.5 Oppsummering og kunnskapsstatus

I dette kapittelet har jeg presentert tidligere forskning om flytting og familieforhold.

Undersøkelser av sammenhengen mellom flytting og familiehendelser har vist at flyttesannsynligheten er spesielt høy rundt familiefaseoverganger, som inngåelse av ekteskap og barnefødsler. Undersøkelser av avstand mellom voksne barn og deres foreldre har vist at disse ofte bor i nærheten av hverandre, særlig hvis det er barnebarn i bildet. Å ha foreldre i nærheten kan virke hemmende på flyttesannsynligheten, fordi en ønsker å bli boende i nærheten av dem. Motsatt kan det å ha foreldre langt unna bidra til høyere flyttesannsynlighet fordi en ønsker å flytte nærmere foreldrene. Undersøkelsene som har blitt presentert i dette kapittelet, har også vist at det er kjønnsforskjeller med henblikk på hvem sine foreldre par bor i nærheten av: Generelt bor par nærmere mannens foreldre dersom paret ikke har barn, men flytter i retning av kvinnens foreldre når de får barn. Forskning om flytting i Oslo har vist at mange barnefamilier som bor i de sentrale bydelene når barnet blir født, ender opp med å flytte i det lange løp, enten til en mindre sentral bydel i Oslo eller til omlandet, såkalt gjennomtrekksflytting. Spesielt mange som flytter ut av Oslo kommune, flytter til Akershus.

I norsk sammenheng det foreløpig gjort få undersøkelser som undersøker sammenhenger mellom familieforhold og flytteatferd med bruk av registerdata. Dette er ofte gjort i svensk (Blaauboer, Strömberg, & Stjernström 2013; Hedman 2013; Chudnovskaya & Kolk 2014; Kolk 2014) og nederlandsk kontekst (Michelin & Mulder 2008; Michielin et al. 2008; Blaauboer et al. 2011). Som Kolk (2014) fremhever, gjør bruken av slike komplette befolkningsdata at man kan unngå problemer med manglende svar og andre utvalgsproblemer som kan gi undersøkelser som er basert på spørreundersøkelser bias (Kolk 2014:6). Det er heller ikke tidligere gjort undersøkelser i norsk kontekst om flytting og familie som tar i bruk GIS-koordinater. Denne måten å operasjonalisere bosted på som jeg bruker i oppgaven, gir mulighet til å undersøke flytting uten å forholde seg til administrative enheter, som bydeler og kommuner. Dette gir et konsist og trolig også et mer realistisk bilde av flytting, fordi flyttinger som ellers ikke ville bli regnet som flyttinger fordi de skjer internt i bydeler eller grunnkretser, medregnes (Hedman 2013:35). Tidligere undersøkelser av flytting i Norge er gjort på bydels- og/eller grunnkretsnivå.

Flere flytteundersøkelser i norsk kontekst (Sørli et al. 2012; Stambøl 2013; Nore et al. 2014) fokuserer på flyttestrømmer på landsnivå. De mer detaljerte Oslostudiene fokuserer mer på befolkningskjennetegn i visse bydeler (Strand 2013; 2014) og økonomisk segregering (Wessel 2000; 2001) enn på flytteatferd i seg selv. Tilgangen på GIS-koordinater koblet til registerdata gjør at jeg har mulighet til å studere flytteatferd på detaljert nivå innenfor Oslo by, samtidig som jeg også tar i betraktning de større flyttebevegelsene, som går på tvers av kommuner og fylker.

Til forskjell fra for eksempel flyttemotivsundersøkelsen (Fodnesbergene 2008) som Sørli et al. (2012) sin undersøkelse er basert på, analyserer jeg ikke personers selvoppgitte motiver, men bruker registerdata som viser hva de faktisk gjør (hvilken adresse de flytter til) og på hvilket tidspunkt i familiedannelsen de gjør det. Det er til nå gjort få norske undersøkelser i tråd med Michielin og Mulder (2008) og Kulu (2008), som bruker familiekarakteristikk og familiehendelser som indikatorer for familiefase og ser dette i sammenheng med flytting. Videre er det gjort lite forskning på nærhet mellom barnefamilier og besteforeldre i norsk kontekst, særlig basert på registerdata. Det er gjort undersøkelser av nærhet til familiemedlemmer i Norge basert på registerdata tidligere (Løken et al. 2012), men ikke med samme fokus på familiefaseoverganger og med Oslo som kontekst. I Herlofson & Ugreninovs (2014) undersøkelse av arbeidsdeling i hjemmet og jevnlig hjelp til foreldre, brukes geografisk avstand mellom voksne barn og deres foreldre på samme måte som i denne undersøkelsen, men her er det omsorg for aldrende foreldre, og ikke barnebarn, som står i fokus. Tidligere forskning på besteforeldre og barnebarn i norsk kontekst (se for eksempel Hagestad 2006; Hagestad & Herlofson 2009; Noack, Dommermuth & Lyngstad 2011) fokuserer på hvor mange som rekker å bli besteforeldre, i hvor stor grad besteforeldre har omsorg for barnebarn og hvordan besteforeldrerollen har endret seg som følge av blant annet høyere levealder og fødselsalder. Sammenhengen mellom flytteatferd og geografisk boavstand mellom generasjonene er derimot et lite utforsket forskningsfelt i Norge. Jeg vil derfor argumentere for at den norske forskningslitteraturen om flytting har behov for en undersøkelse av sammenhenger mellom viktige familieforhold og flytteatferd, som drar nytte av fordelene ved bruk av registerdata koblet til GIS-koordinater.

3 En teoretisk tilnærming til flytting

Dette teorikapittelet er tredelt: I den første delen gjør jeg rede for det handlingsteoretiske rammeverket for oppgaven og forklarer hvordan flytteatferd kan tolkes på grunnlag av modellene som presenteres. I den andre delen går jeg nærmere inn på betydningen av familiedemografiske og nettverksmessige forhold for flytteavgjørelser, og til sist utledes fire hypoteser basert på de to foregående delene og tidligere forskning.

3.1 Handlingsteoretisk rammeverk

I denne delen gir jeg en gjennomgang av det handlingsteoretiske rammeverket for oppgaven, som er basert på Ajzens "theory of planned behavior" (1991) (TPB). Når flytteavgjørelsen skal forklares, trekker jeg på teoretikere som har utviklet modeller for flytteavgjørelsesprosessen som er basert på TPB. Før jeg går nærmere inn på disse modellene gir jeg en gjennomgang av handlingsforløpet som danner utgangspunktet for oppgaven.

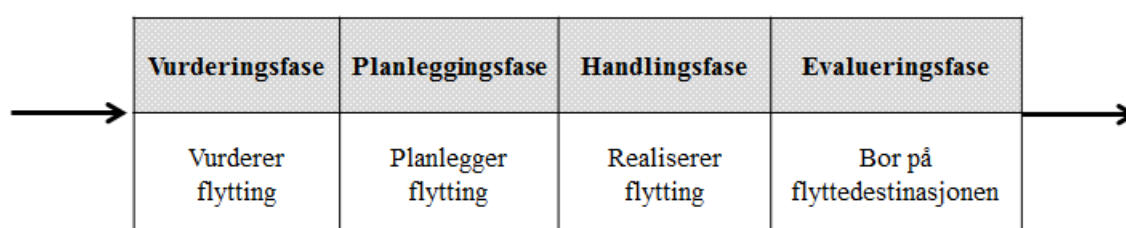
3.1.1 Handlingsforløpet som skal forklares

I denne oppgaven ser jeg på flytting som en prosess som starter med en avgjørelse om å flytte og ender i en flyttehandling. En avgjørelse om å flytte (eller ikke å flytte) springer ut av en intensjon om å nå et bestemt mål, og det å flytte er et middel som brukes for å nå dette målet. Typiske mål som ligger bak en flytting, er et ønske om å ta høyere utdanning, få en ny jobb i en annen by, bo sammen med en partner eller å få en større bolig. Selve flyttehandlingen kan defineres som å forflytte seg fra én administrativ enhet til en annen. Avhengig av forskningsspørsmålet kan denne administrative enheten ha ulike nivåer, det kan for eksempel være et rom i en bolig, en bydel, en by, en region eller et land. For å gå under definisjonen flytting bør denne forflytningen være relativt langsiktig, det vil si at et korttidsopphold, ferier eller lignende ikke faller inn under definisjonen av flytting (De Jong & Gardner 1981:2). Motivasjon er en nøkkelfaktor når man skal definere flytting, og en grunnleggende antakelse i modellene som gjennomgås i dette kapittelet, er at flytting er en rasjonell avgjørelse. Modellene begrenser seg til å beskrive aktører som ikke er tvunget til å flytte eller forbli boende, men som har flere alternative handlemåter tilgjengelig (De Jong & Gardner 1981:5). Aktøren må i tillegg selv være klar over at det er mulig å gjøre et valg (De Jong & Fawcett 1981:45).

Ikke-frivillig flytting er forflytning fra et sted til et annet som på et eller annet vis er påtvunget av stedet man er situert, for eksempel flukt av politiske eller religiøse grunner eller på grunn av naturkatastrofer og ødeleggelse av hjemmet (De Jong & Fawcett 1981:15). Avgjørelsen om å flytte i et moderne samfunn er oftest et resultat av bevisste overveielser over lengre

tidsperioder, med en grundig vurdering av fordeler og ulemper (De Jong & Fawcett 1981:46). Å ta en avgjørelse om å flytte og deretter realisere det, er påvirket av både begrensende og muliggjørende faktorer, som hemmer og forsterker evnen aktøren har til å nå sine ønskede mål. Både flytteavgjørelsens karakter og evnen til å gjennomføre avgjørelsen er også relatert til individets eller husholdningens karakteristikk. I tillegg til dette er avgjørelsesprosessen påvirket av den samfunnsmessige konteksten, sosiale nettverk aktøren inngår i, og sosiale normer aktøren oppfatter som relevant for beslutningen (De Jong & Gardner 1981:5–6). Flyttebeslutninger kan også kobles til eksistensielle spørsmål om hvem en ønsker å være (identitet) og hva slags liv en ønsker å leve (livsstil) (Sørli et al. 2012:67). Flytting er ikke minst en prosess som foregår over tid, og den er dermed nært knyttet til ulike hendelser i livsløpet (Kley 2011:469).

Disse teoretiske antagelsene om flytting integrerer Kley (2011) i Rubiconmodellen, som er en handlingsmodell som sier at før man krysser Rubicon (tar en avgjørelse om et mål), er det motivasjonsbestemte prinsipper som tas i bruk, og etter avgjørelsen er det viljebestemte prinsipper som tas i bruk. Førstnevnte har å gjøre med implementeringen av målet, mens sistnevnte har med valget av målet å gjøre (Gollwitzer 2012:526). Ut fra dette konstruerer Kley (2011) et teoretisk og analytisk rammeverk som omfatter hele flytteprosessen fra intensjoner og flytteavgjørelser til flytteatferd og tiden etter flyttingen, som vist i figur 3.1:

Figur 3.1: Stadier i flytteprosessen og handlingsfaser fra Rubiconmodellen. Gjengitt etter Kley 2011:472.

Figur 3.1 viser at fasen før flytteavgjørelsen tas, er motivasjonsbestemt og karakterisert av å vurdere om man skal flytte. Her formes preferanser basert på en overveielse av hva som er ønskelig og gjennomførbart. Kley (2011) trekker frem at særlig viktige livsløpshendelser, som for eksempel barnefødsel, kan forandre hvilke krav en stiller til et fremtidig bosted (2011:474). Etter at avgjørelsen om å flytte er tatt, følger en ny fase, som er viljebestemt og karakterisert av å planlegge flyttingen. Her planlegges «hvor», «når» og «hvordan» flyttingen

skal skje. Det å realisere avgjørelsen om å flytte, handlingsfasen, innbefatter selve flyttehandlingen. Denne fasen er karakterisert av en målbestemt og uavbrutt gjennomføring av måloppnåelsen. Fasen etter flyttingen er karakterisert av at man bor på den nye destinasjonen og en evaluering av måloppnåelse og om det eventuelt er nødvendig å flytte igjen. Modellen tillater dermed at hele prosessen gjentas (Kley 2011:472). Dette viser hvordan flytteprosessen foregår på et overordnet nivå, men Kleys modell (2011) omtaler ikke hvordan motivasjoner og avgjørelser *formes*. Vurderingsfasen har å gjøre med flyttemotivasjon og implementeringen av et mål om å flytte, mens de andre fasene har med valget om hva som er målet med flyttingen å gjøre, og er viljebestemte. I de neste avsnittene går jeg nærmere inn på hvordan det Kley (2011) omtaler som vurderingsfasen, foregår i en flytteavgjørelsesprosess.

3.1.2 Theory of planned behavior

TPB er en teori som er utformet for å kunne forutsi og forklare menneskers atferd i bestemte kontekster (Ajzen 1991:181). Det er en fornuftsbegrunnet forklaringsmodell, siden atferd forklares som direkte basert på en intensjon, som igjen er et resultat av rasjonell resonnering. Teorien går ut på at en persons intensjon om og mulighet til å gjennomføre en viss atferd, sammen vil påvirke den atferdsmessige prestasjonen, for eksempel å flytte (Ajzen 1991:183). TPB postulerer tre bestemmelsesfaktorer for intensjon: holdning i retning av atferden, subjektive normer og oppfattet atferdskontroll. Med oppfattet atferdskontroll menes aktørens oppfatning av hvor lett eller vanskelig det er å gjennomføre en ønsket atferd (Ajzen 1991:183). Jo mer ressurser og muligheter personer oppfatter at de besitter, og jo færre hindre de forutser, desto større er deres oppfattede kontroll over atferden (Ajzen 1991:196). Holdning i retning av atferden handler om hvorvidt en person har en velvillig eller uvelvillig oppfatning av den aktuelle atferden. For eksempel kan en person tro at en flytting vil ha positive eller negative konsekvenser for egen velferd. Subjektive normer viser til det oppfattede sosiale presset om å gjennomføre eller ikke gjennomføre en viss atferd, det vil si oppfatninger om sannsynligheten for at viktige referansepersoner eller -grupper godkjenner eller fordømmer en gitt atferd, her flytting (Ajzen 1991:195).

Mens disse tre faktorene er grunnlaget for om en intensjon dannes eller ikke, er den relative betydningen av intensjon varierende på tvers av atferdstype og situasjon (Ajzen 1991:188). Ifølge TPB er det intensjonen, og til dels den oppfattede atferdskontrollen, som direkte predikerer atferdsprestasjonen (Ajzen 1991:184). Dersom intensjonen holdes konstant, vil innsatsen for å utføre en vellykket prestasjon øke i samsvar med grad av oppfattet atferdskontroll (Ajzen 1991:184). Forskning på flytteatferd på mikronivå bruker gjerne

individens eller husholdningens demografiske karakteristikk til å forklare flytteatferd. Ifølge Ajzen (1991) danner slike karakteristikk grunnlaget for holdninger, oppfattet atferdskontroll og subjektive normer. Disse tre faktorene skaper igjen grunnlag for intensjoner. Hvis det er mulig å kontrollere for intensjonene, skal altså ikke slike bakgrunnsvariabler ha en signifikant sammenheng med flytteutfallet, etter TPB-modellen (Ajzen 1991:181). Heller enn å behandle slike karakteristikk som direkte flyttemotiver, bør vi anse dem som viktige prediktorer på verdier og forventninger, som i sin tur kan fungere som mellomliggende påvirkningsfaktorer på flytteatferd (De Jong & Fawcett 1981:53).

3.1.3 Flytteavgjørelser

I flytteforskningsfeltet har De Jong (2000) utviklet et teoretisk rammeverk tilpasset til flytteatferd, som er basert på TPB. Når De Jong (2000) tilpasser og anvender TPB til et flytteavgjørelsesrammeverk, blir den grunnleggende antakelsen at *flytteintensjoner* er den viktigste bestemmelsesfaktoren for flytting, sammen med direkte atferdsmessige begrensninger og muliggjørende faktorer (2000:309). Disse begrensende og muliggjørende faktorene kan sammenlignes med det Ajzen (1991) kaller faktisk atferdskontroll. Forventninger inntar en sentral plass i De Jongs (2000) konsept om flytteavgjørelser. All flytting kan ifølge De Jong & Fawcett (1981) med fordel analyseres fra et forventningsverdisperspektiv (*Expectancy-value perspective*), der flytting først og fremst er et instrument for å oppnå et annet mål (1981:13). Disse målene kan også kalles flyttemotiver, og er definert som en funksjon av verdien som tillegges spesifikke mål og den antatte sannsynligheten for at en bestemt atferd fører til disse målene. Dersom den potensielle flytteren i noen grad vurderer kostnaden og nytten ved alternative destinasjoner, eller konsekvensene av å flytte versus å bli boende, anses beslutningsprosessen som rasjonell, og kan dermed analyseres ut fra forventningsverdimodellen (De Jong & Fawcett 1981:46). Som tidligere nevnt er det rimelig å anta at flyttinger i moderne samfunn oftest er basert på en slik rasjonell avgjørelse.

Forventninger om å oppnå ønskete mål et annet sted enn på det nåværende bostedet, sammen med oppfattede normer om familiers flytteatferd, er ifølge De Jong (2000) viktige for å forstå flytteatferd (2000:309). Konseptet om forventning er i fokus fordi det fanger opp *prosessen* som går ut på å evaluere fremtidige utfall av alternative avgjørelser (De Jong 2000: 307). En grunnleggende antakelse er at med mindre atferden er utsatt for begrensende faktorer i valget mellom minst to mulige handlingsforløp, vil en person velge det handlingsforløpet som han har høyest forventninger om at fører til at det ønskede resultatet kan oppnås (De Jong

2000:309). De Jong (2000) foreslår en generell modell for flytteavgjørelser, der han nevner sju konkrete faktorer som er relevante for flytteintensjoner og flytteatferd: forventninger/verdier, oppfattede normer om familie og flytting (*family migration norms*), kjønnsroller, bostedsmessig tilfredshet, nettverk og atferdsmessige begrensende og muliggjørende faktorer (De Jong 2000:310).

Som De Jong (2000) påpeker, er særlig normer om familie viktige bestemmelsesfaktorer for hvilke mål man ønsker å oppnå med tanke på boforhold og beliggenhet i løpet av livet (2000:309). De Jong & Fawcett (1981) trekker frem noen motivasjonstyper, hvorav tilhørighet og moral står mest sentralt med tanke på tema i denne oppgaven (1981:46–51). Motivasjoner som kan kategoriseres under *tilhørighet* er knyttet til mål om for eksempel å bo i nærheten av venner og familie, være en del av et lokalsamfunn eller å leve sammen med en fremtidig ektefelle. Flytting blir således et middel for å oppnå tilhørighet, som for mange betyr å bo i nærheten av familiemedlemmer. Motivasjoner som kan kategoriseres under *moral* er knyttet til mål om for eksempel å eksponere barn for god innflytelse og å være en del av et lokalsamfunn med et gunstig moralsk klima (De Jong & Fawcett 1981:50). En flytting til et sted som anses som et godt oppvekstmiljø for barn, kan derfor være et middel for å nå slike mål. Miljømessige og kulturelle normer kan også muliggjøre eller begrense flytteatferden (De Jong & Fawcett 1981:52). Slike normer blir reflektert i personlige verdier og forventninger, og de blir mer eller mindre internaliserte hos den enkelte. Personlighetstrekk, som for eksempel evnen til å tilpasse seg og villighet til å utsette seg for risiko, er også viktige predikatorer for flytteatferd, ifølge De Jong & Fawcett (1981:53–55). Det gjelder også forskjeller på muligheter på ulike arenaer, for eksempel muligheter for jobb, familiedannelse og utdanning. I tillegg er graden av, og den antatte validiteten og relevansen av informasjon om områder en faktor som kan bidra til å moderere effekten av mulighetsstrukturer (De Jong & Fawcett 1981:55–6).

3.2 Betydningen av familie for flytteatferd

Antakelsen om at familienormer og dermed livsfase har stor betydning for flytteatferd støttes av forskjellige teoretiske refleksjoner og empiriske studier (De Jong 2000; Mulder 2007; Cooke 2008; Cooke & Mulder 2009; Kley 2011; Sørli et al. 2012; Wall, Aboim, Ramos & Nunes 2013). I denne delen gir jeg en oversikt over denne litteraturen.

3.2.1 Flytting i et livsløpsperspektiv

Hver livsfase er knyttet til praktiske, økonomiske og identitetsmessige hensyn og mål. Det er derfor en bred oppfatning i flytteforskningen om at livsfase har avgjørende betydning for

hvorvidt man flytter, hvor man flytter, og på hvilket tidspunkt man flytter (Cooke 2008; Sørli et al. 2012). I den voksne befolkningen er flyttesannsynligheten høyest i ungdomsfasen, etableringsfasen og familiefasen, og mye oppmerksomhet rettes derfor mot disse livsfasene i flytteforskningen (Sørli et al. 2012:42). Siden foreldre med barn i husholdningen har høy flyttesannsynlighet påvirker det også flyttingen til barnebefolkningen i stor grad (Strand 2014:39). Selv om ungdomsfasen, etableringsfasen og familiefasen ligger tett etter hverandre eller overlapper hverandre i livsløpet, er de grunnleggende motivene for flytting i disse fasene ofte forskjellige. Hos unge voksne i etableringsfasen skjer flytting ofte av hensyn til utdanning og arbeid, men også av hensyn til hvor foreldre og søsken bor (Texmon 1996). Her er flyttemotivasjon enda ikke knyttet til ens egen fremtidige familie. Først senere er flytting ofte relatert til samlivsinngåelse. Når de unge voksne parene blir foreldre, flytter de ofte av hensyn til nærområde for barna. For disse kan i tillegg flyttingen være motivert av å skape relasjoner mellom generasjonene i familien gjennom å flytte nærmere egne foreldre eller søsken. Når barna flytter ut av foreldrehjemmet, forandres også foreldrenes boligbehov, som igjen kan være grunnlag for deres flytting. Med økende alder spiller også omsorgsbehov og nærhet til barnebarn en rolle for flyttemotiver (Kolk 2014:4–5).

Den første flyttingen i voksen alder er ofte en flytting ut av foreldrehjemmet. Dette er en reversibel overgang, siden det er mulig å flytte hjem igjen. Overgangen fra å være barnløs til å bli foreldre er derimot en irreversibel og større livsfaseovergang enn å flytte fra foreldrehjemmet. Å bli mor eller far er starten på familiefasen i livsløpet, og en tydelig indikator på å ha blitt voksen. Dermed egner overgangen til foreldreskap seg godt til å undersøke hvorvidt familiefaseoverganger har betydning for flytteatferd. Etter at første barn er født, følger andre familiefaseoverganger, som overgangen fra småbarnsforeldre til å ha ett eller flere barn i skolealder, som igjen kan gi nye bolig- og flytteintensjoner (Sørli et al. 2012:98). Denne familiedannelsesfasen, med overgangen til foreldreskap, mulige videre barnefødsler og barnas varierende alder og behov, står i fokus i den empiriske delen av denne oppgaven. I neste avsnitt gjør jeg derfor rede for hva som kjennetegner familiedannelse i den norske konteksten. Deretter gjør jeg rede for mulige sammenhenger mellom denne livsfasen og flytteavgjørelser.

3.2.2 Familiedannelse

Det har skjedd viktige endringer i familiedannelsesforløpet de siste tiårene. Den viktigste av disse er en økning i alder ved første fødsel, som blant annet henger sammen med utdanning. Spesielt kvinner, men også menn, satser på høyere utdanning og yrkeskarriere i langt større

grad i dag enn for noen tiår siden (Hellevik 2005:57–8). Siden kvinners alder ved første fødsel er positivt korrelert med utdanningslengde og utdanningsnivå, har den økende andelen som tar høyere utdanning ført til en økning i gjennomsnittsalderen for første fødsel i de siste 30 årene. Det betyr også at den barnefrie perioden i livsløpet varer lenger enn tidligere (Hellevik 2005: 60). Gjennomsnittsalderen for førstegangsfødende kvinner i Norge har steget fra 23,4 år tidlig på 1970-tallet til 28,6 år i 2013. Menns gjennomsnittsalder ved første barnefødsel har hele tiden ligget 2–3 år over kvinnenens, og har fulgt den samme utviklingen (Statistisk sentralbyrå 2014b).

Hellevik (2005) påpeker at det finnes et typisk mønster i etableringsoverganger, men at det også er en utbredt oppfatning om at det har skjedd en differensiering av livsløpene, noe som medfører mer uforutsigbare overganger (2005:70). Ifølge Hellevik (2005) har dette sammenheng med en generell velstandsøkning og utjevning av livsvilkår, større tilgang på høyere utdanning og mobilitet i arbeidsmarkedet, og i tillegg redusert normstyring og sosial kontroll (Hellevik 2005:14). Dette manifesterer seg blant annet i en økning av samboerskap og fødsler utenfor ekteskap. Disse endringene gir flere valgmuligheter i overgangsfasen fra ungdom til voksen alder.

3.2.3 Familiedannelse og flytteavgjørelser

En livsfaseovergang som fødselen av et barn kan potensielt utløse en flytting: Det nye barnet kan føre med seg en endring i behovet for plass og ønskede karakteristikk for et passende bosted, noe som potensielt frembringe misnøye med egen boligsituasjon. Når en flytting må til for å oppnå tilfredshet, refererer Michielin & Mulder (2008) til dette som en *regulering (adjustment)* (2008:2772). Flytting er også i denne teorien et instrument for å oppnå et annet mål, i samsvar med De Jongs (2000) flyttemodell. Videre kan flytting være relatert til en forventet endring i husholdningssammensetningen, og med visshet om at endringen kommer til å skje, kan man unngå misnøye ved boligsituasjonen ved å flytte før endringen inntreffer. Denne situasjonen kaller Michielin & Mulder (2008) en flytting i *forventning (anticipation)* om familieendringer (2008:2772). Kley (2011) fremmer det samme argumentet når hun hevder at det å forvente en barnefødsel, kan utløse en avgjørelse om å oppfylle et ønske man lenge har hatt, for eksempel å flytte til et mer barnevennlig miljø (2011:483).

Motsatt, hvis hendelsesrekkefølgen snus, kan flytting ha betydning for hvorvidt man får barn. Par kan ha flyttet til et mer barnevennlig strøk *fordi* de hadde tenkt å få barn, og det at de bor i nettopp dette strøket blir dermed et resultat av *seleksjon* (Michielin & Mulder 2008:2772).

De kan også ha flyttet av andre grunner, men begynt å tilpasse sin egen fruktbarhetsatferd til atferden som er vanlig i miljøet der de bor og dermed fått eller ikke fått barn, uten at dette var en bevisst avgjørelse i forkant av flyttingen. Denne mekanismen kaller Michielin & Mulder (2008) *tilpasning (adaption)* (2008:2772). En annen mulig effekt av flytting på fruktbarhet kan være *avbrudd (disruption)*: Man kan for eksempel utsette det å få barn til noen måneder etter en flytting på grunn av de økonomiske kostnadene og den sosiopsykologiske belastningen som er assosiert med flytteprosessen. For eksempel kan miljøforandringen som flyttingen medfører eller et ønske om å pusse opp den nyinnkjøpte boligen før man får barn, ha denne effekten (Michielin & Mulder 2008: 2772–3). Både tilpasning og avbrudd kan i lys av teoriene som er presentert over, ses som atferdsmessige begrensende faktorer eller mulighet for atferdskontroll. Hvis man har nok plass, øker mest sannsynlig den oppfattede kontrollen på dette punktet. Motsatt, hvis flyttekostnadene er høye, synker den oppfattede kontrollen av det finansielle aspektet ved å få barn.

Et annet viktig aspekt i flytteavgjørelsesprosessen i familiedanningsfasen kan være kontakt mellom familiemedlemmer på tvers av generasjoner. En betegnelse som benyttes om mekanismen som ligger bak omsorg og praktisk og økonomisk hjelp på tvers av generasjonene er intergenerasjonell solidaritet (*intergenerational/family solidarity*) (Mulder 2007;Michielin et al. 2008;Hedman 2013;Isengard 2013). Solidaritet på tvers av generasjoner blir ansett som en avgjørende faktor for geografisk nærhet mellom generasjonene i forskningen på familieforhold og flytting (Isengard 2013:267). Ifølge Szydlík (2000) avhenger intergenerasjonell solidaritet av tre viktige forutsetninger: (1) De relevante familiestrukturene må eksistere (familiegenerasjoner), (2) boavstanden må ikke være for stor, og (3) en viss følelse av forpliktelse om å hjelpe familiemedlemmer (en solidaritetsnorm) må være dominerende (Isengard 2013:239). Basert på disse forutsetningene lager Szydlík (2000) en modell for intergenerasjonell støtte. Ifølge denne er det tre sentrale strukturerer som påvirker muligheten for å utøve intergenerasjonell støtte: (1) individuelle muligheter og behov, (2) familiemessige faktorer, og (3) kulturelle kontekstuelle strukturer (Isengard 2013: 239).

Viktigheten av familien utenfor husholdningen har ifølge Mulder (2007) økt i samsvar med en økende grad av komplekse og sammensatte husholdninger. Normen om en veldefinert husholdning eller kjernefamilie som bor i én bolig, er i dag muligens mindre relevant enn tidligere, og derfor kan den utvidete familiekonteksten og intergenerasjonell solidaritet ha blitt mer relevant (2007:265–6). Isengard (2013) mener også at intergenerasjonell solidaritet øker i

betydning fordi man, av den grunn at man i dag får færre og færre barn og har lengre forventet levetid enn før, får tilbringe lengre tid med foreldre og besteforeldre enn i tidligere generasjoner. Dette har ikke bare betydning for kvantiteten, men også for kvaliteten på forholdene mellom generasjoner (Isengard 2013:238).

De fleste former for intergenerasjonell solidaritet avhenger av geografisk nærhet (Isengard 2013:238). Hvis man ønsker å oppnå et høyt nivå av intergenerasjonell solidaritet, kan en flytting være et viktig instrument for å komme nærmere dette målet. En slik flytting kan karakteriseres som *en omsorgsorientert flytting*. Hvis man allerede bor nær sin familie, kan en avgjørelse om å bli boende være basert på ønsket om å opprettholde denne intergenerasjonelle solidariteten. Familie kan påvirke valg av bosted direkte, i den forstand at bostedet velges på grunnlag av et ønske om eller behov for å bo i nærheten av familiemedlemmer, eller indirekte, ved at det å ha familie boende et bestemt sted betyr at man har bedre kunnskap om området og at det derfor er lettere å ta en avgjørelse om å flytte dit (Hedman 2013:33–4). At man har familie i området, kan også bety at man har visse goder som knytter seg til dette stedet, særlig hvis dette i tillegg er stedet man har vokst opp. Dette er tema for neste avsnitt.

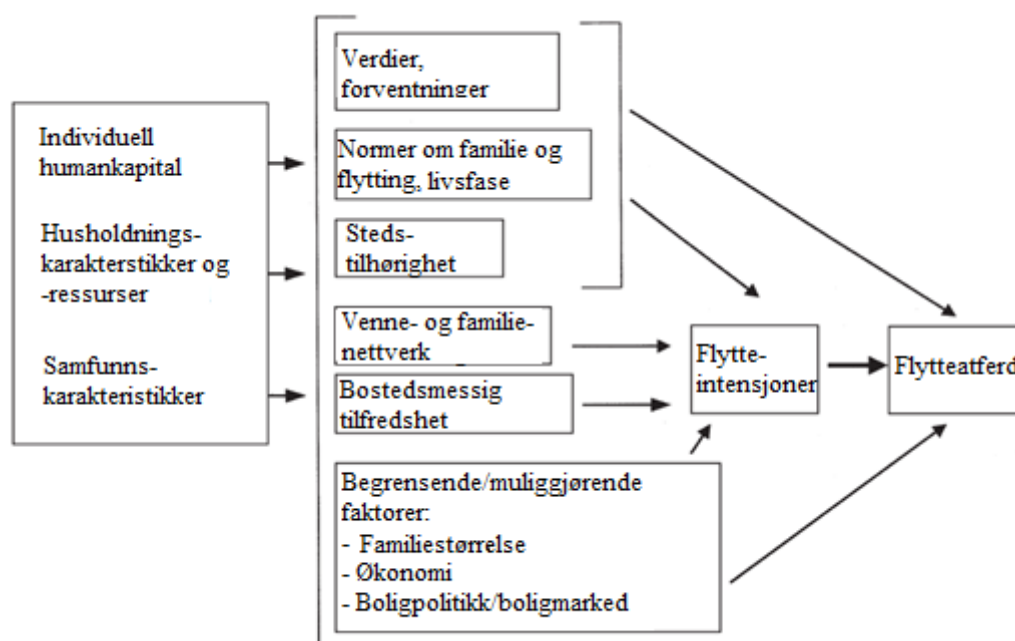
3.2.4 Stedstilhørighet

Ifølge De Vanzos forklaringsmodell (1981), som også tolker atferd som fornuftsbasert, er en avgjørelse om å flytte basert på det forventede økonomiske eller ikke-økonomiske utbyttet og kostnadene ved flyttingen (1981:2). Lokale bånd og relasjoner er avgjørende faktorer som bidrar til å binde personer til spesielle steder, og som kan legge føringer for flytteavgjørelser (Mulder 2007:267). Det finnes spesielle goder som er mer verdifulle på sin nåværende beliggenhet enn de ville vært andre steder (De Vanzo 1981:1). Disse godene kan være alt fra huseierskap, arbeidsrelaterte goder som et omfattende kundenettverk, ansiennitet, spesifikk opplæring, eller mindre formelle fordeler, som kunnskap om områder, vennskap og slektninger. Kort sagt er det enhver faktor som «binder» en person til et spesielt sted (De Vanzo 1981:2–3). I det videre vil jeg argumentere for at det å ha tilgang på slike stedsspesifikke goder gir høy grad av *stedstilhørighet*. Grad av stedstilhørighet for personer i familiedannelsesfasen er viktig for avgjørelsesprosessen om å flytte eller bli boende, fordi de ofte er relativt nyetablerte på arbeids- og boligmarkedet. I tillegg har de behov for å kunne dra nytte av et omfattende kontaktnettverk med familie og venner, fordi de har relativt små barn. Desto større grad av stedstilhørighet (definert som å inneha stedsspesifikke goder) en har til sitt nåværende bosted, desto lavere flyttesannsynlighet har en, ifølge De Vanzo (1981:3). Mangel på stedstilhørighet kan derfor, i motsetning til å binde personer til stedet, gi

høyere flyttesannsynlighet. Det kan være lettere å bryte opp dersom en ikke har disse bindende forholdene, og personer vil fortrinnsvis forsøke å finne et nytt bosted der dette er mer tilgjengelig, for eksempel ved å flytte tilbake et sted de har bodd før eller der de har vokst opp (De Vanzo 1981:1). Et kompliserende aspekt ved beslutningsprosessen om hvor man skal bo er dersom en husholdning består av to partnere som har følelse av stedstilhørighet på hvert sitt sted, for eksempel på oppvekststedet eller et sted de har opparbeidet mange kontakter. Spørsmål om *hvem* av partnerens stedsspesifikke goder som skal benyttes, bidrar til å komplisere avgjørelsesprosessen om hvor de skal bo.

3.2.5 Flytteatferdsmodell

Til nå har jeg presentert ulike modeller og teoretiske antakelser om hva som kan ligge til grunn for flytteintensjoner og flytteatferd. I figur 3.2 har jeg laget en sammenfatning av de ulike faktorene, basert på De Jongs modell (2000), som ble beskrevet i avsnitt 3.1.3.

Figur 3.2: Generell modell for flytteavgjørelser. Basert på De Jong 2000: 310.

Modellen i figur 3.2 viser at individuell humankapital, husholdningskarakteristikker og ressurser og samfunnskarakteristikker har betydning for de seks bakgrunnsfaktorene for flytteintensjoner og derigjennom flytteatferd. Fordi De Jongs modell (2000:310) er basert på en studie av en thailandsk kontekst og et av hovedfokuspunktene i studiet ligger på kjønnsroller, har jeg gjort noen endringer for å tilpasse modellen til en norsk storbykontekst. Basert på de to foregående kapitlene vil jeg argumentere for at «verdier og forventninger»,

«normer», «stedstilhørighet» og «sosialt nettverk» er de viktigste faktorene som bidrar til å forme flytteintensjoner hos personer i en familieetableringsprosess. Klammen rundt de første tre boksene betyr at alle tre faktorer bidrar til å forme både flytteatferd og flytteintensjoner. I tillegg kommer grad av tilfredshet med bostedet og begrensende eller muliggjørende faktorer som familiestørrelse, økonomi og mer overordnet: boligpolitikken og boligmarkedet i samfunnet.

3.2.6 Flyttetypologi

I tabell 3.1 gir jeg et forslag til en typologi som viser hvilke typer flyttinger som kan være relevant for analysen i denne oppgaven, basert på Michielin & Mulder flyttetypologi (2008).

Tabell 3.1: Flyttetypologi, basert på Michielin & Mulder (2008)

Flyttetype	Flytteintensjon		
	Miljø	Familie	Praktiske behov
Forventningsflyttinger			
Bakgrunn: forventer familieforøkelse/barna blir eldre	Ønsker barnevennlig miljø, kontakt med andre barnefamilier	Ønsker kontakt og hjelp mellom generasjonene	Trenger større og mer barnevennlig bolig
Reguleringsflyttinger			
Bakgrunn: misnøye med nåværende bosted, mangler mulighet til å benytte seg av stedsspesifikke goder, lite stedstilhørighet	Ønsker kontakt med personer som bor på flyttestinasjonen, ønsker at barna skal gå på en annen skole/barnehage	Ønsker kontakt og hjelp mellom generasjonene	Har kontakter/nettverk, jobb, bolig eller lignende et annet sted enn nåværende bosted
Omsorgsflyttinger			
Bakgrunn: bor langt unna familie, har pleietrengende foreldre, ønsker bedre muligheter til barnepass	Ønsker at barna skal vokse opp der man selv har vokst opp	Ønsker kontakt mellom generasjonene, ønsker å slippe å reise langt for å være med familien	Trenger hjelp fra foreldrene til barnepass/foreldrene trenger selv hjelp

Tabell 3.1 viser tre hovedtyper av flyttinger som jeg antar at er aktuelle for barnefamilier: forventningsflyttinger, reguleringsflyttinger og omsorgsflyttinger. Forventningsflyttinger skjer i *forventning* av en endring, mens reguleringsflyttinger gjøres for å endre den nåværende situasjonen. Omsorgsflyttinger er flyttinger som er motivert av et ønske om å gi eller få

omsorg, og kan kategoriseres både som forventnings- og reguleringsflyttinger. Videre viser tabell 3.1 tre typer flytteintensjoner, som alle har med miljø, familie og praktiske behov å gjøre. Under de ulike kategoriene har jeg gitt eksempler på hva som kan være relevant for barnefamilier i en flytteavgjørelsesprosess. Det er imidlertid flytende overganger, og det må presiseres at flytteatferd i de fleste tilfeller vil være et resultat av *flere* og overlappende flytteintensjoner og praktiske forhold.

3.3 Hypoteser

Det som studeres i analysen, er sammenhengen mellom familiedemografiske forhold og flytteatferd i Oslo. Familiene som studeres, er alle i første del av familiedannelsesprosessen og følges til det eldste barnet begynner på skolen. I denne delen utledes hypoteser basert på tidligere forskning og teori om flytteatferd i en familiekontekst. Hypotesene omfatter tre temaer, som samsvarer med de tre hovedtemaene som ble presentert i teorikapittelet: familiefaseoverganger, intergenerasjonell solidaritet og stedstilhørighet.

3.3.1 Hypoteser om familiefaseoverganger

Teoriene som er gjort rede for i teorikapittelet, forteller at hvor en er i livsløpet bidrar til å forme flytteavgjørelsesprosessen. Familiesammensetning, som har å gjøre med hvor mange barn man har og hvor gamle de er, brukes som indikatorer på familiefaseoverganger i denne oppgaven. TPB forteller at flytteatferd kan tolkes som noe som gjøres i forventning av å oppnå et mål. Å flytte er ikke et mål i seg selv, men å flytte *fordi* man har fått eller forventer å få et (til) barn kan for eksempel tolkes som at en ønsker å oppnå et mål om en viss livsstil, som samsvarer med samfunnets normer om familie. Dette kan for eksempel være å bo i et stort hus med hage og ha ett soverom per barn. Flyttingen blir da et instrument for å oppnå dette målet. Dette kan bli viktigere desto flere barn man får og etter hvert som barna blir eldre. Det er usannsynlig at flyttesannsynligheten fortsetter å øke i det uendelige etter hvert som familien blir større og barna blir eldre. Basert på tidligere forskning som viser at familier med barn i skolealder har lavere flyttesannsynlighet sammenlignet med familier med mindre barn (Kulu 2008:641; Michelin et al. 2008:30), antar jeg at de fleste familier vil ha oppnådd sitt ønskede boligsmål innen det eldste barnet har begynt på skolen. Etter denne overgangen i familiefase, fra å ha bare småbarn til minst ett barn i skolealder, vil det være mer kostbart å flytte enn tidligere fordi det kan innebære at barnet må bytte skole, noe som kan være en belastning. Forskningsspørsmålet som hypotesene skal besvare, er: Har barnefamiliers flytteatferd i Oslo sammenheng med familiefaseoverganger? For å besvare dette formuleres følgende hypoteser:

H1a: Flyttesannsynlighet øker med alderen til det eldste barnet i familien, men kun frem til skolealder

H1b: Flyttesannsynlighet har positiv sammenheng med hvor mange barn familien har

3.3.2 Hypoteser om intergenerasjonell solidaritet

Teorier om intergenerasjonell solidaritet sier at avstand til familiemedlemmer har betydning for hvorvidt og hvor man flytter, og at dette er spesielt viktig for barnefamilier (Michielin et al. 2008; Blaauboer et al. 2011; Løken et al. 2012; Isengard 2013). Teorien om stedstilhørighet sier at det å ha tilgang på goder som knyttet til et spesielt sted, gjør at man kan dra nytte av å flytte til eller bli boende på dette stedet. Familiemedlemmer kan representere slike stedsspesifikke goder (De Vanzo 1981).

Jeg bruker avstanden mellom voksne barn og deres foreldre for å teste om teorien om intergenerasjonell solidaritet (Mulder 2007; Michielin et al. 2008; Hedman 2013; Isengard 2013) finner støtte i den norske konteksten. I analysen vil jeg undersøke hvorvidt det er forskjeller på flyttesannsynligheten hos de som har foreldre i nærheten, og de som ikke har det. Hvis de som har foreldre langt unna, har høyere flyttesannsynlighet enn de som ikke har det, kan grunnen til dette være at disse bruker flyttingen som et instrument for å oppnå et mål om å ha regelmessig kontakt med foreldrene sine, og når de får barn: å få hjelp til barnepass. For å kunne ha regelmessig kontakt har tidligere forskning vist at det å bo innenfor en dagstur er en rimelig god indikator på kort avstand i Norge (Herlofson & Ugreninov 2014). Det at besteforeldre bor innenfor en dagstur, gjør det mulig å ha mer kontakt i hverdagen mellom besteforeldre og familiene enn dersom man er nødt til å reise langt for å treffe hverandre. Desto nærmere besteforeldrene bor, desto mer sannsynlig er det at de kan hjelpe til med hverdagslige gjøremål som henting og levering i barnehage og på skolen, husarbeid, matlaging, oppussing og lignende. Forskningsspørsmålet som hypotesene skal besvare, er: Har barnefamiliers flytteeatferd i Oslo sammenheng med avstand til personer i nær familie? For å svare på dette spørsmålet blir følgende hypotese formulert:

H2a: Familier som bor langt unna nærmeste forelder, har høyere flyttesannsynlighet sammenlignet med de som har minst én forelder innenfor en radius på 50 km i luftlinje.

Jeg antar at flyttesannsynligheten også varierer etter hvorvidt det er snakk om avstand til mors eller fars foreldre, altså barnas mormor og morfar eller farmor og farfar. Tidligere forskning har vist at flyttinger som har sammenheng med et behov for praktisk hjelp, er rettet spesielt

mot mors foreldre (Michielin et al. 2008:337;Blaauboer et al. 2011:604–7). Tradisjonelt sett har det vært bestemødre, og ikke bestefedre, som har stått for mesteparten av omsorgen for barnebarn, selv om dette er i ferd med å endre seg (Hagestad & Herlofson 2009;Herlofson & Hagestad 2012:31). En flytting i retning bestemor, enten det er mors mor eller fars mor, kan brukes som et middel for å oppnå et mål om hjelp til barnepass. Følgende hypotese blir derfor utledet:

H2b: Avstand til mors foreldre har større betydning for barnefamiliers flytteatferd enn avstand til fars foreldre.

3.3.3 Hypoteser om stedstilhørighet

Teorier om stedstilhørighet sier at det å ha bodd et sted over en lengre periode har betydning for flytteatferden, i den forstand at det «binder» folk til steder. Å ha bodd et sted i en lengre periode er en indikator på at man har opparbeidet seg verdifulle goder som er knyttet spesielt til dette stedet, og at det derfor er knyttet større kostnader til å forlate dette stedet enn dersom man ikke har det (De Vanzo 1981). Det å ha bodd et sted lenge indikerer at man har noen bindende faktorer der og ikke har ønsket å flytte, forutsatt at man har hatt mulighet (faktisk atferdskontroll) til å flytte. Fordi tidligere forskning har vist at Oslo er en by som er preget av mye gjennomtrekksflytting (Stambøl 2013;Strand 2013;2014), noe som kan bety at mange unge voksne har en relativt kort botid i byen, vil det være spesielt relevant å teste teorien om stedstilhørighet i denne konteksten. Forskningsspørsmålet hypotesene skal besvare er: Har barnefamiliers flytteatferd i Oslo sammenheng med stedstilhørighet? Følgende hypotese formuleres:

H3: Jo lengre en familie har bodd et sted, desto lavere er flyttesannsynligheten.

3.4 Oppsummering

TPB gir et rammeverk som viser hvordan flytteintensjoner blir formet (Ajzen 1991). Teorien forteller at flyttingen er basert på intensjon og individets mulighet for atferdskontroll. Dette handlingsteoretiske rammeverket er godt egnet til å analysere flytteatferd, fordi det legges vekt på flytting som en *prosess*. Flyttehandlingen ikke er et mål i seg selv, men et middel for å oppnå et annet mål. Hvilke mål man har, varierer over livsløpet og er særlig i endring i viktige livsfaseoverganger. De Jong (2000:309) påpeker at særlig normer om familieflytting, og dermed forskjellige familiefaser, er viktige bestemmelsesfaktorer for hvilke mål man ønsker å oppnå med tanke på boforhold og beliggenhet i løpet av livet. Kley (2011) fremhever at forventning om eller forekomst av livsløpshendelser ikke påvirker selve flyttehandlingen

direkte, men indirekte, gjennom de tidligere stadiene i flytteavgjørelsesprosessen (2011:474). Fordi datagrunnlaget i denne oppgaven gir informasjon om den *faktiske* flytteatferden, og ikke intensjonene som ligger til grunn for atferden, brukes informasjonen om familiekarakteristikker som predikatorer på verdier, forventninger og intensjoner, som i sin tur antas å ligge til grunn for flytteavgjørelser og dermed også flytteatferd, i tråd med De Jong & Fawcetts antakelse (1981:53).

I andre del av dette kapitlet gjør jeg rede for teorier som tar utgangspunkt i at familieforhold har sammenheng med flytteavgjørelser. Begrepene regulering, forventning, seleksjon og tilpasning blir brukt for å forklare flytteatferd i sammenheng med fruktbarhet, og intergenerasjonell solidaritet ble brukt til å forklare hva som kan ligge til grunn for at familiemedlemmer ofte ønsker å bosette seg i nærheten av hverandre. Det teoretiske konseptet om stedstilhørighet tar utgangspunkt i at ulike faktorer virker «bindende» på et spesifikt sted, og at dette har betydning for flytteatferden (De Vanzo 1981). Ifølge Kley (2011) er det å undersøke spesifikke livsløpshendelser og forskjellige faser i livsløpet en lovende fremgangsmåte for å spisse forståelsen av disse forholdenes sammenheng med flytteprosesser (2011:483). Hvilke motivasjoner en har for å flytte, varierer med hensyn til livsfase og miljømessige faktorer, særlig normer om familie, ifølge De Jong (2000:309). Disse antakelsene er bakgrunnen for at jeg i den empiriske delen av denne oppgaven velger å fokusere på familiedannelse, fra overgangen til foreldreskap til det eldste barnet er i skolealder.

I siste del av dette kapitlet sammenfatter jeg tidligere forskning og teori i en generell modell for flytteatferd basert på De Jongs modell (2000) og i en flyttetypologi, basert på Michielin & Mulder (2008). Til slutt ble tre hypoteser som omhandler de tre hovedtemaene familiefaseoverganger, intergenerasjonell solidaritet og stedstilhørighet, utledet.

4 Data og metode

Denne oppgaven er skrevet i samarbeid med Statistisk Sentralbyrå (SSB). Gjennom tilknytning til prosjektet Spatial and Temporal Dynamics har jeg fått tilgang til datamaterialet som brukes i analysene. Prosjektet er godkjent av personvernombudet i SSB¹. I dette kapittelet redegjør jeg for de dataene jeg analyserer og metodene jeg bruker i oppgaven. Kapittelet starter med en beskrivelse av data, deretter gir jeg en gjennomgang av variabeldefinisjoner, og til slutt beskriver jeg analysemetodene og begrunner valget av disse.

4.1 Datamateriale

Jeg bruker norske administrative registerdata fra ulike kilder på individnivå i analysene. Jeg har tilgang til filer der personnummer fra de forskjellige datasettene jeg bruker er erstattet med et unikt løpenummer, som gjør det mulig å koble sammen personer på individnivå, selv om data er avidentifiserte.

Datasettet som brukes i analysene har jeg selv tilrettelagt og koblet sammen ved hjelp av ulike tilgjengelige registerdatakilder. Utgangspunktet er Det sentrale folkeregister, som inneholder informasjon om alle personer med et norsk personnummer. Det inneholder blant annet deres fødselsdato, sivilstandsendringer og fødsler i løpet av observasjonsperioden, og statusvariabler som indikerer om den aktuelle personen var registrert som bosatt, utvandret eller død i et gitt år (Hansen, Hetland & Siverstøl 2013). Informasjon om bosted har jeg hentet fra registeret for Grunneiendom, Adresse og Bygning (GAB-registeret), som inneholder en entydig adresse og XY-koordinater som viser nøyaktig hvor alle personer som var folkeregistrerte i Norge i perioden 1.1.2000 til 1.1.2013 har bodd, og når. Basert på opplysninger fra Det sentrale folkeregister har Statistisk sentralbyrå laget et datasett som viser slektsforhold mellom personene (foreldrene, søsken, barn) per 1.1.2013. Dette har jeg brukt til å koble sammen familiemedlemmer.

I tillegg til disse datasettene benytter jeg meg av data fra Nasjonal utdanningsbase (NUDB), som inneholder longitudinelle utdanningsdata for personer bosatt i Norge. Variabelen jeg henter fra NUDB, angir høyeste fullførte utdanning. Den er kodet etter Norsk standard for utdanningsgruppering (NUS2000), hvor det første sifferet angir utdanningsnivå (Statistisk sentralbyrå 2006; Vangen 2007). Inntektsopplysninger er hentet fra Inntekts- og selvangivelsesregisteret, og er også longitudinelle (Claus, Fjærli & Walseth 2008).

¹ Datasikkerhet og personvern er viktig i dette prosjektet, fordi dataene er veldig detaljerte. Datamaterialet inneholder imidlertid ingen sensitive data i juridisk forstand. Data som anvendes i analysene er anonymisert, slik at det er umulig å spore opp enkeltindivider. Siden jeg skriver masteroppgave i samarbeid med SSB, forholder jeg meg til deres rutiner for datasikkerhet og har skrevet under på en taushetserklæring.

4.1.1 Styrker og svakheter ved data

Administrative registerdata har i analyser av flyttesannsynlighet mange fordeler sammenlignet med data fra andre kilder, for eksempel data fra spørreundersøkelser. Ettersom registrene dekker hele den relevante populasjonen, kan bruk av registerdata gi et stort antall observasjoner til analyse. Med det styrkes mulighetene for å avdekke små sammenhenger. Frafallet er intet eller ubetydelig, og risikoen for feilregistreringer er relativt lav sammenlignet med andre datatyper, som data fra spørreundersøkelser. Til tross for disse allmenne fordelene og høy teststyrke kan det likevel skje feilregistreringer, og opplysninger kan av ulike grunner være mangelfulle. I utvalget for denne oppgaven mangler en relativt stor andel av familiene som studeres, informasjon om personer i foreldregenerasjonen. Omtrent 20 prosent av familiene mangler informasjon om alle fire foreldre (se tabell 4.1). Manglende informasjon skyldes for det meste at personene er innvandrere og at foreldrene deres derfor aldri har vært registrert og bosatt i Norge.

I analyser av flytteatferd kan feilregistrering av bosted være et mulig problem. Dette kan for eksempel skje i tilfeller der en person er student, og formelt registrert på foreldrenes bostedsadresse uten faktisk å være bosatt der. Det kan også skje dersom en person har innvandret til Norge, men enda ikke var folkeregistrert ved tidspunktet for registrering. I en undersøkelse av feilregistreringer som ble gjort i Folke- og boligtellingsundersøkelsen, kom det frem at det i 2005 var omlag 7 prosent av den norske befolkningen som manglet en entydig adresse. I Oslo var det 22 prosent. Per 1.1.2012 gikk andelen ned til 4 prosent for hele landet og 3 prosent for Oslo. Feil- eller mangelfulle registreringer gjelder først og fremst ugifte studenter (Statistisk sentralbyrå 2008; Statistisk sentralbyrå 2015a). Siden mitt datasett kun omfatter personer som bor med en partner og har et felles barn, anser jeg disse feilkildene som mindre betydelige. En undersøkelse fra 2005 viste at 22 prosent av alle studenter i Norge levde i parforhold med barn (Løwe & Sæther 2007). Når man får barn, er det mange ulike systemer familien skal innlemmes i, både i forbindelse med graviditeten, fødselen og videre oppfølging av helsestasjonen og andre offentlige instanser. Det er derfor sterke insentiver til å være folkeregistrert på riktig adresse, også en stund i forkant av første barnefødsel.

Det kan også skje menneskelige feil i selve registreringen av adressene. Det kan være kodefeil, revisjonsfeil, feil i databehandlingen etc., men det er utført et omfattende arbeid for å minimalisere disse feilene, og jeg anser derfor disse feiltypene for å være ubetydelige (Statistisk sentralbyrå 2015a).

4.1.2 Utvalg

For å forklare hvordan utvalgsbegrensninger er gjort, kreves en definisjon av begrepet sensurering. I forløpsanalysen i denne oppgaven måles tid gjennom å lage én observasjon per familie per måned, fra første barns fødsel til og med tidspunktet da familien eventuelt flytter, eller til observasjonsperioden er slutt (Allison 1984: 14–15). Videre omtales disse månedlige observasjonene som familie-måneder. Observasjonsperioden kan slutte av tre ulike grunner. Det første er dersom familien flytter. Da har familien blitt observert med det relevante utfallet og det lages ikke flere familie-måneder for disse. De to andre årsakene til at observasjonsperioden er slutt, kalles sensurering. Sensurering kan skje enten dersom tiden som er satt for siste målepunkt kommer og det ikke enda har skjedd en flytting, eller dersom noe skjer med en familie som gjør at forløpet deres ikke er komplett i hele observasjonsperioden. Sensurering er ikke det samme som ekskludering. De familiene som sensureres, er under observasjon frem til tidspunktet for sensurering. De familiene som ekskluderes, vil derimot aldri komme under observasjon, fordi de mangler nødvendig informasjon allerede ved starten av observasjonsperioden.

Valg av tidsperiode og identifisering av familier

Utvalget består av par som bor sammen som ektefeller eller samboere, som fikk sitt første barn i perioden 2001 til 2005 og som var bosatt i Oslo på fødselstidspunktet. I analysen bruker jeg informasjon om disse parene fra mors første barnefødsel (tidligst 1.1.2001) og frem til 1.1.2013, som er det siste mulige måletidspunktet i datasettet. Tidligere forskning viser at valg av skole kan være et underliggende motiv for flytting (se avsnitt 2.1.2 og 2.4). Derfor er det nødvendig å kunne følge familiene til det året det eldste barnet innmeldes på skolen, som i Norge er året et barn fyller 6 år. Det er grunnen til at jeg i analysen tar utgangspunkt i barnets første 7 leveår og derfor begrenser datautvalget til par som fikk sitt første barn senest i 2005.

Jeg bruker et tre-generasjonsperspektiv, hvor analysene er forankret i mellomgenerasjonen. Det innebærer at jeg i tillegg til parene som studeres (ankergenerasjonen), også bruker løpenummersystemet til å koble på informasjon om deres barn og foreldre (hans og hennes). Par med felles barn identifiseres med løpenummersystemet. Jeg får dermed matchet data om kvinner som fikk sitt første barn mens de var bosatt i Oslo i perioden 2001 til 2005, med data om faren til dette barnet. Selv om dette er mors første barn, trenger det ikke å være fars første barn. Videre er det en mulighet for at far får barn med andre kvinner mellom mors første barnefødsel og slutten av observasjonsperioden, men det er lite sannsynlig at dette kan påvirke analysene, siden parene som observeres bor sammen. Par som flytter fra hverandre i

løpet av observasjonsperioden, sensureres i den aktuelle familie-måneden det skjer. Derfor kan jeg med rimelig sikkerhet anta at far og mor lever i et samliv i hele perioden, og at alle deres felles barn som blir født i perioden, kommer med i utvalget.

Ekskluderinger og sensureringer

Tabell 4.1 viser en oversikt over hvor mange av familiemødrene/fedrene som studeres som mangler informasjon om begge foreldrene sine, og hvor stor andel av disse som har innvandrerbakgrunn. De som har to avdøde foreldre, plasseres i en egen kategori og er ikke med i denne fordelingen.

Tabell 4.1: Familier som mangler informasjon om begge mors/fars foreldre ved starten av observasjonsperioden, etter innvandrerbakgrunn. N = 14182

	Fars foreldre: 22,5 %		Mors foreldre: 21,7 %	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Uten innvandrerbakgrunn ²	422	13,2	267	8,7
Med innvandrerbakgrunn	2776	86,8	2813	91,3
TOTALT	3198	100,0	3080	100,0

Tabell 4.1 viser at flesteparten av de som mangler informasjon om begge mors/fars foreldre, har innvandrerbakgrunn. Dette tyder på at flesteparten av de som mangler informasjon om begge foreldre, har foreldrene bosatt i et annet land enn Norge, dersom de er i live.

Manglende informasjon om foreldrene blant de som *ikke* har innvandrerbakgrunn, kan også skyldes at foreldrene bor i utlandet, eller at fars eller mors identitet ikke er angitt i register ved fødselstidspunktet. Fordi avstand til foreldre er en av forklaringsvariablene i forløpsanalysen i denne oppgaven, er dette problematisk. Når identiteten til foreldrene er ukjent, er det ikke mulig å vite om de fortsatt er i live, og hvor de i så fall bor. Det er dermed ikke mulig å estimere hvordan disse familiene blir påvirket av foreldrene i sin flytteatferd.

De som mangler informasjon om alle foreldrene fra starten av observasjonsperioden, ekskluderes fra utvalget og kommer aldri under observasjon. Hvis det finnes noe informasjon om foreldrene er ved starten, men informasjon om foreldrene mangler i løpet av observasjonsperioden, sensureres disse familiene. For noen få av de bosatte foreldrene (1–2 % av utvalget), mangler eksakte koordinater for bosted. I disse tilfellene bruker jeg koordinatet for sentrum av bostedskommunen til å beregne avstand til familien som undersøkes.

² Se avsnitt 4.2.3 for en definisjon av innvandrerbakgrunn.

I Kolks (2014) undersøkelse av avstand mellom familiemedlemmer i Sverige er det kun de som har svenskfødte foreldre som er med i utvalget. Dette er begrunnet med at en slik begrensning er nødvendig for å sikre at de aller fleste individene kan linkes med familiemedlemmene sine (Kolk 2014:7). Jeg mener imidlertid at det ikke er nødvendig å gjøre en begrensning basert på hvorvidt foreldrene er norskfødte eller ikke, av tre grunner. Den første er at det er noen i utvalget som har ikke-norskfødte foreldre som likevel er bosatt i Norge. Disse bør ikke ekskluderes unødig. Den andre grunnen er at det er noen i utvalget som har norskfødte foreldre som likevel mangler informasjon om dem. Disse bør ekskluderes. Den siste grunnen er at jeg operasjonaliserer avstandsvariabelen slik at det kun er hvis paret ikke har *noen* av de fire potensielle foreldre som er i live eller bosatt i Norge, at avstanden ikke kan beregnes. Ellers brukes informasjonen om de foreldrene som *er* bosatt og i live (se avsnitt 4.2.2).

Det er også noen få av barnefedrene i utvalget (3 %) som mangler opplysninger om bosted ved første barns fødsel. Grunnen kan være at de ikke var folkeregistrerte i Norge på tidspunktet da deres første barn ble født, enten fordi de var bosatt i et annet land ved fødselen, eller at mor ikke kjenner eller ønsket å oppgi fars identitet ved fødselen. Disse ekskluderes fra analysen, fordi jeg ikke kan vite om kvinnene lever i et samliv med barnets far. Som tidligere nevnt sensureres også par som flytter fra hverandre, og dette er fordi jeg ønsker å unngå at flyttinger som skjer i sammenheng med samlivsbrudd, kommer med i analysen. Slike flyttinger omfatter ikke hele husholdningen og er derfor av en annen karakter enn slike flyttinger som er tema for min oppgave. Det samme gjelder også dersom far eller mor dør i observasjonsperioden. Ved samlivsbrudd eller dødsfall består ikke familien av de samme personene som ved starten av observasjonsperioden, og derfor er det problematisk å behandle dem under ett. Noen familier har også mangelfull informasjon om bosted og dermed også flyttinger i forløpet. Dette kan være fordi de ikke er bosatt i Norge i hele observasjonsperioden. Disse blir sensurert når bostedsinformasjonen mangler, da det ikke er mulig å lage et komplett flytteforløp for hele observasjonsperioden for familiene dette gjelder. I utgangspunkt er det 22 367 kvinner som fikk sitt første barn i perioden 2001 til 2005, og som var bosatt i Oslo på fødselstidspunktet. Tabell 4.2 viser hvor mange som blir ekskludert fra utvalget fra starten av observasjonsperioden.

Tabell 4.2: Ekskluderingsgrunner av bruttoutvalget

	Antall	Prosent
Bruttoutvalg	22 367	100,0
Ekskluderingsgrunn		
Mangler informasjon om barnefar ved fødsel	678	3,0
Paret bor ikke sammen ved fødselen	4574	20,4
Paret mangler informasjon om alle foreldre	2933	13,1
Nettoutvalg	14 182	63,4

Tabell 4.3 viser hvor mange familier som sensureres underveis i forløpet, av andre årsaker enn at observasjonsperioden er over. At disse familiene blir sensurert, forandrer ikke antallet observasjoner i nettoutvalget, fordi disse familiene er under observasjon frem til sensureringsstidspunktet.

Tabell 4.3: Sensureringsgrunner av nettoutvalget underveis i forløpet

Sensureringsgrunn	Antall	Prosent
Paret bor ikke på samme adresse	596	4,2
Paret mangler informasjon om bosted	196	1,4
Paret mangler informasjon om foreldre	23	0,2
Den kvinnelige partneren dør	24	0,2
Den mannlige partneren dør	62	0,4
Totalt	901	6,4

Tabell 4.3 viser at samlivsbrudd er den vanligste årsaken til sensurering i utvalget før en flytting inntreffer. Vedlegg 1 i appendiks viser at langt flere av parene som fikk barn i de tidligere årene, sensureres på grunn av samlivsbrudd, sammenlignet med de som fikk barn i senere år. Det forutsettes at de som fikk barn i de tidligere årene, har vært stabile par i en lengre periode enn de som fikk barn senere. Flere vil derfor falle fra på grunn av samlivsbrudd blant de parene som får barn tidlig i perioden, enn de som får barn senere i perioden. Dette stemmer overens med tall fra skilsmissestatistikken i Norge. Beregnet andel ekteskap som vil bli oppløst i Norge (forutsatt et skilsmissemønster som i år 2000), er 5 prosent etter 3 års ekteskap, 11 prosent etter 5 års ekteskap og i overkant av 19 prosent etter 10 års ekteskap (Statistisk sentralbyrå 2015b).

Tabell 4.4 viser hvor mange observasjoner som er hentet fra hvert fødselsår i nettoutvalget. Det er kun små variasjoner i antall observasjoner per år, men antallet stiger med omtrent 1 prosentpoeng for hvert år. Det er en forskjell på 4,3 prosentpoeng mellom antall barn født i

2001 og i 2005. Dette gjenspeiler befolkningsveksten i Oslo og stabile eller stigende fruktbarhetsrater disse årene.

Tabell 4.4: Fordeling av første barns fødselsår

Første barns fødselsår	Antall	Prosent
2001	2539	17,9
2002	2621	18,5
2003	2866	20,2
2004	3013	21,3
2005	3143	22,2
Totalt	14182	100,0

4.2 Operasjonaliseringer av variabler

I denne delen vil jeg gjøre rede for hvordan variablene som brukes i analysen er operasjonaliserte, og hvilke eventuelle usikkerhetsmomenter som knytter seg til disse.

4.2.1 Utfallsvariabel: første flytting

For å lage utfallsvariabelen er det først konstruert en variabel som angir tiden fra første barns fødsel og til første flytting eller sensurering finner sted. Deretter deles denne tidsvariabelen opp i «biter» på én og én familie-måned. Til slutt lages en ny variabel som indikerer om en flytting finner sted i den aktuelle familie-måneden i forløpet. Denne utfallsvariabelen har to kategorier: flytting og ikke-flytting.

Første flytting måles ved hjelp av eventuelle endringer i adresse. Dersom det er en endring, kodes variabelen for flytteutfall 1 i den aktuelle familie-måneden. Dersom det ikke er en endring i adresse i hele tiden frem til sensurering, kodes variabelen 0. Observasjonstiden er på 7 til 11 år, avhengig av når første barn blir født. I forløpsanalysen tas ikke retningen på flyttingen i betraktning, kun hvorvidt det skjer en flytting. Tabell 4.5 viser fordelingen på utfallsvariabelen i forløpsanalysen.

Tabell 4.5: Observasjoner av familier og familie-måneder med og uten flytting mellom starten og slutten av observasjonsperioden i forløpsanalysen

Familier	Antall	Prosent
Familier som flytter	12 144	85,63
Familier som ikke flytter	2038	14,37
Totalt	14 182	100,00
Familie-måneder		
Familie-måneder med flytting	12 144	1,63
Familie-måneder uten flytting	731 415	98,37
Totalt	743 559	100,00

Fordi observasjonene i forløpsanalysen er måneder, viser tabell 4.5 hvor mange familie-måneder som inkluderer en flytting, og hvor mange som ikke inkluderer en flytting. Familie-månedene med flytting angir ikke bare at flyttevariabelen er 12 144 ganger positiv, men også andelen av de 14 182 familiene i utvalget som flytter i observasjonsperioden. Det er altså bare 2038 familier som *ikke* flytter. Familier som ikke flytter, utgjør omtrent 14 prosent, mens familier som flytter, utgjør hele 86 prosent. De aller fleste familiene i utvalget vil altså flytte i løpet av tiden de er under observasjon.

Når det gjelder avstanden familiene flytter, beregnet basert på bostedsadressens eksakte XY-koordinater, kan det kort bemerkes at familiene i utvalget som flytter, i gjennomsnitt flytter 50 km i luftlinje. Omtrent 66 prosent flytter innenfor en radius på 5 km i luftlinje, som tilsvarer for eksempel en flytting fra St. Hanshaugen til Ekeberg eller fra Majorstuen til Grefsen. 78 prosent flytter innad i Oslo, mens de resterende 22 prosentene flytter ut av Oslo kommune. Av de som flytter ut av kommunen flytter flertallet til Akershus fylke (46 %), mens de andre fordeler seg jevnt på de resterende fylkene. De vanligste kommunene å flytte til utenom Oslo, er Bærum (2,7 %) og Asker (1,1 %). Ellers fordeler de som flytter seg jevnt på de resterende kommunene i Norge (se vedlegg 3–7 i appendiks).

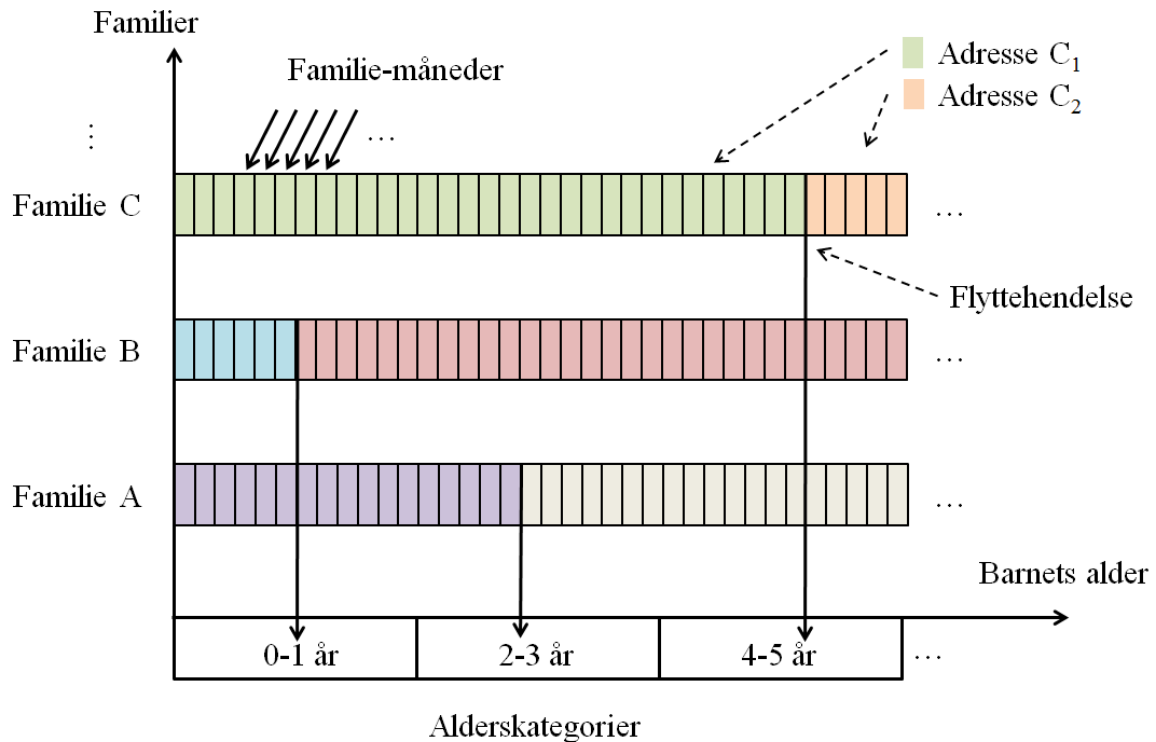
4.2.2 Forklaringsvariabler

Tre forklaringsvariabler brukes for å teste de tre hypotesene som ble presentert i avsnitt 3.3. De angir utvalgsparenes familiefase, avstand til foreldres bosted og stedstilhørighet.

Familiefase

Alle barn som blir født i observasjonsperioden, blir målt av en tidsvarierende variabel som angir antall barn i en gitt familie-måned. En annen tidsvarierende variabel måler familie-måneder siden første barns fødsel, som tilsvarer alderen til det eldste barnet. Variabelen som

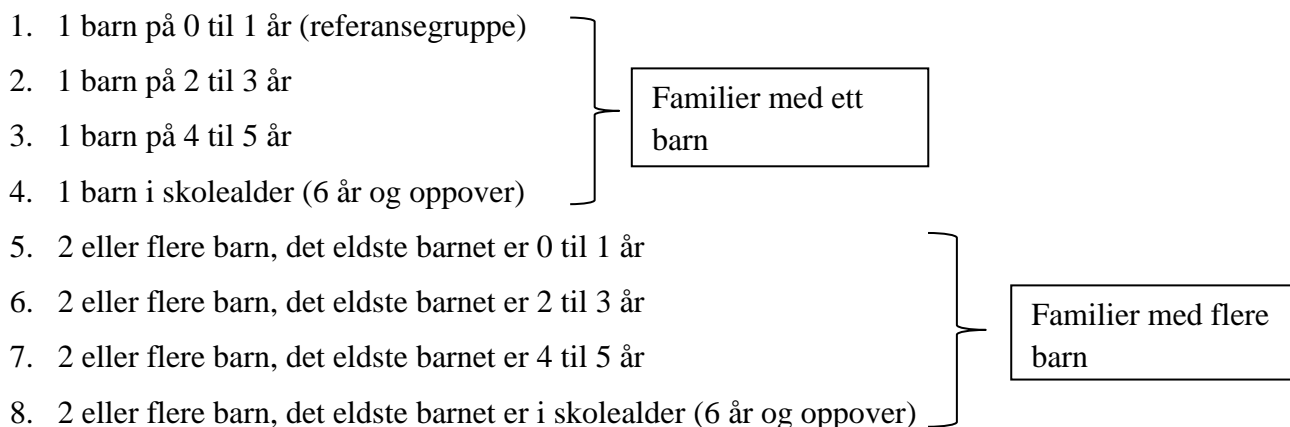
brukes til å teste hypotese H1, er en kombinasjon av antall barn og alderen til det første barnet. I figur 4.1 gir jeg en grafisk fremstilling av hvordan en slik tidsvarierende variabel fungerer i en forløpsanalyse.

Figur 4.1: Grafisk fremstilling av familiefasevariabelen

Figur 4.1 viser at alle familiene befinner seg i den første kategorien ved starten av observasjonsperioden. Etter hvert som tiden går, vil familiene bli plassert i den alderskategorien som tilsvarer første barns alder. For de som opplever en flytthendelse eller blir sensurert av andre grunner, vil det ikke lages flere familie-måneder, og familien vil ende opp i den alderskategorien de befant seg i ved slutten av observasjonsperioden. Dette gjelder også de andre tidsvarierende variablene som brukes i forløpsanalysen.

Kategoriene i familiefasevariabelen er følgende:

Fordi jeg mener det eldste barnets alder gir en god indikasjon på familiefaseoverganger for hele familien, brukes dette barnets alder som et mål på familiefase. Det eldste barnet vil alltid være det første som eventuelt får endrede behov som følger av å bli eldre. Dette kan også ha implikasjoner for familiens boligbehov. Et eksempel er når det eldste barnet når skolealder. Da kan det bli viktig å bo et sted med en god skole i nærheten, noe det ikke har vært tidligere, fordi både det eldste barnet og eventuelle søsken har vært under skolealder. Når yngre søsken blir like gamle, vil ikke denne overgangen være av like stor betydning som for det første barnet, fordi det første barnets behov sannsynligvis allerede er tatt hensyn til i valg av bosted.

I studier av for eksempel samlivsbrudd, er det vanligere å anse det yngste barnet, eller hvor mange små barn familien har, som avgjørende (Waite & Lillard 1991; Steele, Kallis, Goldstein & Joshi 2005), fordi det å ha små barn anses som særlig belastende. Familiefasevariabelen i denne analysen fanger imidlertid også opp hvor mange søsken det eldste barnet har, og dermed også betydningen det å ha flere små barn eventuelt har for flytteatferd. Dermed kan variabelen gi indikasjoner på sammenhengen mellom de yngre barnas alder og flytteatferd, samtidig som det antas at det eldste barnets alder er styrende.

Grunnen til at antall barn er kategorisert i kun to kategorier, er at overgangen fra ett til to barn står i fokus i analysen. Det er fordi jeg, basert på resultater fra tidligere forskning (Kulu 2008:641), antar at overgangen mellom å ha ett og to barn er viktigere når det kommer til boligbehov, sammenlignet med overgangen fra to til flere barn. Et eksempel er størrelse på boligen. Jeg antar at familier med ett barn gjør forventnings- og reguleringsflyttinger (se tabell 3.1) til større boliger når de får barn nummer to, men at dette ikke er et like stort behov

ved eventuelle videre barnefødsler. Boligen vil mest sannsynlig allerede være oppgradert på dette tidspunktet.

Familiefaseoverganger måles tidsvarierende i forløpsanalysen. Det betyr at en familie kan bytte verdi på denne variabelen flere ganger i løpet av observasjonsperioden. Kategori 4 (ett barn i skolealder) er en relativt liten gruppe (se tabell 5.1), fordi de fleste familier i Norge får minst to barn før det første barnet har blitt så gammelt som seks år (Lappegård 1999:23; Rønsen 2005:52). Kategori 5 er også mye mindre enn de andre gruppene, fordi de som har to eller flere barn i alderen 0 til 1 år enten må ha flerlinger eller ha fått barn med veldig kort mellomrom. Referansegruppen er satt til familier med ett barn under 1 år fordi denne gruppen antas å ha den laveste flyttesannsynligheten sammenlignet med de andre kategoriene. Siden det forventes at flyttesannsynligheten stiger desto eldre det eldste barnet er, vil det å bruke familier som er observert med ett barn under 1 år som referansegruppe, gi den mest intuitive tolkningen.

Fordelingen av antall barn i forløpsmodellen viser at familiene som studeres rekker å få opptil fem barn (hvor noen er tvillinger eller trillinger) før første flytting eller slutten av observasjonsperioden (se vedlegg 2 i appendiks). Barna som er født i 2001 observeres i opptil 12 år, og barna som er født i 2005 i sju år, altså ett år etter at de har begynt på skolen. Variabelen for familiefase gir derfor også mulighet til å måle sammenhenger mellom flyttesannsynlighet og det å ha barn i skolealder.

Avstand til nærmeste bosatte forelder

Med H2a vil jeg belyse om par som bor langt unna nærmeste forelder, har høyere flyttesannsynlighet sammenlignet med de som har foreldre innenfor en avstand som tilsvarer en dagstur i reisetid. H2b sier at avstand til mors foreldre har større betydning for barnefamiliers flytteeatferd enn avstand til fars foreldre. Variablene som brukes til å teste disse hypotesene, er derfor operasjonalisert slik at det skilles mellom mors og fars foreldre. Grunnen til at de som mangler informasjon om alle foreldrene sensureres, og ikke de som har fire *døde* foreldre, er at de som mangler informasjon om foreldre mest sannsynlig har minst én forelder i et annet land, noe som kan ha betydning for flyttesannsynligheten til familien (se avsnitt 4.1.2). Dette gir dataene imidlertid ikke mulighet for å teste.

Avstanden som variabelen angir, er regnet ut ved hjelp av bostedskoordinater og angir avstand i luftlinje. For å gi et mest mulig realistisk bilde av hvilke foreldre som er tilgjengelige, gjelder avstand til den eller de av foreldrene som bor nærmest familien. Dette

kan gjelde alt fra én til fire foreldre. Dersom begge mors eller fars foreldre lever, men ikke bor sammen, brukes avstanden til den av disse som bor nærmest. Dette er også blitt gjort i en tidligere norsk undersøkelse av barnefamiliers hjelp til eldre foreldre (Herlofson & Ugreninov 2014). Familier som har alle fire foreldre innenfor en avstand på 50 km, brukes som referansegruppe i forløpsmodellen. Dette er fordi jeg antar at disse skiller seg distinkt fra de andre kategoriene ved at de ikke vil ha behov for å flytte for å komme nærmere foreldrene sine. Variabelen, som angir familiens nærmeste bosatte³ forelder, har følgende kategorier:

1. Minst én av mors og én av fars nærmeste foreldre bor innenfor en radius på 50 km (referansegruppe)
2. Kun mors nærmeste forelder/foreldre bor innenfor en radius på 50 km
3. Kun fars nærmeste forelder/foreldre bor innenfor en radius på 50 km
4. Alle fire foreldre bor utenfor en radius på 50 km
5. Mors nærmeste forelder/foreldre bor utenfor en radius på 50 km, og informasjon om fars foreldre mangler
6. Fars nærmeste forelder/foreldre bor utenfor en radius på 50 km, og informasjon om mors foreldre mangler
7. Alle fire foreldre døde

Grunnen til at 50 km er valgt som en grense for kort eller lang avstand, er at det tilsvarer omtrent en times biltur i Norge, noe som indikerer at det er mulig å dra på dagstur. Hvis en tar utgangspunkt i en adresse på Nordstrand i Oslo, ligger for eksempel Moss, Hønefoss eller Drammen innenfor en radius på 50 km i luftlinje. En avstandsinndeling på over og under 50 km i luftlinje er tidligere brukt i norsk en undersøkelse av barnefamiliers hjelp til eldre foreldre. Informasjonen om avstand i denne undersøkelsen er hentet fra det samme registeret som i denne undersøkelsen (GAB-registeret). Resultatene viste at det er en positiv og signifikant sammenheng mellom det å bo innenfor en dagstur fra foreldre og det å hjelpe foreldre jevnlig (Herlofson & Ugreninov 2014:335). Basert på disse resultatene antar jeg at denne måten å dele inn avstander på, er rimelig både når det gjelder familiens mulighet til å hjelpe foreldrene sine, og også foreldrenes mulighet til å hjelpe sine voksne barn med barnepass og praktiske gjøremål.

Eventuelle endringer i variabelen som måler avstand mellom familiene som studeres og deres nærmeste forelder/foreldre, måles for hver familie-måned i observasjonsperioden. Dette viktig

³ Bosatt betyr også «ikke avdød» i denne sammenhengen.

fordi avstanden ikke bare forandrer seg dersom familiene som studeres flytter, men også dersom noen av foreldrene flytter. Eventuelle flyttinger som foreldrene i den eldste generasjonen har gjort, for eksempel for å komme nærmere barnebarna, er også av interesse for oppgavens tema.

Stedstilørighet

H3 sier at flyttesannsynligheten er lavere desto lengre en har vært bosatt et sted, og er basert på en antakelse om at jo lengre botid man har, desto større grad av stedstilørighet har man til bostedet sitt (se avsnitt 3.2.4). Variabelen som angir stedstilørighet, er operasjonalisert slik at den angir hvor mange år familiene som undersøkes har bodd på den adressen de bor på ved første barns fødsel. Variabelen er altså ikke tidsvarierende i forløpsmodellen, selv om botiden i realiteten øker i takt med hvor lang tid som går før en eventuell flytting eller sensurering. Grunnen til at botid ikke brukes tidsvarierende er at en slik variabel ville gi høy kolinearitet med variabelen for familiefase. Familiefasevariabelen er basert på første barns alder, som i praksis er tiden som har gått siden starten av observasjonsperioden.

Informasjonen om botid er hentet fra en variabel som angir datoen da parene i utvalget flyttet til adressen de bodde på ved første barns fødsel. Hypotese H3 sier at flyttesannsynligheten er lavere desto lengre botid en har. Det kan imidlertid også være slik at det å ha bodd lenge på samme sted kan gi høyere flyttesannsynlighet, fordi eventuelle nye boligbehov blir mer presserende. For å tillate for en slik kurvelineær sammenheng, er variabelen som skal angi stedstilørighet delt inn i fire grupper, som et sett av dummyvariabler:

1. 0 til 2 års botid (referansegruppe)
2. 3 til 5 års botid
3. 6 til 10 års botid
4. Over 11 års botid

Familier med lav botid ved første barns fødsel er forventet å ha den laveste stedstilørigheten og dermed den høyeste flyttesannsynligheten. Siden det forventes at flyttesannsynligheten synker desto høyere botid familien har, vil det å bruke kategori 1 som referansegruppe gi den mest intuitive tolkningen.

4.2.3 Kontrollvariabler

I tillegg til forklaringsvariablene kontrollerer jeg for en rekke andre variabler som tidligere forskning har vist at kan være relevant for flytteatferd. Disse variablene er teoretisk sett ikke av like stor interesse for oppgaven og omtales derfor som kontrollvariabler. I denne delen gjør

jeg rede for hvordan disse variablene er operasjonaliserte, og gjør eventuelle vurderinger knyttet til operasjonaliseringene.

Livsfasen

Sørli et al. (2012) problematiserer familiefaseflytting som forklaringsmekanisme og setter spørsmålstegn ved om det å begrunne flytting med familiehensyn er rimelig å fortolke på samme måte for unge i etableringsfasen som for 40-åringer som får barn (2012:53). Et resultat av utsatte barnefødsler er at samlivsinngåelse og valg av jobb og bolig ikke lenger nødvendigvis sammenfaller med omsorg for småbarn. Det reiser spørsmål om hvorvidt slike demografiske endringer også endrer begrunnelsene, motivene og meningsinnholdet som knyttes til livsfasene (Sørli et al. 2012: 53). I det videre gjør jeg kort rede for variablene i analysene som måler ulike forhold som har med livsfase å gjøre, som kan være mulige konfunderende faktorer for sammenhengen mellom familiefase og flytting.

Alder

Mors og fars alder ved første barns fødsel er målt i antall år, og er ikke tidsvarierende i forløpsmodellen. Grunnen til dette er at forskjellene på de ulike aldersgruppene vil være konstante i hele observasjonsperioden. For å tillate for en eventuell kurvelineær sammenheng, som kan forventes ut fra aldersmønsteret i flytting, er aldersvariabelen delt inn i fire grupper for både mors og fars alder, som et sett av dummyvariabler. Den yngste aldersgruppen brukes som referansekategori fordi jeg forventer at denne gruppen har den høyeste flyttesannsynligheten sammenlignet med de eldre aldersgruppene. Kategoriene for mors og fars alder ved fødselen, som måles hver for seg, er følgende:

1. 17–24 år (referansegruppe)
2. 25–30 år
3. 31–36 år
4. Over 37 år

Ekteskapelig status

Variabelen for ekteskapelig status er basert på sivilstand registrert i Befolkningsregisteret, der statusen blir oppdatert når en statusendring blir meldt inn (med dato) hvert år. Ekteskapelig status er tidsvarierende i forløpsanalysen. Dette er for å fange opp om de eventuelt gifter seg i løpet av observasjonsperioden, og hvorvidt dette har sammenheng med flyttesannsynlighet. Variabelen jeg har konstruert, har blitt kodet om til en dummy, der ugifte har verdien 0 eller og gifte har verdien 1. De ugifte er satt til referansekategori av arbitrære årsaker. Alle de

ugifte er i praksis samboere, siden de bor med partneren sin i hele observasjonsperioden og har minst ett felles barn sammen. Dersom den ene partneren er registrert som gift og den andre ikke, blir begge kodet som ugifte, fordi de mest sannsynlig ikke er gift med hverandre. Dersom en eller begge partnere har sivilstatus separert, skilt eller enke/enkemann, blir de også kodet som ugifte.

Utdannelse

Mors og fars høyeste utdanning angir høyeste oppnådde utdanningsnivå i tre kategorier, og informasjonen er hentet fra NUDB. Variabelen er tidsvarierende i forløpsanalysen, for å tillate for at utdanningsnivået kan forandre seg som følge av at mor eller far tar mer utdanning i løpet av observasjonsperioden. Variabelen for mors og fars høyeste fullførte utdanning måles hver for seg og er delt inn ifølgende tre kategorier:

1. Grunnutdanning (referansegruppe)
2. Mellomutdanning
3. Høyere utdanning

Grunnutdanning omfatter ingen utdanning, barneskole- og ungdomsutdanning, samt de som mangler informasjon om utdanning. Grunnen til at sistnevnte kategoriseres under lavere utdanning, er at jeg antar at de som mangler informasjon om utdanning som oftest ikke befinner seg i de to øverste utdanningsgruppene, men mest sannsynlig har ingen eller lavere utdanning. Det er omtrent 1 % av mødrene og fedrene som mangler informasjon om utdanning, både ved starten og slutten av observasjonsperioden. Flesteparten av disse har en inntekt som er lavere enn gjennomsnittet i utvalget. Ekstra modellkjøringer, hvor personer med manglende informasjon om utdanning ble tatt ut av datasettet, viste ingen signifikante forandringer på resultatene (ikke vist). Dette støtter antakelsen om at gruppen som mangler informasjon, ikke skiller seg distinkt fra gruppen med lavere utdanning. Mellomutdanning omfatter videregående skole (påbegynt, fullført og påbygning), og høyere utdanning omfatter alle typer universitets- og høyskoleutdanning, samt forskerutdanning.

Familieinntekt

Variabelen for ekvivalent familieinntekt er basert på mors og far yrkesinntekt sammenlagt. Jeg henter inntektsinformasjonen fra en variabel fra Inntekts- og selvangivelsesregisteret som heter *samlet inntekt*. Denne angir summen av yrkesinntekt, kapitalinntekt og overføringer (blant annet pensjoner, barnetrygd og sosialhjelp) i løpet av kalenderåret. Variabelen varierer over tid i forløpsanalysen. At familieinntekten er ekvivalent, betyr at den er vektet etter antall

personer i familien. Den tar i betraktning når familien får (flere) barn og gir derfor et realistisk bilde av familiens økonomiske velferdsnivå (Kitterød 2008:15; Lyngstad, Kjeldstad & Nymoen 2005). Formelen for utregning av ekvivalentinntekt er følgende (Åserud 2001:14):

$$\text{ekvivalentinntekt} = \frac{\text{samlet inntekt}}{\text{antall personer i familien}^E}$$

I formelen over er alle i familien vektet likt med $E = 0,5$. For hvert nye barn som blir født i løpet av observasjonsperioden, vil dette barnet bli vektet som en del av husholdningen. Denne måten å regne inntekt på er ment å skulle gi et mer realistisk tall på inntekt enn et tall uten en slik vekting, fordi man antar at en familie med ingen eller få barn har større kjøpekraft enn en familie med samme inntekt og flere barn. En slik vekting tar hensyn til både den andre partnerens inntekt og økonomiske forpliktelser overfor egne barn (Kitterød 2008:3).

Variabelen er delt inn i kvartiler (basert på inntekt ved starten av observasjonsperioden), og brukes i forløpsmodellen som et sett av dummyvariabler. Referansegruppen er satt til kategorien med den laveste inntekten, fordi jeg forventer at disse har lavest flyttesannsynlighet. Variabelen har følgende kategorier (rundet i 1000 kroner):

1. 0–328 (referansegruppe)
2. 329–428
3. 429–559
4. 560 eller mer

Alle minusverdier er gjort om til 0. Der enten mor eller far mangler informasjon om inntekt, brukes inntekten til den andre partneren. Der det mangler informasjon om *både* mor og far, er disse plassert i den laveste kategorien, av samme grunn som for manglende informasjon om utdanning. Ekstra modellkjøringer viser også her at når personer med manglende informasjon om inntekt ble tatt ut av datasettet, viste det ingen signifikante forandringer på resultatene.

Det er kjønnsforskjeller på inntekt, noe som ikke kommer frem når jeg legger sammen mors og fars inntekt til én samlet inntekt for begge. Grunnen til at jeg velger å gjøre det på denne måten, er at jeg er interessert i familiens *samlede* kjøpekraft. I noen tilfeller er det bare én av foreldrene som har inntekt, og da vil det være misvisende å anta at den andre i paret ikke har den samme kjøpekraften som den som har inntekt. Yrkesaktivitet kan også ha betydning for hvor mye boliglån man kan få, og dermed for kjøpekraft, men dette lar seg ikke måle med det datamaterialet jeg har tilgjengelig.

Innvandrerbakgrunn

Grunnen til at jeg kontrollerer for innvandrerbakgrunn i analysen er at tidligere forskning har vist at det er forskjeller i flyttemønster hos personer med og uten innvandrerbakgrunn når det gjelder avstand til foreldre (se avsnitt 2.2). Variabelen for innvandrerbakgrunn oppgis for mor og far hver for seg. Variabelen er basert på en kombinasjon av hvilket land personen som studeres er født i, og en variabel for innvandrerkategori, som er basert på standarder fra Statistisk sentralbyrå (2015c). Variabelen for mors og far innvandrerbakgrunn har to kategorier:

1. Bakgrunn fra Norge (referansegruppe)
2. Bakgrunn fra andre land enn Norge

Statistisk sentralbyrå definerer innvandrere som personer født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og med fire utenlandske besteforeldre. Innvandrere har ifølge deres definisjon på et tidspunkt innvandret i Norge (Statistisk sentralbyrå 2015c). I innvandrervariabelen som brukes i denne oppgaven, er alle som er født i Norge eller som er plassert i kategorien «ikke innvandrer» i variabelen for innvandrerkategori, kategorisert som norske. Dette inkluderer også de som er kategorisert etter SSBs definisjon som norskfødte med innvandrerforeldre. De som er født i et annet land enn Norge, men som er plassert i kategorien «ikke innvandrer» i variabelen for innvandrerkategori er også kategorisert som norske. Alle som er plassert i kategorien «innvandrer» i variabelen for innvandrerkategori og som ikke er født i Norge, er plassert i kategorien for bakgrunn fra andre land enn Norge. Ekstra modellkjøringer hvor det skilles mellom innvandrere fra vestlige og ikke-vestlige land, viser ingen signifikante forskjeller på de to innvandrergruppene. Derfor har jeg valgt å beholde todelingen mellom de som har bakgrunn fra Norge og de som ikke har det.

Bosted ved første barns fødsel

På bakgrunn av tidligere forskning antar jeg at hvor sentralt man bor i Oslo, kan ha innvirkning på eventuelle sammenhenger mellom forklaringsvariablene og flyttesannsynligheten (se avsnitt 2.4). Derfor inkluderes en kontrollvariabel som angir bosted ved første barns fødsel. Denne variabelen er operasjonalisert som en dummy, der de som bor i Oslos ytre bydeler ved starten av observasjonsperioden får verdien 0, mens de som bor i Oslos indre bydeler får verdien 1. Hva som er regnet som indre og ytre bydeler, er basert på Stambøl (2013) sin inndeling av bydelene i Oslo i kategorier etter hvor sentrale de er (vedlegg 7 i appendiks). Kategoriene for bostedsvariabelen er:

1. Bor i ytre by ved første barns fødsel (referansekategori)
2. Bor i indre by ved første barns fødsel

Grensene for hva som kan regnes som ytre og indre by, kan problematiseres. Noen boområder i bydeler som er kategorisert som indre by, kan ligge helt på utkanten av grensene, mens andre områder som faller under ytre by, kan ligge veldig nært de indre bydelene. Dette gjør at tolkningen av resultatene knyttet til denne forklaringsvariabelen må tas med visse forbehold om at grensene ikke er like rigide som kategoriene skulle tilsi.

4.3 Statistiske metoder

I denne delen gjør jeg rede for metodene som brukes i analysene. Analysen består av to kapitler. Det første kapitlet gir en deskriptiv analyse av utvalgene som brukes i analysene. Denne delen inneholder også kart som viser hvor de som flytter bor, før og etter flytting. Det andre analysekapitlet består av en diskret-tids forløpsanalyse. Modellen i dette kapitlet er utformet slik at den gir en prediksjon på sannsynligheten for første flytting, som avhenger av ulike forklarings- og kontrollvariabler. Å bruke diskret-tids forløpsanalyse er en måte å behandle longitudinelle data på, som innebærer å behandle tiden diskret. Denne delen er utformet slik at jeg først forklarer hvorfor jeg har valgt å utforme modellen av første flytting som en forløpsmodell, deretter hvorfor jeg behandler tiden diskret, og til slutt hvorfor jeg benytter logistisk regresjon i selve estimeringen av modellen.

4.3.1 Forløpsmodell

Den viktigste grunnen til at jeg har valgt å bruke en forløpsmodell i analysene, er at et av oppgavens tema er *når* i familiedannelsen flyttesannsynligheten er høyest eller lavest. Med bruk av tversnittdata kunne jeg ikke undersøkt flytteintensitet over tid, men kun på et bestemt tidspunkt. Modellen i kapittel 6 er utformet slik at familiene i utvalget følges hver måned fra første barns fødsel og frem til enten første flytting, dersom de flytter, eller til slutten av observasjonsperioden, dersom de ikke flytter.

Fordi denne analysen handler om flytteintensitet, inkluderer jeg både observasjoner der flytting inntreffer og ikke inntreffer, samtidig som det kontrolleres for *når* flytting inntreffer. At variabler tillates å variere over tid, er også en fordel når selve tidspunktet for flytting er i sentrum (Allison 2010:5). Dette er mulig med en estimeringsmetode som kalles sannsynlighetsmaksimeringsmetoden («maximum likelihood» – ML) (Skog 2005:359–60). Hvis jeg kun var interessert i de som flyttet, kunne jeg benyttet meg av minste kvadratsums metode (OLS), som er den mest brukte estimeringsmetoden. Det å ekskludere observasjoner

der flytting ikke inntreffer, kan imidlertid gi et systematisk frafall, fordi gruppen som ikke har flyttet kan skille seg fra gruppen som flytter på flere måter enn flytteatferden. Dersom gruppen som ikke har flyttet er veldig stor eller veldig liten, kan en slik modell lede til under- eller overvurderinger av sammenhenger. Å studere kun de som flytter eller de som ikke flytter, kan dermed gi misvisende resultater (Allison 2010:4). Med OLS kunne jeg også estimert en modell med flytting eller ikke flytting som utfall, men da vil jeg ikke kunne si noe om flytteintensitet over tid.

En annen viktig grunn til at det er viktig å tillate variabler som varierer over tid i min analyse er at jeg fokuserer på familiefaser og familiefaseoverganger spesielt. Å angi for eksempel hvor mange barn man har kun på et bestemt tidspunkt ville ikke gi noe informasjon om variasjoner i flytteatferd i *overgangen* til flere barn, kun om flyttesannsynligheten på dette bestemte tidspunktet. I tillegg til forklaringsvariablene som angir familiefase og avstand til foreldre, er flere av kontrollvariablene av en slik karakter at det er viktig at de varierer over tid. For hver tidsenhet som tas i betraktning i modellen, må det kontrolleres for *riktig* informasjon. Dersom det bare hadde blitt gitt informasjon om for eksempel inntekt på ett tidspunkt, samtidig som de andre variablene målte endringer på senere tidspunkt, ville det å bruke inntektsinformasjon fra det første tidspunktet gi et feilaktig estimat.

Utfallet jeg er interessert i, den første flyttingen etter første barns fødsel, er i datamaterialet en hendelse som opptrer utelukkende på diskrete tidspunkter (Allison 1982:63). Diskret-tids forløpsanalyse er en type forløpsmodell som egner seg godt til forløp der tidsenhetene er store, slik som i mitt tilfelle, og i tilfeller hvor utfallet ikke er en gradvis prosess, men innebærer et skarpt skille mellom tiden før og etter utfallet, slik som flytting (Allison 1984:9). Derfor har jeg valgt å spesifisere og estimere en diskret-tids forløpsmodell i analysen. Et alternativ kunne vært Cox' regresjon, som er en metode som brukes mye i analyser av medisinske eksperimenter, og som er basert på en estimeringsmetode som kalles delvis sannsynlighetsmaksimering («partial likelihood» – PL). Denne metoden gir imidlertid ikke informasjon om grunnlinjeraten (som tilsvarer konstantleddet i en diskret-tids forløpsmodell) (Allison 1982:69).

4.3.2 Forløpsmodell med diskret tid

Fremstillingen av en diskret-tids forløpsmodell innebærer å lage en tidsakse som måler tiden diskret i stedet for kontinuerlig. Den diskrete tiden måles gjennom å lage én observasjon per familie per måned til og med tidspunktet da familien eventuelt flytter, eller til

observasjonsperioden er slutt (sensurering) (Allison 1984:14–15). Diskret-tids risiko er den betingede sannsynligheten for at en tilfeldig valgt familie vil oppleve flytting i en aktuell familie-måned, gitt at familien ikke har opplevd hendelsen før dette (Singer & Willett 1993:163). Alle måneder i observasjonsperioden der familien som studeres ikke har flyttet, regnes derfor som måneder under risiko for flytting (Allison 1982:75).

Selv om flytting i prinsippet kan gjentas tar modellen kun en bestemt type flytting i betraktning, nemlig den første flyttingen som forekommer etter første barns fødsel. Dette innebærer at når flyttingen er observert, kan det ikke gjenta seg, og det vil ikke lages flere familiemåneder for den aktuelle familien. Med denne fremgangsmåten kreves det færre verdier på utfallsvariabelen for å beskrive en familie som flytter enn en familie som ikke flytter (Singer & Willett 1993:168). Dette er en passende fremgangsmetode fordi den første flyttingen etter første barns fødsel er av en annen karakter enn senere flyttinger.

Måneder brukes som tidsenhet fordi det gir en mer presis beskrivelse av sammenhengen mellom de uavhengige variablene og flyttetidspunkt enn ved bruk av lengre tidsperioder, for eksempel år. En fordel med dette er at dersom en familie flytter tidlig på året vil det registreres som en tidligere flytting enn ved bruk av år som tidsenhet. Med måneder som tidsenhet vil en familie som flytter i desember 2001, være opphav til flere familie-måneder enn en familie som flytter i januar 2001. Med år som tidsenhet ville disse to familiene ha vært opphav til nøyaktig like mange familie-år.

Forløpsdata kan være enten høyre- eller venstresensurert. At de er venstresensurert vil si at en ikke kjenner verdien på dataene før et gitt tidspunkt. Tilsvarende er data høyresensurert når en ikke kjenner verdien *etter* et gitt tidspunkt (Allison 2010:9–10). I mine forløpsmodeller er både flyttinger før observasjonsperioden og etter observasjonsperioden ukjent. Dataene er derfor sensurerte på begge sider. Med en diskret-tids forløpsmodell kan man tillate hvilken som helst variasjon i risikoen ved å la sensureringstidspunktet være forskjellig på hvert tidspunkt i den diskrete tiden (Allison 1984:18). Innenfor rammen av tilgjengelige registerdata, har jeg selv valgt avslutningstidspunkt og dermed tidspunkt for høyresensurering, samt starttidspunkt for observasjonsperioden. Valg av avslutningstidspunkt påvirker nødvendigvis hvor mange familie-måneder som inkluderes i analysen, noe som endrer teststyrken og dermed også kan påvirke estimatene. Det tidligste mulige starttidspunktet er 1.1. 2001. Jeg har valgt å beholde maksimal observasjonsperiode og har

derfor satt sluttidspunktet til 1.1. 2013. Observasjonsperiodens lengde påvirker estimatene til forklaringsvariablene, noe jeg vil behandle i diskusjonskapittelet.

4.3.3 Modellestimering

Til nå har jeg forklart hvordan datasettet som benyttes i analysen er bygget opp, og hvordan tiden behandles i diskrete enheter. Når det gjelder selve estimeringen av modellen, brukes imidlertid vanlig logistisk regresjon. Grunnen til dette er at utfallsvariabelen i forløpsanalysen er dikotom. Logistisk regresjon egner seg godt til å predikere hvorvidt en hendelse inntreffer eller ikke i hver enkelt tidsenhet, og tillater at variabler varierer over tid (Allison 2010:235–36).

Den logistiske regresjonsligningen er (Allison 2010:236):

$$\log \left[\frac{P_{it}}{1-P_{it}} \right] = \alpha + \beta^1 x_{it1} + \dots + \beta_k x_{itk}$$

Hvor P_{it} er den betingete sannsynligheten for at en familie i flytter på i tiden t , gitt at familien ikke har flyttet allerede. Det antas at tiden kun kan angi positive heltallsverdier ($t=1,2,3,\dots$) og at vi observerer n antall familier ($i=1, \dots, n$), fra første barns fødsel $t=1$.

Observasjonsperioden fortsetter til tiden t^i ender i enten at flytting inntreffer, eller at observasjonen blir sensurert. Sensurering betyr at en familie i i utvalget er observert ved t^i , men ikke ved t^i+1 . Utfallsvariabelen for flytting blir satt til 1 hvis i er usensurert; ellers er i 0 (Allison 1982:71).

I den logistiske regresjonsmodellen er andeler kodet om til logits, som er et alternativt mål for hvor vanlig forekommende et fenomen er. Logitskalaen har et nullpunkt som svarer til en situasjon der det er like mange observasjonseenheter med eller uten den egenskapen som beskrives av utfallsvariabelen. Den er konstruert slik at man unngår en s-formet regresjonskurve (Skog 2005:355). Siden logits ikke har en intuitiv tolkning, er det vanlig å gjøre omkodinger for å kunne tolke parameterestimatene. Jeg oppgir derfor estimatene i forløpsmodellen omregnet til oddsforhold. Dette gir et mer intuitivt mål på forekomsten av flytting og åpner for et resultat som i en viss forstand er uavhengig av hvilket nivå en befinner seg på. Oddsforhold viser den *relative økningen* i odds for å flytte, i motsetning til andeler, som viser den *absolutte andelen* som har flyttet (Skog 2005:363–4). Dette oddsforholdet forteller hvor mange ganger større (eller mindre) oddsen for å flytte er, gitt de uavhengige variablene. Jeg regner også noen av estimatene om til predikerte flyttesannsynligheter når

resultatene fra analysen presenteres. Måten dette gjøres på er å regne om odds til andeler⁴. Dette tallet angir andelen med verdien 1 på flytteutfallsvariabelen i gruppen med det oppgitte settet av verdier på de uavhengige variablene. Denne andelen tilsvarer sannsynligheten for å få verdien 1 på flytteutfallsvariabelen for en familie med disse kjennetegnene, og omtales derfor som predikert flyttesannsynlighet.

⁴ Odds regnes til andeler etter følgende formel (Skog 2013:368): $Andel = \frac{Odds}{1+Odds}$

5 Deskriptiv statistikk og deskriptive analyser av flytteatferd

I dette kapitlet presenteres deskriptiv statistikk over familiene i utvalget og analyser av flytteatferden deres. Jeg starter med å beskrive familiene i utvalget, både sosialt, demografisk og geografisk. Det gis informasjon om to tidspunkter: ved starten av observasjonsperioden og ved en eventuell flytting. For familier som ikke flytter oppgis informasjon for slutten av observasjonsperioden. Deretter viser jeg hvor de familiene i utvalget som flytter bor før og etter flytting, ved hjelp av kart som er basert på informasjon om bostedsbydel. Disse deskriptive framstillingene danner allerede et grunnlag for å analysere noen forskjeller mellom familiene som flytter og de som ikke flytter.

5.1 Deskriptiv statistikk over utvalget og deres flytteatferd

Tabell 5.1 og 5.2 gir en oversikt over utvalgets fordeling på variablene som brukes i forløpsanalysen. Tabell 5.1 viser to tidspunkter for de tidsvarierende variablene i forløpsanalysen, ved starten og slutten av observasjonsperioden. Tabell 5.2 viser ett tidspunkt, starten av observasjonsperioden, for de faste variablene i forløpsanalysen. Under vil jeg kommentere de viktigste forskjellene mellom start- og sluttidspunktet for hele utvalget sammenlagt. Jeg peker også på forskjellene mellom de som flytter i løpet av observasjonsperioden (videre kalt flyttere) og de som blir boende (videre kalt fastboende).

Tabell 5.1: Deskriptiv statistikk over utvalget, tidsvarierende variabler

	Ved start			Ved slutt		
	Flytter	Flytter ikke	Alle	Flytter	Flytter ikke	Alle
	N = 12144 Prosent	N = 2038 Prosent	N = 14182 Prosent	N = 12144 Prosent	N = 2038 Prosent	N = 14182 Prosent
Familiefase						
1 barn 0–1 år	97,88	97,64	97,85	23,65	14,72	22,37
1 barn 2–3 år	-	-	-	14,29	8,73	13,49
1 barn 4–5 år	-	-	-	5,56	4,27	5,37
1 barn 6 + år	-	-	-	3,76	19,04	5,96
2+ barn, eldste 0–1 år	2,12	2,36	2,15	1,56	0,69	1,43
2+ barn, eldste 2–3 år	-	-	-	13,07	4,07	11,78
2+ barn, eldste 4–5 år	-	-	-	19,54	4,07	17,32
2 + barn, eldste 6 + år	-	-	-	18,58	44,41	22,29
Avstand til nærmeste bosatte forelder (km i luftlinje)						
Minst én av mors og én av fars foreldre innenfor 50 km radius	20,02	23,11	20,46	21,99	22,23	22,03
Kun mors forelder/foreldre innenfor 50 km radius	6,67	8,24	6,9	4,19	9,76	4,99
Kun fars forelder/foreldre innenfor 50 km radius	6,13	10,01	6,68	3,74	10,06	4,65
Alle utenfor 50 km radius	31,94	18,79	30,05	32,33	16,93	30,12
Mors forelder/foreldre utenfor 50 km radius, fars mangler	19,41	21,25	19,67	19,99	20,85	20,12
Fars forelder/foreldre utenfor 50 km radius, mors mangler	15,82	18,6	16,22	17,45	18,99	17,67
Alle døde	0,02	0,00	0,01	0,30	1,18	0,43
Ekteskapelig status						
Ugift	51,00	47,55	50,5	36,89	39,25	37,23
Gift	49,00	52,45	49,5	63,11	60,75	62,77

Ekvivalent familieinntekt (/1000)

0–328	30,43	35,13	31,1	17,43	29,74	19,20
329–428	31,92	24,63	30,87	24,74	13,54	23,13
428–559	22,43	20,26	22,04	28,06	19,92	26,89
559 +	15,32	19,97	15,99	29,77	36,80	30,78

Mors høyeste fullførte utdanning

Grunnutdanning	5,45	11,19	6,28	4,57	18,40	6,56
Mellomutdanning	25,74	32,58	26,72	24,91	30,27	25,68
Høyere utdanning	68,81	56,23	67,76	70,52	51,32	67,76

Fars høyeste fullførte utdanning

Grunnutdanning	6,57	13,20	7,52	5,92	21,93	8,22
Mellomutdanning	30,41	37,05	31,36	29,78	34,54	30,46
Høyere utdanning	63,02	49,75	61,11	64,3	43,52	61,32
TOTALT	85,63	14,37	100,00	85,63	14,37	100,00

Når det gjelder barns familiefase ved starttidspunktet, viser tabell 5.1 at nesten alle familiene befinner seg i kategorien for ett barn på 0 til 1 år⁵. Dette er en følge av at det forutsettes at alle familiene kommer under observasjon ved det første barnets fødsel. Tabell 5.1 viser at den største andelen av flytterne har ett barn i alderen 0 til 1 år på flyttetidspunktet. Videre fordeler over halvparten av flytterne seg på de fire siste kategoriene, noe som tyder på at mange flytter når de har fått flere enn ett barn. Flertallet av de fastboende har ett eller flere barn på over 6 år. Grunnen til at disse to familiesammensetningene er overrepresentert for de fastboende, er at verdiene for denne gruppen viser til status ved slutten av observasjonsperioden. På dette tidspunktet har det første barnet i alle familier som har vært med i hele observasjonsperioden uten å flytte, rukket å bli over 6 år⁶. I Norge er det vanlig å få minst to barn, noe som ofte omtales som tobarnsnormen (Lappegård 1999:29). Det er relativt få familier som kun får ett barn i en seks- til tolvårsperiode, som er den maksimale lengden på observasjonsperioden. Dette kan tenkes å gjelde utvalget i denne analysen i enda større grad, fordi det er en seleksjon av stabile par. Av denne grunn er kategoriene for familier som har kun ett barn som er over 4–5 år små i forhold til de andre gruppene (omtrent 10 % av utvalget til sammen). Selv om disse gruppene utgjør kun en liten andel av det totale utvalget, viser de deskriptive resultatene i Tabell 5.1 at disse gruppene til sammen utgjør hele 23 prosent av de fastboende.

Tabell 5.1 viser at flertallet av utvalget (omtrent 30 %) har alle gjenlevende foreldre utenfor en 50 km radius både ved starten og slutten av observasjonsperioden. 20 prosent av hele utvalget har minst én av mors og én av fars foreldre *innenfor* en 50 km radius ved starten, og det er en økning på 2 prosentpoeng i denne kategorien fra starten til slutten av observasjonsperioden. Når det gjelder hvor mange som har kun én partnerens nærmeste forelder/foreldre innenfor samme avstand, er det jevnt over litt flere som bor nærme mors enn fars foreldre. Det er tydelige forskjeller mellom flyttere og fastboende når det gjelder avstand til foreldre, både ved starten og slutten av observasjonsperioden. Det er flere blant de fastboende som har minst én av mors og én av fars foreldre eller mors/fars mor nærmeste forelder innenfor en radius på 50 km, både ved starten og slutten av observasjonsperioden. Det er imidlertid flere som har minst én av mors og én av fars foreldre innenfor en radius på 50 km blant flytterne ved slutten, sammenlignet med starten av perioden. Dette kan skyldes flytting som minsker avstanden til foreldre. Det er i tillegg en enda større forskjell på flytterne

⁵ Noen få familier faller under kategorien for to eller flere barn på under 1 år, dette skyldes flerlinger.

⁶ Grunnen til at noen få av familiene som ikke flytter, befinner seg i kategoriene med ett eller flere barn *under* 6 år ved slutten av observasjonsperioden, er at de av ulike grunner har blitt sensurert før slutten av observasjonsperioden (se tabell 4.3).

og de fastboende når det gjelder hvem som har alle gjenlevende foreldre *utenfor* en radius på 50 km, og det gjelder både ved starten og slutten av observasjonsperioden. Det er flere familier med ingen gjenlevende foreldre ved slutten enn ved starten av observasjonsperioden, noe som er naturlig fordi lengre tid har gått.

Når det gjelder ekteskapelig status, viser tabell 5.1 at det er en økning på 11,5 prosentpoeng som er gifte fra starten til slutten av observasjonsperioden. Flere av de fastboende er gift ved starten av observasjonsperioden, sammenlignet med flytterne. Ved slutten av observasjonsperioden er det imidlertid flere av flytterne enn de fastboende som er gift, selv om begge gruppene har et flertall av gifte. Fordelingen på inntektsvariabelen viser at det er flere i den laveste inntektsgruppen ved starten av observasjonsperioden, sammenlignet med slutten. Det er flere i både den laveste og den høyeste inntektsgruppen blant fastboende sammenlignet med de som flytter, både ved starten og slutten av observasjonsperioden. Det er også en jevnere fordeling i de ulike inntektsgruppene blant de som flytter, sammenlignet med de fastboende. En mulig forklaring på dette kan være at de som flytter er en relativt heterogen gruppe bestående av folk i alle inntektsgrupper, mens de som blir boende stort sett befinner seg i det høyeste *eller* laveste sjiktet av inntektsgruppene. Tabell 5.1 viser også at det generelt er et høyere utdanningsnivå blant flytterne enn blant de fastboende. Dette gjelder både ved starten og slutten av observasjonsperioden, men forskjellen er størst ved slutten. Det er større utdanningsforskjeller blant mødrene på de som flytter og de som ikke flytter, sammenlignet med blant fedrene i utvalget.

Tabell 5.2 viser utvalgets fordeling på de ikke-tidsvarierende variablene i forløpsanalysen:

Tabell 5.2: Deskriptiv statistikk over utvalget, ikke-tidsvarierende variabler

	Flytter	Flytter ikke	Alle
	N =12144	N=2038	N =14182
	Prosent	Prosent	Prosent
Stedstilhørighet ved fødsel			
0–2 års botid	52,59	52,11	52,52
3–5 års botid	18,49	15,01	17,99
6–10 års botid	23,83	27,23	24,32
11 + år botid	5,08	5,64	5,16
Mors innvandrerbakgrunn			
Uten innvandrerbakgrunn	86,61	80,52	86,00
Med innvandrerbakgrunn	13,39	19,48	14,00
Fars innvandrerbakgrunn			
Uten innvandrerbakgrunn	86,61	83,66	86,19
Med innvandrerbakgrunn	13,39	16,34	13,81
Mors alder ved fødsel			
18–24 år	7,37	8,00	7,46
25–30 år	49,79	34,69	47,62
31–36 år	37,61	43,92	38,51
37 + år	5,24	13,40	6,41
Fars alder ved fødsel			
18–24 år	3,03	2,70	2,98
25–30 år	36,22	23,90	34,45
31–36 år	49,99	42,69	46,37
37 + år	13,77	30,72	16,20
Bosted ved fødsel			
Ytre Oslo	45,10	62,17	47,55
Indre Oslo	54,90	37,83	52,45
TOTALT	85,63	14,37	100,00

Tabell 5.2 viser at over halvparten av utvalget sammenlagt har vært bosatt under 2 år der de bor når det første barnet blir født. Dette tilsier at de har en liten grad av stedstilhørighet, ifølge den teoretiske antakelsen om at lavere botid gir lavere stedstilhørighet. Grunnen til den korte botiden kan være at paret har flyttet til en større og/eller mer barnevennlig bolig i forventning om å få barn. En annen grunn kan være at de fleste i utvalget er unge og derfor har flyttet relativt hyppig i forbindelse med studier, jobb eller pardannelse, i forkant av første barns fødsel. Det er liten forskjell på flytterne og fastboende når det gjelder den nederste og øverste gruppen i stedstilhørighetsvariabelen. I de to midterste kategoriene er det imidlertid en tydelig

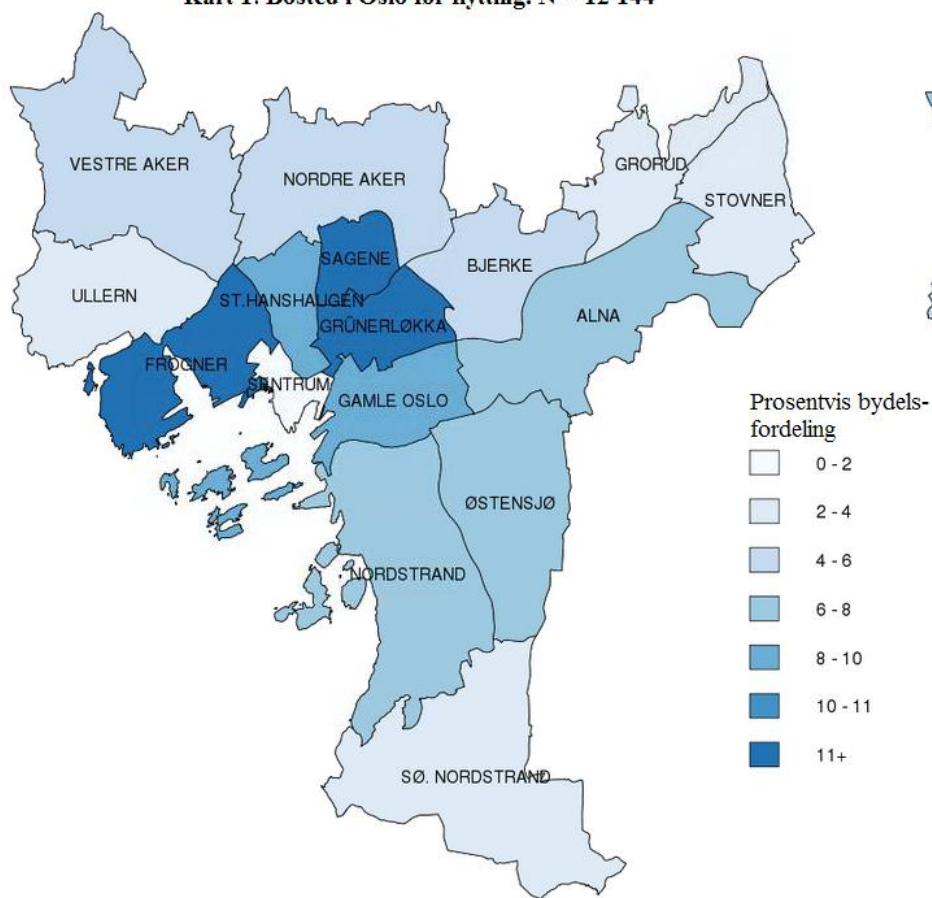
forskjell. Blant flytterne er det flere som har en botid på 3 til 5 år, sammenlignet med de fastboende, og blant de fastboende er det flere som har en botid på 6 til 10 år, sammenlignet med blant flytterne. Dette viser at det er flere blant de fastboende som har en lengre botid. Når det gjelder innvandrerbakgrunn, viser tabell 5.2 at flertallet av både fedre og mødre i utvalget er født i Norge, og dermed havner i kategorien for «uten innvandrerbakgrunn». Det er imidlertid en større andel av både fedre og mødre uten innvandrerbakgrunn blant flytterne, sammenlignet med de fastboende. Det er også en større andel fedre og mødre *med* innvandrerbakgrunn blant de fastboende, sammenlignet med blant de som flytter.

Når det gjelder alder ved første fødsel, viser tabell 5.2 at flertallet av mødrene i familier som flytter, var 25 til 30 år ved første barns fødsel, mens blant fastboende familier var flertallet 31 til 36 år. Det er også en større andel av mødrene i fastboende familier som befinner seg i aldersgruppen som var over 37 år ved første barns fødsel, sammenlignet med flytterne. Det samme mønsteret gjelder fars alder, men det jevnt over et nivå høyere, som kan ha å gjøre med at gjennomsnittsalderen for førstegangsfedre er høyere enn for førstegangsmødre. Forskjellene er større mellom flyttere og fastboende blant fedrene, enn blant mødrene i utvalget. Når det gjelder bosted ved starten av perioden viser tabell 5.2 at blant de fastboende, bodde flertallet i ytre Oslo ved første barns fødsel (62 %). Blant flytterne bodde omtrent halvparten i indre Oslo ved første barns fødsel. Blant flytterne er fordelingen blant de som bor i indre og ytre by betraktelig jevnere sammenlignet med fordelingen blant de fastboende.

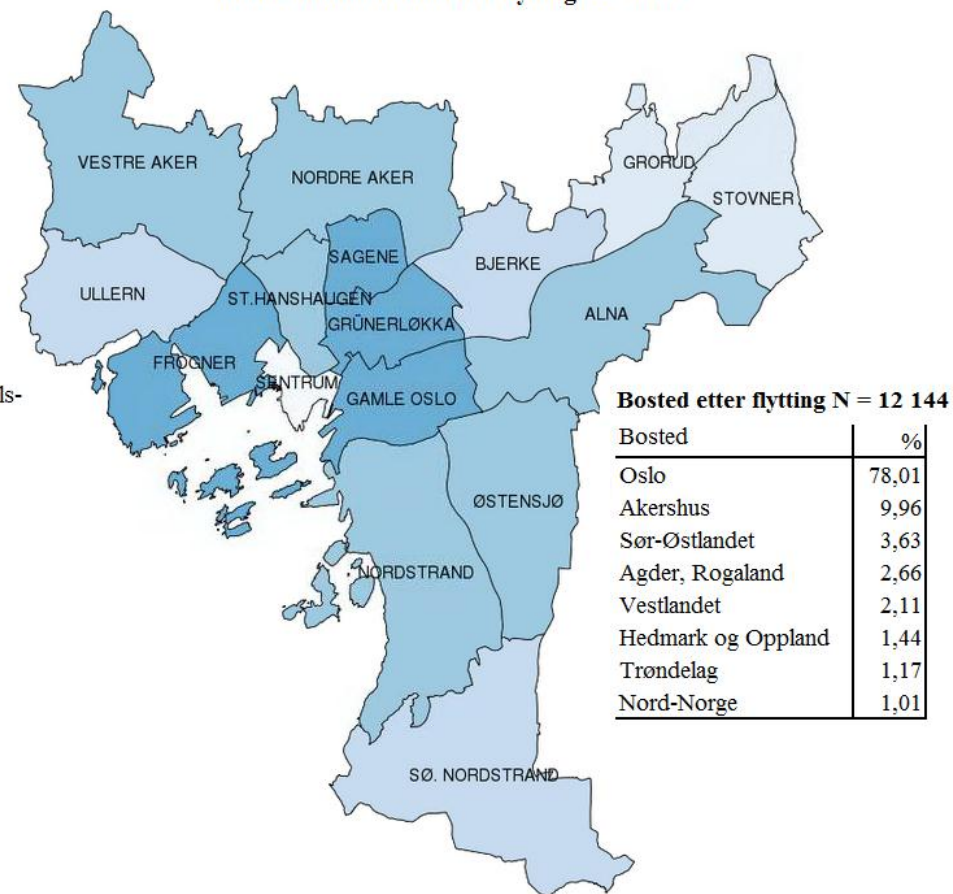
5.2 Deskriptive kart over flytteatferd

I denne delen viser jeg to kart over bydelene i Oslo som indikerer hvor de i utvalget som flytter, bor før og etter den første flyttingen. Kart 1 i figur 5.1 viser i hvilken bydel i Oslo alle i utvalget som flytter bodde før flytting, altså ved første barns fødsel. Kart 2 i figur 5.2 viser i hvilken bydel i Oslo de som flytter innad i Oslo bor *etter* flytting. For de som flytter *ut* av Oslo, vises ikke det nye bostedet på kartet. I stedet oppgir jeg den prosentvise fordelingen av nye bosteder i Norges landsdeler i en tabell ved siden av kart 2. Jeg har valgt å bruke bydeler som enhet i kartene, selv om jeg har tilgang til eksakte bostedskoordinater på individnivå. Dette er av hensyn til enkeltfamiliers personvern, siden det hadde vært mulig å identifisere enkelte familier hvis jeg hadde avbildet eksakte bostedskoordinater.

Kart 1: Bosted i Oslo før flytting. N = 12 144

Kart 2: Bosted i Oslo etter flytting. N = 9473

Figur 5.1: Prosentvis fordeling i bydelene i Oslo, før og etter flytting

Kart 1 i figur 5.1 viser at flesteparten av de 12 144 familiene som ender opp med å flytte, bor i de indre bydelene i Oslo før flytting (se inndeling av bydeler i vedlegg 7). Flere av flytterne bor i de indre bydelene Frogner, Sagene og Grünerløkka (over 11 %), sammenlignet med de indre bydelene St. Hanshaugen og Gamle Oslo (8–10 %). Ellers fordeler flytterne i utvalget seg jevnt i Alna, Østensjø og Nordstrand i ytre sør (6–8 %), mens relativt få av flytterne i utvalget er bosatt i de resterende ytre bydelene i Oslo før flytting. Det bor noen flere flyttere i Vestre- og Nordre Aker i ytre vest og Bjerke i ytre øst (4–6 %), sammenlignet med i resten av de ytre bydelene. Kart 1 viser mer eller mindre befolkningstettheten i Oslo, fordi det i byer generelt bor flere i de sentrale bydelene. Det er når man sammenligner kart 1 og kart 2, og *forskjellen* mellom disse, at tolkningen av resultatene gir mening.

Kart 2 i figur 5.1 viser den prosentvise fordelingen i Oslos bydeler *etter* flytting, for de 9 473 familiene som flytter innad i Oslo. Kartet viser at Osloflytterne i mindre grad er sentralisert i de indre bydelene *etter* flytting, sammenlignet med før flytting. Etter flytting er det kun 8 til 10 prosent som er bosatt i de indre bydelene Frogner, Sagene og Grünerløkka (mot over 11 % før flytting). I Gamle Oslo har det ikke skjedd en endring, mens i bydel St. Hanshaugen har det også vært en nedgang etter flytting (fra 8–10 % til 6–8 %). I bydelene Vestre og Nordre Aker i ytre vest har det derimot skjedd en *økning*, fra 4 til 6 prosent til 6 til 8 prosent. Det kan tyde på at noen av familiene som bodde i de indre bydelene ved første barns fødsel har flyttet ut til Vestre- og Nordre Aker etter at de har fått barn. Dette er bydeler med mye eneboliger/villaer og rekkehus, som derfor anses som barnevennlige. Boligene i dette området er kostbare, og dette kan være noe av grunnen til at det er færre som er bosatt i disse områdene ved starten av observasjonsperioden. Jo lengre tid som går etter starten av observasjonsperioden, desto eldre vil parene være, og det er mer sannsynlig at de har en bedre og mer stabil økonomi. Resten av bydelene har ikke hatt noen store endringer før og etter flytting, noe som kan tyde på at mange av de som er bosatt i de indre bydelene før flytting, flytter *ut* av byen.

Når det gjelder de som flytter *ut* av Oslo, viser tabellen ved siden av kart 2 at hele 9,9 prosent av de 12 144 som flytter, flytter til Akershus fylke. Dette kan for noen som bor i de ytre bydelene før flytting, være kortere å flytte til Akershus, sammenlignet med å flytte til en annen kant av byen. Videre er det er mulig å pendle inn til Oslo fra de fleste kommuner i Akershus. Det er noen flere som flytter til Sør-Østlandet enn de andre landsdelene, som kan ha med mulighet for pendling å gjøre. At den gjennomsnittlige flytteavstanden blant flytterne er på 50 km i luftlinje, som er tilsvarende en times kjøring (se avsnitt 4.2.1), stemmer overens

med en slik antakelse. I tillegg viser tidligere forskning at bedre kommunikasjoner i form av hyppigere tog- og bussavganger og bedre veier har økt pendlingen på Østlandet betydelig i det siste tiåret (Sørli 2010:463). Av de øvrige landsdelene flytter flest til Agder/Rogaland, og relativt få flytter til Trøndelag og Nord-Norge. Mange av de som flytter relativt langt fra Oslo, vil mest sannsynlig ha en eller annen tilknytning til området de flytter til, for eksempel at de er oppvokst der, og dermed har familie og venner der.

Tabell 5.3 viser prosentandelen som bor i hver bydel i Oslo for fastboende og flyttere, samt økning og nedgang i prosentpoeng i hver av bydelene i Oslo mellom starten og slutten av observasjonsperioden for flytterne. En viktig forskjell mellom kartene og tabell 5.3 er at andelen som oppgis etter flytting, gjelder alle de 12 144 familiene som flytter, ikke bare de 9473 som flytter innad i Oslo.

Tabell 5.3: Prosentvis bydelsfordeling blant fastboende og flyttere. Differanse i prosentpoeng fra før og etter flytting for flyttere

Bydel	Fastboende N = 2038	Flyttere N=12144		
	Hele observasjonsperioden	Før flytting	Etter flytting	Differanse
Gamle Oslo	7,26	9,67	6,56	-3,11
Grünerløkka	5,99	11,25	6,74	-4,51
Sagene	5,30	11,15	7,33	-3,82
St. Hanshaugen	5,69	9,91	5,85	-4,06
Frogner	9,32	11,5	7,17	-4,33
Ullern	5,89	3,97	3,98	+0,01
Vestre Aker	8,73	4,88	4,98	+0,10
Nordre Aker	8,24	4,71	4,88	+0,17
Bjerke	4,22	4,25	3,99	-0,26
Grorud	3,83	3,10	2,69	-0,41
Stovner	5,05	2,68	2,51	-0,17
Alna	7,70	6,17	5,23	-0,94
Østensjø	8,05	6,55	6,17	-0,38
Nordstrand	10,3	6,20	5,90	-0,30
Søndre Nordstrand	4,02	3,80	3,80	0,00
Sentrum/Marka/Uoppgitt ⁷	0,39	0,21	0,21	0,00
Utenfor Oslo	0	0	21,99	+21,99

Tabell 5.3 viser at det har vært en generell nedgang i andel av flyttere i alle bydelene etter flytting. Det er imidlertid store forskjeller på hvor store disse nedgangene er. Generelt er

⁷ I kartene i figur 5.1 er de familiene som bor i Marka eller mangler informasjon om bydel, plassert i bydelen Sentrum. Andelen som bor i disse små bydelene eller mangler informasjon er veldig lav, og omtales derfor ikke i gjennomgangen av resultatene fra kartene og tabellene.

nedgangen i andel av flyttere tydelig større i de indre bydelene, sammenlignet med de ytre bydelene. Grünerløkka i indre øst har den største nedgangen på 4,33 prosentpoeng, og de andre indre bydelene har nesten like stor nedgang. Den største nedgangen blant de ytre bydelene har bydel Alna i ytre øst, med en nedgang på nesten 1 prosentpoeng. Ullern og Vestre- og Nordre Aker i ytre vest har derimot hatt en liten økning på etter flytting, noe som grovt sett stemmer overens med resultatene fra figur 5.1. Av de 12 144 familiene i utvalget som flytter, er det 22 prosent som flytter ut av Oslo. Resultatene i tabell 5.3 kan tolkes som at flesteparten av de som flytter ut av Oslo bor i de indre bydelene før flytting. Tolkningene om mulige flytteretninger må imidlertid gjøres med et forbehold om at hvem som flytter hvor, er ukjent.

En mulig forklaring på at barnefamilier i stor grad ser ut til å forlate bydelene i indre øst, kan være at dette området oppfattes som mindre barnevennlig i forhold til de ytre bydelene i Oslo og forstedene utenfor Oslo. Oslo indre øst, spesielt Grünerløkka, men etter hvert også Sagene og Gamle Oslo, har de siste tiårene vært preget av gentrifisering, som innebærer en vekst av grupper med høy inntekt og utdanning (Barstad, Havnen, Skarðhamar & Sørli 2006:158). Dette innebærer at det bor mange unge mennesker i Oslo indre øst, spesielt studenter. Området er også preget av tidligere industri, mye trafikk og relativt få store boliger, noe som gjør at det kan oppfattes som mindre attraktivt for barnefamilier. Tidligere forskning har vist at dette er et område med stor og økende utskiftning av befolkningen, på tross av Handlingsprogrammet for Oslo indre øst (fra 1997 til 2006), som hadde som målsetting å legge til rette for en mer stabil befolkning, ikke minst blant barnefamilier (Barstad et al. 2006).

En mulig forklaring på at barnefamilier flytter fra bydelene i indre vest kan være økonomiske begrensninger. De indre vestlige bydelene Frogner og St. Hanshaugen har flere store boliger, både i form av eneboliger/villaer og større leiligheter, og kan derfor oppfattes som mer attraktivt for barnefamilier, sammenlignet med de indre bydelene i Oslo øst. Men siden de større boligene i bydelene Frogner og St. Hanshaugen er av de dyreste i Oslo, er det få som har økonomi til å kjøpe seg en passende bolig for en voksende familie i disse områdene. Sannsynligvis er det mange av parene som bor i disse bydelene som leier ved starten av observasjonsperioden, og når de senere kjøper sin egen bolig er de nødt til å flytte til et mindre kostbart område.

Når det gjelder forskjellen på hvor flyttere og fastboende i Oslo bor, viser tabell 5.3 at de fastboende er mer jevnt fordelt i alle Oslos bydeler. Det er langt flere av flytterne enn av de fastboende som bor i de indre bydelene ved første barns fødsel, som betyr at bosettingsmønsteret til flyttere er mer sentralisert, sammenlignet med de fastboende. Flertallet av de fastboende bor i bydel Nordstrand i ytre sør, og mange bor også i Vestre og Nordre Aker i ytre vest. Flere av de fastboende bor i ytre øst, sammenlignet med flytterne, og forskjellene er spesielt store i bydelene Alna, Østensjø og Stovner. Alle disse bydelene er ansett som typisk familievennlige, og disse forskjellene kan derfor tolkes som at de fastboende allerede bor i strøk som egner seg for barn, og derfor ikke har like stort insentiv til å flytte som flytterne, som i størst grad er bosatt i de indre bydelene ved første barns fødsel. Et interessant funn fra tabell 5.3 er at fordelingen i de indre bydelene er relativt lik blant de fastboende og flytterne, etter flytting. Det er generelt en større andel som bor i de ytre bydelene blant de fastboende, sammenlignet med flytterne etter flytting. Det har antakeligvis å gjøre med at flytterne i større grad har flyttet *ut* av byen, enn ut til de ytre bydelene i Oslo.

6 Betydningen av familiedemografiske forhold for flytteatferd

Hensikten med analysene som følger, er å teste hypotesene som ble utledet i teoridelen. I første del gis en deskriptiv oversikt over utvalget som brukes i forløpsanalysen. Deretter presenterer jeg en forløpsanalyse av flytteatferd. Jeg gjør så rede for resultatene fra forløpsanalysen og diskuterer hvorvidt disse gir støtte til hypotesene om familiefaser, intergenerasjonell solidaritet og stedstilhørighet. Kontrollvariablene kommenteres kort. Avslutningsvis gir jeg en oppsummering av funnene.

6.1 Deskriptiv statistikk forløpsdata

Tabell 6.1 viser deskriptiv statistikk for forløpsdata for utvalget. Her er observasjonene målt i familie-måneder, og antall måneder som blir laget per familie vil være avhengig av hvor raskt denne familien eventuelt flytter. Når det gjelder de tidsvarierende variablene, er det slik at én familie er opphav til flere familie-måneder med ulike verdier på disse variablene (se figur 4.1). Den prosentvise fordelingen av enheter på de forskjellige variablenes verdier er derfor ikke nødvendigvis lik i tabell 6.1 som i tabell 5.1, selv om utvalget er det samme. Under kommenterer jeg kort fordelingen på de tidsvarierende forklaringsvariablene.

Tabell 6.1: Deskriptiv statistikk over utvalget som brukes i forløpsanalysen, N = 743 559

	Antall	Prosent
Antall familier	14 182	100,00
Antall familie-måneder	743 559	100,00
Første flytting		
Familier som flytter	12 144	85,63
Familier som ikke flytter	2038	14,37
Familie-måneder med flytting	12 144	1,63
Familie-måneder uten flytting	731 415	98,37
Familiefase		
1 barn 0–1 år	292371	39,32
1 barn 2–3 år	120993	16,27
1 barn 4–5 år	37177	5,00
1 barn 6 + år	20355	2,74
2+ barn 0–1 år	12388	1,79
2+ barn 2–3 år	95695	12,87
2+ barn 4–5 år	98544	13,25
2 + barn 6 + år	65136	8,76
Avstand til nærmeste bosatte forelder (km i luftlinje)		
Minst én av fars og én av mors foreldre innenfor 50 km radius	167434	22,52
Kun mors forelder/foreldre innenfor 50 km radius	56846	7,65
Kun fars forelder/foreldre innenfor 50 km radius	54559	7,34
Alle utenfor 50 km radius	190025	25,56
Mors utenfor 50 km radius, fars mangler	146818	19,75
Fars utenfor 50 km radius, mors mangler	125034	16,82
Alle døde	2843	0,38
Stedstilhørighet ved fødsel		
0–2 års botid	397361	53,44
3–5 års botid	128718	17,31
6–10 års botid	176267	23,71
11 + år botid	41213	5,54
Samlivsstatus		
Samboer	377361	50,75
Gift	366198	49,25
Mors innvandrerbakgrunn		
Uten innvandrerbakgrunn	633834	85,24
Med innvandrerbakgrunn	109725	14,76
Fars innvandrerbakgrunn		
Uten innvandrerbakgrunn	637497	85,74
Med innvandrerbakgrunn	106062	14,26
Ekvivalent familieinntekt (/1000)		
0–328	178718	24,04
329–428	199626	26,85
429–559	184964	24,88
560 +	180251	24,24
Mors høyeste fullførte utdanning		
Grunnutdanning	44529	5,99
Mellomutdanning	204756	27,54
Høyere utdanning	494274	66,47

Fars høyeste fullførte utdanning		
Grunnutdanning	54319	7,31
Mellomutdanning	239789	32,25
Høyere utdanning	449451	60,45
Mors alder ved fødsel		
18–24 år	59561	8,01
25–30 år	36141	46,55
31–36 år	285197	38,36
37 + år	52660	7,08
Fars alder ved fødsel		
18–24 år	23710	3,19
25–30 år	254981	34,29
31–36 år	332541	44,72
37 + år	132327	17,80
Bosted ved fødsel		
Ytre Oslo	377361	50,75
Indre Oslo	366198	49,25

Tabell 6.1 viser at det skjer et flytteutfall i 1,6 prosent av familie-månedene, i resten av månedene skjer det ikke. Når det gjelder fordelingen på variabelen for familiefase, viser tabell 6 at flesteparten av familie-månedene er knyttet til familier med ett barn under 1 år. Dette har å gjøre med at tilnærmet alle familiene i utvalget befinner seg i denne familiefasekategorien ved starten av observasjonsperioden. Etter hvert som familiene flytter, vil utvalget bli mindre, og dermed vil antall observasjoner aldri bli så høyt som når det første barnet er under 1 år (ved starten av observasjonsperioden). Når det gjelder avstand til foreldre, viser tabell 6.1 at de fleste familie-månedene er knyttet til familier som har alle foreldre *utenfor* en radius på 50 km. Dette stemmer overens med tabell 5.1, og viser at på tross av alle flyttinger som skjer i løpet av observasjonsperioden, er flertallet av utvalgsfamiliene i hele perioden sammenlagt observert med alle fire foreldre utenfor en radius på 50 km.

6.2 Resultater av forløpsanalysene

Utfallsvariabelen i tabell 6.2 er den månedlige sannsynligheten for flytting blant familier. Hensikten med forløpsanalysen er å undersøke hvorvidt flytteatferd i Oslo henger sammen med familiefaseoverganger, intergenerasjonell solidaritet og stedstilhørighet. Dette undersøkes ved å teste hypotesene som ble utledet i avsnitt 3.3. Jeg kommenterer først modellenes tilpasning generelt, og diskuterer deretter resultatene i lys av hypotesene.

Tabell 6.2: Forløpsanalyse av barnefamiliers sannsynlighet for flytting per måned, oddsforhold og 95 % konfidensintervaller

	Modell 1.1				Modell 1.2			
	OR		95 % KI		OR		95 % KI	
Konstantledd	0,009	***			0,01	***		
Familiefase								
1 barn 0–1 år (ref)								
1 barn 2–3 år	1,51	***	1,42	1,61	1,48	***	1,39	1,57
1 barn 4–5 år	2,03	***	1,86	2,21	2,03	***	1,86	2,21
1 barn 6 + år	2,56	***	2,31	2,83	2,72	***	2,45	3,01
2+ barn, eldste 0–1 år	1,49	***	1,28	1,73	1,57	***	1,35	1,82
2+ barn, eldste 2–3 år	1,70	***	1,60	1,81	1,69	***	1,59	1,80
2+ barn, eldste 4–5 år	2,55	***	2,42	2,70	2,47	***	2,34	2,62
2 + barn, eldste 6 + år	3,85	***	3,64	4,07	3,74	***	3,53	3,96
Avstand til nærmeste bosatte forelder (km i luftlinje)								
Minst én av fars og én av mors foreldre innenfor 50 km radius (ref)								
Kun mors forelder/foreldre innenfor 50 km radius	0,56	***	0,51	0,61	0,39	***	0,35	0,43
Kun fars forelder/foreldre innenfor 50 km radius	0,51	***	0,46	0,56	0,36	***	0,32	0,40
Alle utenfor 50 km radius	1,42	***	1,35	1,49	1,42	***	1,35	1,50
Mors utenfor 50 km radius, fars mangler	1,06		1,00	1,12	1,02		0,97	1,08
Fars utenfor 50 km radius, mors mangler	1,08	**	1,02	1,15	1,06	***	0,99	1,12
Alle døde	0,58	**	0,42	0,81	0,51	***	0,37	0,72
Stedstilørighet ved fødsel								
0–2 års botid (ref)								
3–5 års botid	1,09	**	1,03	1,14	1,10	**	1,05	1,16
6–10 års botid	1,03		0,99	1,08	1,11	***	1,06	1,16
11 + år botid	0,92		0,85	1,00	0,98		0,90	1,07
Ekteskapelig status								
Ugift (ref)								
Gift					0,99		0,96	1,03
Mors innvandrerbakgrunn								
Uten innvandrerbakgrunn (ref)								
Med innvandrerbakgrunn					1,39	***	1,29	1,49
Fars innvandrerbakgrunn								
Uten innvandrerbakgrunn (ref)								
Med innvandrerbakgrunn					1,54	***	1,44	1,65
Ekvivalent familieinntekt (/1000)								
0–328 (ref)								
329–428					1,19	***	1,12	1,26
429–559					1,35	***	1,27	1,43
560 +					1,41	***	1,32	1,50
Mors høyeste fullførte utdanning								
Grunnutdanning (ref)								
Mellomutdanning					0,96		0,87	1,05
Høyere utdanning					1,02		0,92	1,12

Fars høyeste fullførte utdanning				
Grunnutdanning (ref)				
Mellomutdanning		1,00	0,91	1,08
Høyere utdanning		0,99	0,91	1,08
Mors alder ved fødsel				
18–24 år (ref)				
25–30 år		0,89 **	0,82	0,97
31–36 år		0,79 ***	0,72	0,87
37 + år		0,71 ***	0,63	0,80
Fars alder ved fødsel				
18–24 år (ref)				
25–30 år		0,89	0,79	1,01
31–36 år		0,86 ***	0,76	0,98
37 + år		0,68	0,60	0,78
Bosted ved fødsel				
Ytre Oslo (ref)				
Indre Oslo		1,23 ***	1,18	1,27
-2LL	120779,01		120028,82	
LR (frihetsgrader)	3245,28 (16) ***		3995,47 (33) ***	
Nagelkerke R²	0,0283		0,0349	

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

Tabell 6.2 består av to undermodeller. I modell 1.1 måles kun forklaringsvariablene familiefase, avstand til nærmeste forelder og stedstilhørighet. Den viser at alle estimatene for familiefase er positive og statistisk signifikante på et 1%-signifikansnivå. Når det gjelder avstandsvariabelen, er alle estimatene signifikante i modell 1.1, bortsett fra estimatet for kategorien for familier som er observert med mors nærmeste forelder/foreldre utenfor en radius på 50 km. I modell 1.2 inkluderes i tillegg alle kontrollvariablene. Alle estimatene i modell 1.2 for familiefase er fortsatt positive og signifikante, bortsett det estimatet som heller ikke var signifikant i modell 1.1. De to siste estimatene i avstandsvariabelen er mer signifikante i modell 1.2, hvor kontrollvariablene er inkludert, sammenlignet med modell 1.1.

Når det gjelder estimatene for variabelen som angir stedstilhørighet, som er den siste forklaringsvariabelen i forløpsmodellen, er det kun estimatet for kategorien for 3 til 5 års botid som er signifikant i modell 1.1. I modell 1.2, der kontrollvariablene er inkludert, er imidlertid estimatene for både denne kategorien og kategorien for 6 til 10 års botid signifikante. Disse to estimatene er positive i begge modellene, mens den siste kategorien for over 11 års botid er negativ og ikke signifikant i begge modeller. LR-testen viser at modell 1.1 er bedre enn en modell uten forklaringsvariabler (nullmodell), og at modell 1.2 forbedres

signifikant når kontrollvariablene legges til. Tilsvarende antyder Nagelkerke R^2 at modell 1.2 med kontrollvariabler forklarer variasjonen i dataene bedre enn modell 1.1 uten kontrollvariablene. Derfor vil jeg i det videre vise til resultatene i modell 1.2 når jeg omtaler resultatene av hypotesetestingene.

6.2.1 Familiefaseoverganger

I denne delen undersøker jeg hvorvidt familiefaseoverganger har sammenheng med flyttesannsynlighet blant barnefamilier i Oslo. Dette undersøkes ved å teste følgende hypoteser:

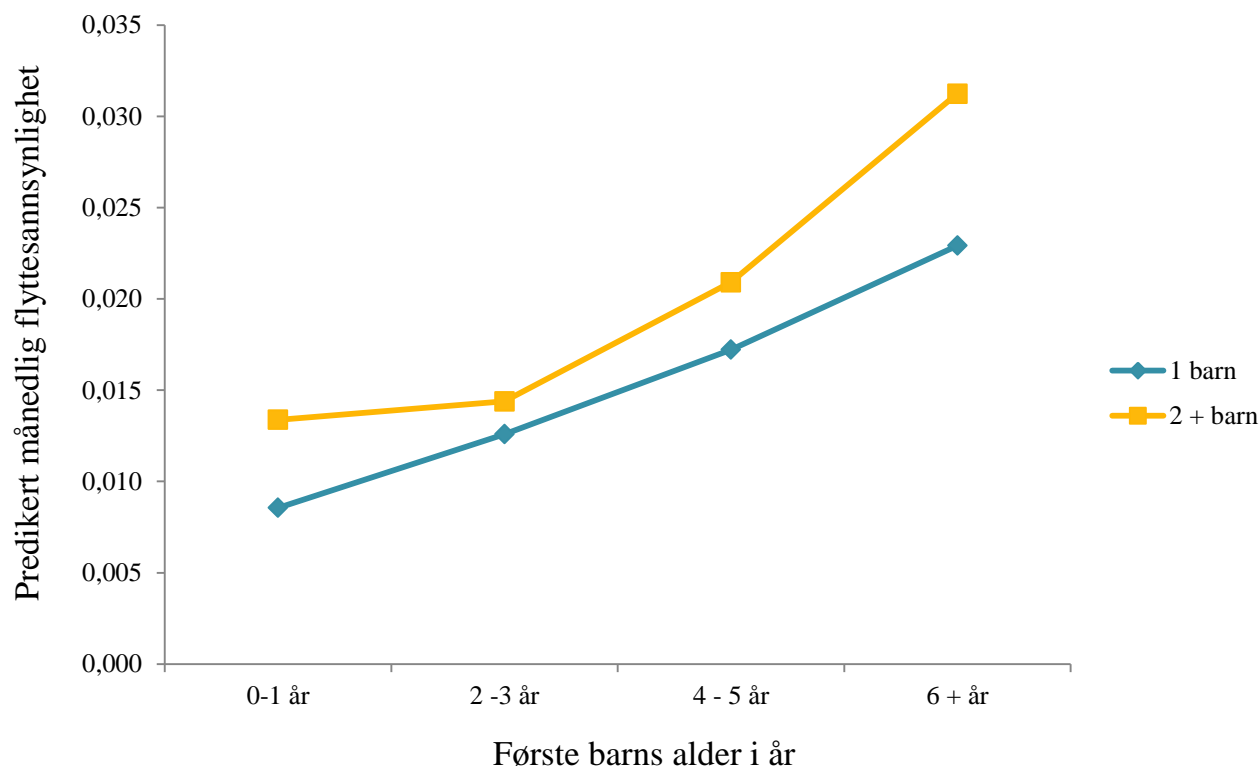
H1a: Flyttesannsynlighet øker med alderen til det eldste barnet i familien, men kun fram til skolealder.

H1b: Flyttesannsynlighet har positiv sammenheng med hvor mange barn familien har.

Modell 1.2 i tabell 6.2 viser at alle som har barn over 1 år, har høyere flyttesannsynlighet sammenlignet med referansegruppen, som er familier som er observert når det første barnet er under 1 år. Familier som er observert med ett barn i alderen 2 til 3 år, har 1,5 ganger høyere odds for å flytte, og familier observert med ett barn i alderen 4 til 5 eller over 6 år, har 2 til 2,7 ganger høyere odds for å flytte, sammenlignet med referansegruppen. De som er observert med to eller flere barn, der det eldste barnet er under 3 år, har også høyere odds for å flytte sammenlignet med referansegruppen, og høyere odds sammenlignet med de samme aldersgruppene for familier med ett barn. Den høyeste oddsen for å flytte har familier som er observert med to eller flere barn, der det eldste barnet er over 6 år. Denne gruppen har bortimot 4 ganger høyere odds for å flytte sammenlignet med referansegruppen. Generelt har familier med to eller flere barn høyere odds for å flytte sammenlignet med familier med ett barn, hvis man sammenligner de samme aldersgruppene med hverandre.

Disse resultatene gir støtte til både hypotese H1a og H1b, fordi de viser at flyttesannsynlighet har positiv sammenheng med barns alder og antall barn. For å svare på den siste delen av hypotese H1a om flyttesannsynlighet øker med første barns alder, men kun fram til skolealder (over 6 år), vil jeg framstille resultatene fra modell 1.2 i predikerte flyttesannsynligheter. I figur 6.1 fremstilles resultatene grafisk. X-aksen viser alderen til det eldste barnet, som er det samme som tiden familiene i utvalget er under observasjon. Y-aksen viser predikert flyttesannsynlighet. For å kunne sammenligne familier med to eller flere barn, beregnes flyttesannsynligheten til de to gruppene hver for seg. Verdiene i figur 6.1 angir *månedlig*

predikert flyttesannsynlighet, gitt at de andre variablene i modellen er satt til referansegruppen. Det vil si at de predikerte flyttesannsynlighetene gjelder familier som har foreldre fra begge sider innenfor en radius på 50 km, kort botid, er gift, ikke har innvandrerbakgrunn, har lav inntekt, lav utdanning, befinner seg i den yngste aldersgruppen ved fødsel og er bosatt i ytre Oslo ved fødsel.

Figur 6.1: Predikerte månedlige flyttesannsynligheter, etter antall barn og alder på første barn

Figur 6.1 bekrefter resultatene fra modell 1.2 om at det er en generell økning i predikert flyttesannsynlighet for alle familier etter hvert som tiden fra første barns fødsel går, gitt at de andre variablene er satt til referansekategorien. Videre bekrefter figur 6.1 også resultatene fra modell 1.2 om at den predikerte flyttesannsynligheten er lavere blant familier som er observert med 1 barn, enn blant familier som er observert med 2 eller flere barn. For familier som er observert med 1 barn, øker predikert flyttesannsynlighet jevnt med første barns alder i de spesifiserte kategoriene, mens for familier som er observert med 2 eller flere barn, er økningen mellom alderskategoriene mindre jevn og generelt brattere. Differansen i predikert flyttesannsynlighet mellom ettbarnsfamilier og flerbarnsfamilier er størst hos familier som er observert når det eldste barnet er over 6 år. Differansen er minst hos familier som er observert når det eldste barnet er 2 til 3 år. Det er altså større forskjell i predikert flyttesannsynlighet

mellom ett- og tobarnsfamilier, desto eldre det eldste barnet er (gitt at de andre variablene har verdien for referansegruppen).

Uavhengig av antall barn er den predikerte flyttesannsynligheten på det laveste når det eldste barnet er under 1 år for ettbarnsfamilier, og på sitt høyeste for begge grupper når det eldste barnet er over 6 år. I en ekstra modellkjøring har jeg gjort en finere inndeling av barn i alderen over 6 år, der jeg estimerer den predikerte flyttesannsynligheten til familier observert med første barn i alderen 6 til 7 år og over 8 år hver for seg (se vedlegg 9 og 10 i appendiks). Ingen av estimatene i modellen forandrer seg betydelig ved bruk av en finere aldersinndeling i familiefasevariabelen. Estimatene fra denne modellen viser det samme økningsmønsteret som modell 1.2 i tabell 6.2 og figur 6.1: Den predikerte flyttesannsynligheten er høyere blant familier med første barn i alderen 6 til 7 år enn blant familier med første barn i yngre aldersgrupper, uavhengig av antall barn. Videre er den predikerte flyttesannsynligheten på sitt aller høyeste for både ett- og tobarnsfamilier som er observert når det eldste barnet er 8 år eller eldre. Differansen i predikert flyttesannsynlighet er enda større mellom ett- og tobarnsfamilier for familier som er observert når det eldste barnet er over 8 år, sammenlignet med familier som er observert når det eldste barnet er 6 til 7 år. Mønsteret som ble observert i figur 6.1, der det er en større forskjell i predikert flyttesannsynlighet mellom ett- og tobarnsfamilier desto eldre det eldste barnet er, bekreftes altså av resultatene fra modellen med finere aldersinndeling. Grunnen til at jeg bruker den groveste inndelingen i hovedmodellen er at familier i utvalget som fikk barn i 2005 ikke opplever at det første barnet deres blir eldre enn 7 år i løpet av observasjonsperioden.

Resultatene fra figur 6.1 og den ekstra modellkjøringen i vedlegg 9 viser at den predikerte flyttesannsynligheten er på sitt høyeste når det eldste barnet er over skolealder, både for ettbarnsfamilier og tobarnsfamilier. Resultatene gir derfor *ikke* støtte til siste del av hypotese H1a, som sier at flyttesannsynligheten slutter å øke når det eldste barnet når skolealder.

6.2.2 Intergenerasjonell solidaritet

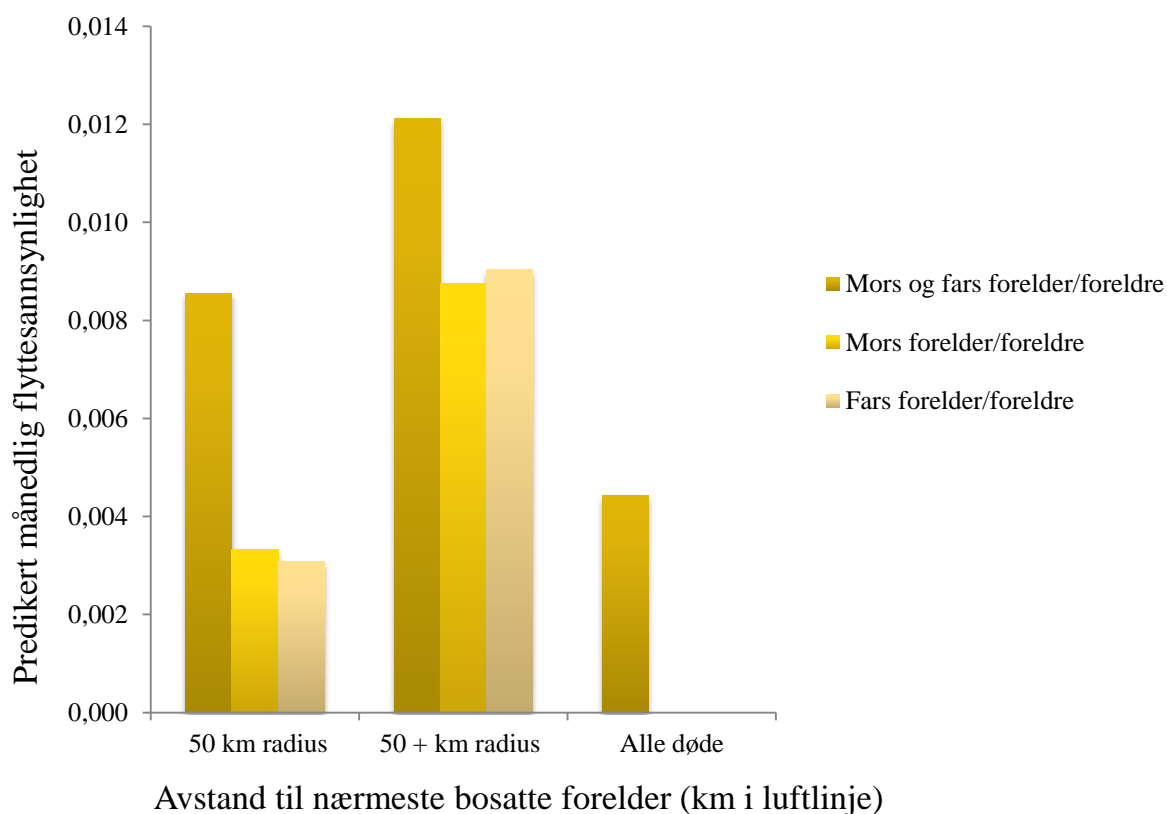
I denne delen diskuterer jeg hvorvidt intergenerasjonell solidaritet har sammenheng med flytteeatferd blant barnefamilier i Oslo. Dette undersøkes ved å teste følgende hypoteser:

H2a: Familier som bor langt unna nærmeste forelder, har høyere flyttesannsynlighet sammenlignet med de som har minst én forelder innenfor en radius på 50 km i luftlinje.

H2b: Avstand til mors foreldre har større betydning for barnefamiliers flytteatferd enn avstand til fars foreldre.

I tillegg til resultatene fra modell 1.2 i tabell 6.2, oppgir jeg resultatene i predikerte flyttesannsynligheter og fremstiller disse i et stolpediagram. Figur 6.2 viser predikert månedlig flyttesannsynlighet etter avstand til nærmeste bosatte foreldre, gitt at de andre variablene er satt til referansekategoriens verdi. X-aksen er delt inn i tre avstandskategorier. De to første kategoriene inneholder de familiene som har foreldre som er bosatt henholdsvis innenfor og utenfor en radius på 50 km. Den siste kategorien inneholder de som ikke har noen gjenlevende foreldre og som derfor ikke har noen gyldig avstand til foreldrene. Grunnen til at denne kategorien er inkludert, er at den i praksis representerer verdien «uendelig avstand», og derfor er nyttig å bruke til å sammenligne med de andre gruppene med en bestemt, gyldig avstand. Y-aksen viser predikert månedlig flyttesannsynlighet. Jeg har også delt opp de ulike avstandskategoriene etter hvor mange og hvilke foreldre familien har innenfor eller utenfor den aktuelle avstanden, for å se forskjellene på disse. Her er kategoriene mors og fars nærmeste forelder/foreldre innenfor den bestemte avstanden, eller bare mors eller fars nærmeste forelder/foreldre innenfor den bestemte avstanden.

Jeg begynner med å sammenligne de tre avstandskategoriene med hverandre, uavhengig av variasjoner innad i disse gruppene. Til slutt sammenligner jeg de ulike sammensetningene av foreldre innenfor hver avstandskategori.

Figur 6.2: Predikerte månedlige flyttesannsynligheter, etter avstand til nærmeste bosatte forelder

Sammenlignes de tre kategoriene for avstand til nærmeste forelder med hverandre, viser figur 6.2 at familier som er observert med sin nærmeste forelder *utenfor* en 50 kilometers radius generelt, har høyere predikert flyttesannsynlighet, sammenlignet med familier som er observert med sin nærmeste forelder *innenfor* en radius på 50 km. Dette er uavhengig av hvilken og hvor mange foreldre det er snakk om. Dette resultatet er også synlig i oddsforholdene i modell 1.2 i tabell 6.2, siden de har en verdi høyere enn 1 hvis mors og/eller fars foreldre/forelder bor utenfor en radius på 50 km. Sammenlignet med referansegruppen (minst en forelder fra begge sider innenfor 50 km) har de en signifikant høyere flyttesannsynlighet. Disse resultatene gir støtte til hypotese H2a om at familier som bor langt unna nærmeste forelder har høyere flyttesannsynlighet, sammenlignet med de som har minst én forelder innenfor en radius på 50 km i luftlinje.

Hypotesen stemmer også dersom en sammenligner familier som er observert med kun fars foreldre *innenfor* en radius på 50 km, og familier som er observert med kun fars foreldre *utenfor* en radius på 50 km. Det er fordi sistnevnte har høyere flyttesannsynlighet enn førstnevnte, sammenlignet med referansegruppen som har minst én forelder fra begge sider

innenfor en radius på 50 km. Den samme sammenligningen kan gjøres for de som er observert med kun *mors* nærmeste forelder innenfor og utenfor 50 km. Fordi estimatet for familier observert med kun mors nærmeste forelder utenfor 50 km ikke er signifikant i hovedmodellen, kjøres en ekstra modell der familier som kun har mors foreldre innenfor en radius på 50, settes som referansegruppe (se vedlegg 11). Resultatet fra denne modellen viser at også familier som er observert med mors foreldre *utenfor* en radius på 50 km, har signifikant høyere flyttesannsynlighet, sammenlignet med familier som er observert med mors foreldre *innenfor* en radius på 50 km.

Familier som er observert når alle foreldre er døde, har lavere predikert flyttesannsynlighet sammenlignet med familier som er observert i de to andre avstandskategoriene. Hvorvidt dette resultatet gir støtte til hypotese H2a, er avhengig av hvordan det å ha ingen gjenlevende foreldre tolkes. Dersom det å ingen gjenlevende foreldre gjør at familier *ikke bindes* til spesifikke steder, kan det antas at familiene dette gjelder, vil ha en *høyere* flyttesannsynlighet sammenlignet med de to andre gruppene. Anser man derimot det å ha ingen tilgjengelige foreldre som noe som *ikke trekker* familier mot spesifikke steder, kan det antas at de familiene det gjelder vil ha *lavere* flyttesannsynlighet sammenlignet med de gruppene som har gjenlevende foreldre å ta i betraktning når de flytter. En slik tolkning tilsier at familier med ingen gjenlevende foreldre har et flyttemønster som ligner mer på gruppen som *har* foreldre i nærheten. I så tilfelle gir resultatet fra modell 1.2 i tabell 6.2 og figur 6.2 støtte til H2a.

Sammenlignes de ulike sammensetningene av foreldre innenfor hver avstandskategori, viser figur 6.2 at det er tydelige variasjoner i predikert flyttesannsynlighet, avhengig av om familiene som er observert har minst én forelder fra begge sider, kun mors forelder/foreldre eller kun fars forelder/foreldre som nærmeste forelder. For å finne ut om sammenhengen mellom familiers flyttesannsynlighet og avstand til nærmeste forelder varierer avhengig av om det gjelder mors eller fars foreldre, har jeg testet om estimatene for avstand til mors foreldre og fars foreldre er signifikant forskjellige fra hverandre, innad i hver avstandskategori. En ekstra modellkjøring (se vedlegg 11 i appendiks) viser at estimatet for fars foreldre innenfor en radius på 50 km ikke er signifikant, dersom kategorien for mors foreldre/forelder innenfor en radius på 50 km brukes som referansekategori. Det betyr at det *ikke* er noen signifikant forskjell på å ha kun *mors* nærmeste forelder innenfor en 50 kilometers radius og å ha kun *fars* nærmeste forelder i den samme avstanden. Det samme gjelder hvis en sammenligner estimatet for avstand til fars og mors foreldre når avstanden er over 50 km (se vedlegg 12 i appendiks). Det betyr at hypotese H2b om at avstand til mors

foreldre har større betydning for barnefamiliers flytteatferd enn avstand til fars foreldre, ikke bekreftes ifølge resultatene fra forløpsmodellen.

Figur 6.2 viser at innad i gruppen som har minst én forelder innenfor en radius på 50 km, har familier som er observert med minst én av mors og fars foreldre i denne avstanden den høyeste predikerte flyttesannsynligheten. Dette går også frem av resultatene fra modell 1.2 i tabell 6.2: familier som har enten hans eller hennes nærmeste forelder/foreldre innenfor en radius på 50 km, har henholdsvis 0,39 og 0,36 ganger *lavere* odds for å flytte sammenlignet med de som har foreldre fra begge sidene innenfor en 50 km radius. Disse resultatene gir ikke støtte til hypotese H2a om at barnefamilier som bor langt unna nærmeste forelder har høyere flyttesannsynlighet sammenlignet med de som bor i nærheten av nærmeste forelder. Grunnen er at denne hypotesen er basert på en antakelse om at det å ha *færre* enn foreldre innenfor en 50 km radius skulle gi *høyere* flyttesannsynlighet, sammenlignet med å ha flere foreldre i nærheten. Resultatene i modell 1.2 og figur 6.2 viser det motsatte.

Resultatene i figur 6.2 viser at familiene som er observert med nærmeste forelder *utenfor* en radius på 50 km, har den høyeste flyttesannsynligheten, og gir derfor støtte til hypotese H2a. Det er igjen fordi hypotesen er basert på en antakelse om det å ha *flere* foreldre innen rekkevidde gir høyere flyttesannsynlighet, sammenlignet med det å ha *færre* foreldre innen rekkevidde. Familiene som er observert med alle gjenlevende foreldre utenfor en radius på 50 km har *flere* foreldre som bor langt unna enn familier som kun har *enten* mors eller fars nærmeste forelder i den samme avstanden. Den førstnevnte gruppen kan derfor antas å ha større insentiv til å flytte for å komme i nærheten av minst én av foreldre, enn de to andre gruppene. En ekstra modellkjøring med familier som har kun mors forelder/foreldre utenfor 50 km som referansekategori (se vedlegg 12 i appendiks), viser at estimatet for familier som er observert med alle gjenlevende foreldre utenfor en radius på 50 km, har høyere odds for å flytte sammenlignet med referansegruppen. Dette gir støtte til hypotese H2a.

I vedlegg 10 i appendiks vises resultatene fra en ekstra modellkjøring med en finere inndeling av avstander. Disse resultatene bekrefter resultatene i modell 1.2 i tabell 6.2. Modellen i vedlegg 11 viser at hvis en sammenligner familier observert med minst én forelder fra hver side innenfor en radius på 10 km, med familier observert med minst én forelder fra hver side i en avstand på henholdsvis 11–50, 51–300 og over 301 km, har familiene høyere flyttesannsynlighet desto lengre unna alle foreldrene bor. Den ekstra modellkjøringen er ment som en utdypning av resultatene i modell 1.2 i tabell 6.2. Grunnen til at jeg bruker den

groveste avstandsinndelingen i hovedmodellen, er at målet er å teste om en avstand på en dagstur (50 km i luftlinje) har sammenheng med flyttesannsynlighet. Hovedmodellen viser at en avstandsinndeling på over og under 50 km er en god indikator på sammenheng mellom geografisk avstand mellom generasjonene og flyttesannsynlighet.

6.2.3 Stedstilhørighet

I denne delen vil jeg diskutere hvorvidt stedstilhørighet har sammenheng med flytteeatferd. Dette undersøkes ved å teste følgende hypotese:

H3: Desto lengre en familie har bodd et sted, desto lavere er flyttesannsynligheten.

Modell 1.2 i tabell 6.2 viser at familier som har 3 til 5 års botid på stedet de bor ved fødselen, har 1,10 ganger *høyere* odds for å flytte, sammenlignet med familier som har 0 til 2 års botid. Videre viser resultatene at familier som har en botid på 6 til 10 år, har 1,11 ganger høyere odds for å flytte, sammenlignet med familier med 0 til 3 års botid på stedet de bor ved fødselen. Disse resultatene gir dermed ikke støtte til H3 om at desto lengre en familie har bodd et sted, desto lavere er flyttesannsynligheten.

Modell 1.2 i tabell 6.2 viser at desto lengre en familie har bodd et sted, desto *høyere* er flyttesannsynligheten. Årsaken til dette kan være at familier med kortere botid nylig har flyttet til en ny bolig i forventning av familieførøkning og derfor vil ha mindre behov for å gjøre en reguleringsflytting, sammenlignet med familier som har en lengre botid (se tabell 3.1). De familiene som har en lengre botid, på 3 til 5 og 6 til 10 år, vil muligens ha et mer presserende behov for å gjøre en reguleringsflytting etter at de har fått sitt første barn. Estimater for familier som har bodd på stedet de bodde ved første barns fødsel i over 11 år, er negativt, men ikke signifikant. Ekstra modellkjøringer (ikke vist) med alle de forskjellige gruppene satt som referansekategori, viser at estimatet for familier med over 11 års botid ikke er signifikant forskjellig fra noen av de andre gruppene. Grunnen til at denne gruppen ikke følger det samme mønsteret som de andre gruppene, kan være at det muligens er den eneste gruppen som har hatt lang nok botid til at de føler stor grad av stedstilhørighet og dermed har lavere flyttesannsynlighet enn de andre gruppene. Grunnen til at forskjellen likevel ikke er signifikant, kan være at gruppen er liten og at det er for stor variasjon innad i gruppen til at forskjellen fanges opp.

6.2.4 Kontrollvariabler

Ekteskapelig status har ingen signifikant sammenheng med flyttesannsynlighet, ifølge resultatene fra modell 1.2 i tabell 6.2. Grunnen til dette kan være at jeg kun undersøker stabile

par. De som går fra hverandre, noe som er vanligere blant samboere enn gifte, blir sensurert. I Norge er det generelt få forskjeller mellom (stabile) samboere med barn og ektepar, siden samboerskap er en høyt akseptert samlivsform i Norge, også når det er barn i bildet (Skrede, Seierstad & Wiik 2011:35). Blant annet er halvparten av par som får sitt første barn samboere (Statistisk sentralbyrå 2015d).

Videre viser modell 1.2 at familier der enten mor eller far har bakgrunn fra et annet land enn Norge, har høyere flyttesannsynlighet sammenlignet med familier der mor/far er uten innvandrerbakgrunn. Familier der mor har bakgrunn fra et annet land enn Norge, har 1,39 ganger høyere odds for å flytte, sammenlignet med familier der mor er norsk, og det samme oddsforholdet er 1,54 i familier der far har bakgrunn fra et annet land enn Norge. Siden tidligere forskning har vist at ikke-vestlige innvandrere har høy sannsynlighet for å flytte i nærheten av familie (Hedman 2013:32), kan det tenkes at familiene i utvalget der far/mor har innvandrerbakgrunn, er mer familieorienterte. Det kan vise seg som høyere flyttesannsynlighet dersom de ønsker å bo nærmere egen eller partners familie og at dette ikke fanges opp av avstandsvariabelen. Dette kan være fordi avstanden uansett er under 50 km og/eller at det er snakk om andre familiemedlemmer enn foreldrene.

Når det gjelder inntekt, viser tabell 1.3 at alle inntektskategoriene har positiv og signifikant sammenheng med flyttesannsynlighet, sammenlignet med den laveste inntektsgruppen. Sammenliknet med den laveste inntektsgruppen har alle gruppene med høyere inntekt høyere odds (fra 1,2 til 1,4) for å flytte.

Estimatene for mors og fars høyeste utdanning er ikke signifikante. At utdanning ikke har en signifikant sammenheng med flyttesannsynlighet, kan skyldes at inntekt er korrelert med og samtidig mer relevant for flytteavgjørelser enn utdanning. I tillegg er det mulig at en tredeling av utdanning ikke fanger opp nok variasjon til at det gir utslag i modellen, fordi et stort flertall, både blant flyttere og fastboende, befinner seg i den øverste kategorien for utdanning, både ved starten og slutten av observasjonsperioden.

Når det gjelder mors alder ved fødsel, viser modell 1.2 i tabell 6.2 at de eldre aldersgruppene har signifikant lavere odds for å flytte sammenlignet med den yngste aldersgruppen. For fars alder ved fødsel er det bare estimatet for aldersgruppen på 31–36 år som har signifikant lavere flytteodds, sammenlignet med referansegruppen (17–24 år). Disse resultatene kan ha med å gjøre at par som er eldre når de får sitt første barn, allerede har etablert seg i arbeidslivet og på

boligmarkedet og dermed har mindre behov for å flytte av praktiske årsaker, sammenlignet med de yngre aldersgruppene (Sørli et al. 2012: 145–46).

Tabell 1.2 i modell 6.2 viser at det å bo i indre Oslo ved starten av observasjonsperioden er assosiert med høyere flyttesannsynlighet sammenlignet med det å bo i ytre Oslo ved starten av observasjonsperioden. Familier som bor i indre Oslo ved første barns fødsel, har 1,2 ganger høyere odds for å flytte sammenlignet med de som bor i ytre Oslo ved starten av observasjonsperioden. Grunnen til denne forskjellen kan være at mange deler av indre Oslo oppfattes som mindre barnevennlig og at familier ønsker å gjøre en reguleringsflytting til et mer barnevennlig område når de får barn (se tabell 3.1).

6.3 Oppsummering av funn

Tabell 6.3 viser resultatene av hypotesetestingen av flytteatferd som ble gjort i dette kapittelet. De viktigste funnene var at det er en positiv sammenheng mellom første barns alder og flyttesannsynlighet, og at familier med to eller flere barn har høyere flyttesannsynlighet enn familier med ett barn, uansett alder på barna. Forskjellen i flyttesannsynlighet mellom familier med to eller flere barn og ett barn, er større desto eldre familiens første barn er. Dette betyr at forskjellen blir større desto lengre tid som går fra starten av observasjonsperioden. Et annet viktig funn er at familier har høyere flyttesannsynlighet hvis foreldrene deres ikke bor i nærheten. Botid har en varierende sammenheng med flyttesannsynlighet. De som har en botid på mellom 3 og 10 år før de får sitt første barn, har høyere flyttesannsynlighet enn de med kort botid (under 3 år). Det er ingen forskjell mellom de med kort og veldig lang botid (over 11 år), som antas å ha sterk stedstilhørighet.

Når det gjelder kontrollvariablene, sier resultatene fra modell 1.2 at høyere inntekt, det å bo i indre by ved første barns fødsel og at mor eller far har innvandrerbakgrunn har positiv sammenheng med flyttesannsynlighet. Høyere alder ved første barns fødsel har negativ sammenheng med flyttesannsynlighet, men dette gjelder i større grad for mor enn far.

Tabell 6.3: Resultat av hypotesetesting for flytteeatferd

Hypotese	Styrket	Delvis styrket	Svekket
H1a: Flyttesannsynlighet øker med alderen til det eldste barnet i familien, men kun frem til skolealder.		X	
H1b: Flyttesannsynlighet har positiv sammenheng med hvor mange barn familien har.	X		
H2a: Familier som bor langt unna nærmeste forelder, har høyere flyttesannsynlighet sammenlignet med de som har minst én forelder innenfor en radius på 50 km i luftlinje.	X		
H2b: Avstand til mors foreldre har større betydning for barnefamiliers flytteeatferd enn avstand til fars foreldre.			X
H3: Desto lengre en familie har bodd et sted, desto lavere er flyttesannsynligheten.			X

7 Diskusjon

Hensikten med dette kapittelet er å diskutere funnene fra analysene i lys av oppgavens teoretiske rammeverk og tidligere forskning. Kapittelet er delt i fire. I første del diskuterer jeg styrker og svakheter med data og design som er brukt i analysen. I den andre delen diskuterer jeg de ulike resultatene i lys av teori og tidligere forskning, og her går jeg inn på styrker og svakheter ved resultatene knyttet til hver av hypotesene. I del tre diskuterer jeg funnene i en større samfunnsmessig sammenheng og foreslår hvordan resultatene fra min analyse kan bidra til økt kunnskap om barnefamiliers flytteatferd. Til slutt foreslår jeg mulige innfallsvinkler og tema for videre forskning.

7.1 Styrker og svakheter ved data og design

Bruken av registerdata er en stor styrke ved denne oppgaven. Frafallet er lite, noe som gjør at teststyrken er høy og forutsetningen for generalisering til populasjonen av barnefamilier i Oslo er god. Datamaterialet gir informasjon fra år 2001 frem til 2013, og dette gjør at undersøkelsen gir et godt bilde av flytteatferden blant dagens barnefamilier i Oslo.

Forskningsdesignet er også en styrke ved oppgaven fordi det å bruke forløpsanalyse gir mulighet til å anvende et livsfaseperspektiv som dekker første del av familiedannelsesfasen, fra det første barnet blir født til det begynner på skolen. Bruken av GIS-koordinater og nøyaktige bostedsadresser er også en stor styrke ved denne oppgaven i forhold til tidligere undersøkelser av flytting i Norge og internasjonalt. Disse gir et mer detaljert og nyansert bilde av bosteder og flyttinger, sammenlignet med dersom en må forholde seg til administrative enheter, som kommuner og bydeler.

Bruken av forløpsanalyse gir mulighet til å ta i betraktning viktige endringer underveis i forløpet som kan ha betydning for flyttesannsynligheten. At tiden behandles diskret, gir mulighet til å bruke et bestemt diskret tidspunkt som utgangspunkt for sensurering for flere forskjellige fødselskohorter. Dette bidrar også til en bedre teststyrke, sammenlignet med en undersøkelse av kun én fødselskohort. Det er imidlertid slik med diskret-tids forløpsanalyse, at teststyrken blir lavere etter hvert som flere enheter sensureres. Teststyrken er altså på det høyeste i begynnelsen av observasjonsperioden når alle familiene er med, og blir lavere etter hvert som familiene forsvinner ut av utvalget, enten på grunn av et flytteutfall eller ved sensurering. Ved slutten av observasjonsperioden er teststyrken lavest, fordi utvalget på dette tidspunktet kun inneholder de som ikke har et flytteutfall, som utgjør 14 prosent av utvalget. Hvis sensureringen ikke er uavhengig, altså at det er systematiske forskjeller mellom de som

sensureres og de som fortsatt er under risiko for å oppleve hendelsen, kan dette gi feilaktige generaliseringer (Singer & Willett 1993:161). Dette er imidlertid en liten pris å betale for å kunne dra nytte av fordelene ved å bruke diskret-tids forløpsanalyse i forhold til andre forløpsanalyser. Dessuten er det slik at når forløpet er basert på registerdata, forsvinner dette problemet nesten helt. Her er den eneste feilkilden feilregistrerte eller uregistrerte flyttinger (se avsnitt 4.1.2). Det er derfor liten grunn til å anta at dette utgjør et stort problem i datamaterialet.

Siden jeg ikke har tilgang til datamateriale om personers flyttemotiver, kan jeg ikke kontrollere for mulige mellomliggende begrunnelser for flytteatferd, som er valget om å flytte eller bli boende. Dette kan tolkes som en svakhet med analysen. Hovedmotivasjonen for analysene er imidlertid ikke mulige flyttemotiver, men sammenhenger mellom familiedemografiske forhold og *faktisk* flytteatferd. Det er slik sett ikke et problem at flyttemotivet er ukjent, fordi fokuset ikke ligger på hvilke personlige motiver personer har for å flytte, som kan være alt fra økonomi til mangel på kollektivtilbud, men hvilke *familiemessige* forhold som opptrer i sammenheng med flyttinger. Det kan være vanskelig å fange opp betydning av slike forhold for flytting, i en spørreundersøkelse. Selv om familiefase muligens er det underliggende hovedmålet for flytting, vil respondentene eventuelt svare at behov for større bolig eller et annet nabolag er grunnlaget for flytteintensjonen eller en tidligere flytting. Å kunne fange opp betydning av barns alder, antall barn og avstand til foreldre for flytteintensjoner og atferd i en spørreundersøkelse, er derfor beheftet med en stor usikkerhet.

Et siste moment som bør nevnes, er revers kausalitet. Flyttinger kan skje *før* det første barnet har blitt født, og da kan barnet ha blitt født *på grunn av* flyttingen. Dette kan enten være bevisst, og faller dermed under kategorien *seleksjon* i Michielin & Mulder (2008) sin definisjon, eller det kan skje ubevisst som en *tilpasning* til området familien flytter til. Å følge familiene ett år før første barns fødsel hadde vært en mulig måte å tillate for alle disse scenarioene på. Det at familien flytter fordi de har fått et barn, fordi de forventer et barn eller fordi de tilpasser seg området de bor i og får et barn når de først har flyttet ville i så fall blitt behandlet under ett. Jeg har tilgang til opplysninger fra og med 1.1.2000 og kunne dermed følge familier med barn som er født i alle år fra 2001 til 2005, fra ett år før fødselen. Dette har jeg gjort i en ekstra modellkjøring (ikke vist), og resultatene forandret seg ikke betydelig. Grunnen til at jeg likevel valgte å følge familiene fra første fødsel, og ikke et år i forkant av

første fødsel, er at registerdataene om GIS-koordinater og nøyaktig bosted fra år 2000 er forholdsvis mangelfulle, og dermed gir de ikke et tilstrekkelig bilde av forløpet til familiene som fikk barn i 2001. Jeg vil også argumentere for at revers kausalitet ikke teoretisk sett er et problem i denne oppgaven, fordi fokuset ligger på flyttinger som skjer i sammenheng med forskjellige hendelser i familiedannelsen. Med andre ord er det like interessant hvor familier bor når de har barn, som at de flytter *fordi* de har fått barn. Dette vises i kartene i figur 5.1, og fanges også til en viss grad opp i variabelen for stedstilhørighet i forløpsanalysen i tabell 6.2.

7.2 Forklaringer

I teorikapittelet presenterte jeg ulike forhold som kan tenkes å ligge til grunn for flytteatferd: familiefase, intergenerasjonell solidaritet og stedstilhørighet. Disse tre forholdene er også relatert til hverandre på ulike måter. I det videre vil jeg diskutere hvordan flytteatferd i kapittel 6 kan tolkes på grunnlag av oppgavens teoretiske antakelser. Jeg diskuterer også noen viktige begrensninger som knytter seg til oppgavens funn.

7.2.1 Familiefaseoverganger

Modell 1.2 i tabell 6.2 viste at flyttesannsynlighet har positiv sammenheng med alderen til det eldste barnet i familien og hvor mange barn familien har. Disse resultatene stemmer godt overens med den teoretiske antakelsen om at flytting opptrer i sammenheng med viktige livshendelser (De Jong & Fawcett 1981; Kley 2011:470), og spesielt overgangsfaser i familiedannelsen. Hovedfunnet var at flyttesannsynligheten var høyest blant familier med to eller flere barn, der det eldste barnet er 6 år eller eldre.

Grunnen til at flyttesannsynligheten er høyere hos familier med flere barn enn i familier med ett barn, kan være at flerbarnsfamilier trenger mer plass og at de må flytte for å oppnå dette. Slik blir flyttingen en regulering, ifølge flyttetypologien basert på Michielin & Mulder (2008) som ble presentert i avsnitt 3.2.6. En reguleringsflytting frembringes av at en er misfornøyd med egen boligsituasjon, og flyttingen gjøres dermed for å bli mer tilfreds med boligsituasjonen. Det å få flere barn eller at barna blir eldre, kan føre med seg en endring i behovet for plass og ønskede karakterstikker for et passende bosted (se avsnitt 3.2.3). Slike bostedskarakteristikker kan for eksempel være en god skole, lite trafikk og at det bor flere personer i samme familiefase i området.

Samme reguleringsbehov kan være mindre relevant for familier med bare ett barn. Ett barn tar ikke mye plass og lar seg kanskje lettere kombinere med en bolig og livsstil som foreldrene hadde før de fikk barn. Det å finne et sted å slå seg ned for godt haster ikke like mye, og

utsettes kanskje til barnet blir eldre, eller til flere barn kommer til. Noen par får bare ett barn, og det er mulig at de har fått dette barnet forholdsvis sent i livet. For denne gruppen vil ikke slike reguleringsflyttinger være like aktuelt, fordi de kanskje allerede har etablert seg på et bosted som anses som bra nok for et barn å vokse opp på. Hos flerbarnsfamilier derimot, er det for det første ofte behov for mer plass, men det kan også være slik at det er flere ulike behov som skal stilles, avhengig av aldersspredningen på barna. Behovet for å finne et sted å slå seg ned «for godt» kan derfor bli mer presserende. I tillegg kan foreldrenes egne behov endre seg når de får flere barn.

Ifølge resultatene fra modell 1.2 i tabell 6.2 er forskjellen i flyttesannsynlighet mellom ettbarns- og flerbarnsfamilier større desto eldre det første barnet er. Grunnen til dette kan være at desto eldre det første barnet er, desto mer sannsynlig er det at flere barn har blitt født, og desto eldre har disse barna rukket å bli. Det kan bety at søsknene til det første barnet har blitt store nok til at deres behov må tas i betraktning. Dette hensynet må ikke tas i familier med kun ett barn. Generelt er det rimelig å anta at flere og eldre barns behov gir større reguleringsbehov, sammenlignet med færre og yngre barn.

Figur 6.1 i resultatkapittelet og en ekstra modellkjøring med finere inndeling av første barns alder i vedlegg 8 viser at flyttesannsynligheten *ikke* er lavere for familier med det eldste barnet i skolealder, men at den derimot er høyere enn i familier uten barn i skolealder. Grunnen til at jeg ønsket å teste en slik hypotese, var en antakelse om at reguleringsflyttinger gjøres før det eldste barnet begynner på skolen, fordi foreldrene forventer at de skal bli mer integrert i nærmiljøet enn tidligere på dette tidspunktet (med tanke på barnas venner og deres foreldre, skole, fritidsaktiviteter og lignende). Det kan knytte seg en større kostnad til å flytte når minst ett barn allerede har begynt på skolen, fordi det kan være belastende å forlate nærmiljøet og skolen og å etablere seg på et nytt sted igjen. Siden flyttesannsynligheten er høyere blant familier som er observert når det eldste barnet har fylt 6 år, støtter ikke resultatene denne delen av hypotesen. Mulige forklaringer på dette kan være at det ikke anses som like problematisk å bytte skole de første årene av det eldste barnets skolegang, eller at familier ønsker å vente med å gjøre en reguleringsflytting til det yngste barnet i familien er ferdig i barnehagen. Det kan med andre ord også være belastende å flytte for andre familiemedlemmer enn det eldste barnet, og forskjellige behov må veies opp mot hverandre. En annen mulig forklaring er at boligmarkedet i Oslo er så presset at det kan ta lengre tid å finne en passende bolig enn foreldrene i utgangspunktet hadde planlagt. Dette kan medføre at når familien får mulighet til å gjøre en reguleringsflytting til en passende bolig, veier dette

tyngre enn belastningen av å flytte. Det kan også tenkes at grunnen er at foreldrene ikke er fornøyde med skolen til det eldste barnet, og ønsker å flytte for å bytte til en bedre skole.

En mer plausibel tolkning er derimot at flyttinger som skjer etter at det første barnet har begynt på skolen, skjer over kortere avstander. Ut fra de deskriptive resultatene om at over halvparten av utvalget flytter under 5 km i luftlinje (se avsnitt 4.2.1 og vedlegg 3 i appendiks), kan det være at flyttinger skjer innenfor den samme skolekretsen. I så tilfelle vil ikke det at det eldste barnet har begynt på skolen, begrense familiens sannsynlighet for å flytte i seg selv, kun sannsynligheten for å flytte over lengre avstander.

Til slutt vil jeg nevne en siste forklaring på resultatet om at familier med eldre barn har høyest flyttesannsynlighet, som er av mer metodisk art. Det kan være at det i realiteten er tiden som går, og ikke alderen til det eldste barnet i seg selv, som gjør at flyttesannsynligheten blir høyere for de familiene i utvalget som ikke allerede har flyttet. Som tidligere nevnt er det slik i en diskret-tids forløpsanalyse at jo nærmere tidspunktet for høyresensurering (her 1.1.2013) en flytting skjer, desto mindre er utvalget (se avsnitt 7.1). Når det eldste barnet i en familie har fylt 6 år, vil utvalget bestå av færre familier enn på et tidligere tidspunkt. Det er fordi minst 6 år har gått siden starten av observasjonsperioden. Fordi det aktuelle utvalget er mindre på dette tidspunktet, vil hver enkelt flytting være av større betydning enn på et tidligere tidspunkt, der utvalget er større. I tillegg kan det tenkes at folk som bor et sted over en lengre periode, uansett vil ha høyere flyttesannsynlighet, uavhengig av familiefase. Med andre ord: Desto lengre tid som har gått siden første barns fødsel, desto mer sannsynlig er det at en familie har flyttet.

7.2.2 Intergenerasjonell solidaritet

Resultatene fra modell 1.2 i tabell 6.2 gir støtte til hypotesen om at flyttesannsynligheten er høyere blant de som har nærmeste forelder langt unna, sammenlignet med de som har nærmeste forelder under en dagstur unna. Før jeg diskuterer hva som kan ligge til grunn for denne forskjellen, vil jeg diskutere noen viktige begrensninger som knytter seg til resultatene.

For å kunne gi et anslag på betydningen av intergenerasjonell solidaritet for flytteeatferd, er det nødvendig med valid informasjon om begge generasjonene. Det betyr at minst én av foreldrene, enten fra hans eller hennes side, må være registrert i Norge. Dette er ikke mulig når foreldrene aldri har bodd i Norge, for da er det ikke mulig å vite om de er i live eller ikke. Å ha foreldrene bosatt i utlandet er en faktor som kan ha betydning for flyttesannsynlighet. Siden dette ikke kan kontrolleres for, faller familier der informasjon om alle foreldrene

mangler, ut av utvalget. I tabell 4.2 viser jeg at det gjelder 13 prosent av familiene i utvalget, og tabell 4.1 viser at dette hovedsakelig gjelder familier der mor og/eller far har innvandrerbakgrunn. Derfor inneholder utvalget ikke like mange innvandrere som det som er representativt for barnefamilier i Oslo. I Oslo utgjorde innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre til sammen 32 prosent i 2015 (Statistisk sentralbyrå 2015c). I utvalget mitt, utgjør innvandrere omtrent 14 prosent⁸.

En annen begrensning som knytter seg til resultatene, er at 1 prosent av koordinatene til foreldregenerasjonen er konstruert på bakgrunn av bostedskommune (se avsnitt 4.1). Det gjør at teststyrken for disse kan være lavere sammenlignet med resten av utvalget. Å bruke det geografiske midtpunktet til en bostedskommune i stedet for nøyaktige GIS-koordinater for adresse, er fortsatt et relativt godt mål på geografisk avstand. Alternativet ville vært å kategorisere foreldrene med manglende verdi som om de ikke var bosatt i Norge, og dermed sensurere dem fra utvalget selv om de i realiteten er bosatt her.

En tredje begrensning knytter seg til hvilken forelder som tas i betraktning når avstanden beregnes. Avstanden som brukes i modell 1.2 i tabell 6.2, er avstanden mellom familien og den eller de som bor nærmest av fire mulige foreldre. Begrensningen knytter seg til at det ikke nødvendigvis er slik at det er den eller de foreldrene som bor nærmest, som har mest kontakt med eller best forhold til familien. Det kan være viktigere for familien å ha kontakt med andre foreldre, som enten bor litt lengre unna, eller til og med veldig langt unna, men som likevel er viktigere for flytteintensjoner og -atferd. Videre betyr ikke det at en familie flytter for å komme nærmere for eksempel fars foreldre at de nødvendigvis «forlater» mors foreldre; mange vil kanskje prøve å få «i pose og sekk». Siden modellen er basert på den av de fire potensielle foreldrene som bor nærmest familien, blir ikke slike forhold tatt hensyn til.

Grunnen til at jeg likevel ønsker å måle avstanden på denne måten, er at det maksimerer antallet foreldre som «fanges opp», og dermed genererer færrest mulig familier som mangler informasjon om foreldre. Det er fordi at når det ikke skilles mellom mors og fars foreldre, vil flere familier ha tilgjengelig informasjon om *enten* mors eller fars foreldre enn hvis hver forelder hadde blitt kategorisert for seg. Dessuten vil det å kategorisere hver forelder for seg, eller mors og fars foreldre hver for seg (enten i par eller ikke), enten gi store problemer med kolinearitet, eller man ender opp med for mange kategorier når man kombinerer paret (bor sammen, bor ikke sammen, én er død etc.) og ulike geografiske avstander.

⁸ Tallet fra SSB inkluderer norskfødte med innvandrerforeldre. Disse er kategorisert som norske i variabelen for innvandringsbakgrunn som er brukt i analysene i denne oppgaven.

En siste begrensning som knytter seg til at det ikke nødvendigvis trenger å være det at foreldrene bor i et område som er grunnen til at familiene i utvalget flytter dit. Det kan være andre nabolagskarakteristikker som er korrelert med familie som er det avgjørende, og særlig aktuelt er dette dersom en familie flytter dit én eller begge partnere har vokst opp (Hedman 2013:36). I så tilfelle blir det vanskelig å skille mellom om det er det at foreldrene bor der, eller at familien allerede har kjennskap til område, som gjør at de ønsker å flytte dit. Grunnen til at familiene i ankergenerasjonen får kortere avstand til foreldrene når de flytter, kan i tillegg være at de selv har entret familiefasen og dermed vil foretrekke mer familievennlige nabolag, der også personer i foreldregenerasjonen i større grad bor. De voksne barna kan i prinsippet ha hatt et ønske om å bo i nærheten av foreldrene lenge, men først fått økonomisk mulighet til dette når de selv har blitt eldre. Siden min analyse ikke handler om *retningen* på flyttingen, men flyttesannsynlighet i seg selv, anser jeg ikke denne begrensningen som betydelig, annet enn teoretisk.

En stor styrke ved hvordan intergenerasjonell solidaritet er operasjonalisert i denne oppgaven, er at avstanden måles fortløpende i forløpet, og at både familiens *og* foreldrenes flyttinger tas i betraktning. Dette gjør at eventuelle flyttinger som personer i foreldregenerasjonen gjør for å komme nærmere sine voksne barn og barnebarn, også blir med i modellen. I tillegg er bruken av GIS-koordinater en stor styrke fordi det gjør at avstanden kan måles nøyaktig. GIS-koordinatene gir mulighet til å beregne reelle avstander mellom generasjonene, uten å ta i betraktning om de for eksempel bor i ulike kommuner, noe som kan gi et feilaktig bilde, hvis familien bor veldig nær foreldrene i luftlinjeavstand, men på hver sin side av en kommunegrense.

En annen styrke er at jeg bruker et tregenerasjonsperspektiv, der midtgenerasjonen er ankergenerasjonen. Med ankergenerasjon menes at informasjonen som brukes er hentet fra den midterste generasjonen, men at to andre generasjoner er tatt i betraktning (Hagestad 2006:316). Ifølge Hagestad (2006: 322) har dette flere metodiske fordeler, blant annet at denne generasjonen kan brukes til å definere hvem som er mors og hvem som er fars foreldre, i motsetning til hvis en kun hadde studert besteforeldre og barnebarn. I denne oppgaven er det viktig å kunne skille mellom mors og fars foreldre, for å teste hvorvidt tidligere forskning om hvem av besteforeldrene som er av størst betydning (Michelin et al. 2008; Blaauboer et al. 2011; Løken et al. 2012), finner støtte i mitt datamateriale.

Resultatene i modell 1.2 i tabell 6.2 viser at familier som har lang avstand til nærmeste forelder/foreldre, har høyere flyttesannsynlighet sammenlignet med familier som har kort avstand til nærmeste forelder/foreldre. Dette kan tolkes som at familier tar avstanden til foreldre i betraktning i flytteavgjørelsesprosessen, og dermed utfører det jeg i avsnitt 3.2.6 omtaler som *omsorgsorienterte* flyttinger. Dette kan være fordi de ønsker jevnlig kontakt med foreldrene, og fordi de ønsker hjelp med barnepass, praktiske gjøremål og lignende. Tidligere forskning har vist at besteforeldre i Norge fungerer for barnebarna som en slags forlengelse av foreldrene (Herlofson & Hagestad 2012). Omsorgsorienterte flyttinger kan også være motivert av besteforeldrene selv: De kan ønske å ha egne barn og barnebarn boende i nærheten for å ha jevnlig kontakt med dem. I tillegg blir personene i foreldregenerasjonen etter hvert eldre og kan selv trenge hjelp fra sine voksne barn og etter hvert barnebarn.

Modell 1.2 i tabell 6.2 viste også at det *ikke* er forskjeller mellom mors og fars foreldre for sammenhengen mellom avstand til nærmeste forelder og flyttesannsynlighet i mitt utvalg. Tidligere forskning tyder på at norske par med barn bosetter seg i nærheten av eller flytter i retning av den mannlige heller enn den kvinnelige partnerens foreldre (Løken et al. 2012:285). Undersøkelser fra andre land har imidlertid vist at dette *ikke* gjelder når det er små barn i bildet, da flytter parene i større grad i retning mors foreldre (Michielin & Mulder 2008:377; Blaauboer et al. 2011: 604–7). I denne undersøkelsen er ikke retningen på flyttingen tatt i betraktning, og resultatene er dermed ikke direkte sammenlignbare med disse to undersøkelsene. Det kan likevel påpekes at resultatene fra min analyse ikke stemmer overens med noen av disse undersøkelsene.

Resultatet om at det ikke er signifikant forskjell på flyttesannsynligheten til familier som bor lengre unna mors enn fars foreldre, eller motsatt, betyr ikke nødvendigvis at det *ikke* er en forskjell i hvor mye kontakt familien har med mors versus fars foreldre. En mulig forklaring på at det ikke er signifikant forskjell mellom avstand til mors og fars foreldre og familiers flyttesannsynlighet, kan være at dagens norske fedre i større grad enn tidligere er involvert i barneoppdragelse, og at det derfor er like naturlig å ha mye kontakt med fars så vel som mors foreldre i barnas oppvekst (Kitterød 2012). Det kan også tenkes at foreldrene fra hver side ofte bor like langt unna, for eksempel når begge partnere i forholdet kommer fra samme sted. I så tilfelle vil ikke modellen fange opp om det er et ønske om å minske avstanden til hans eller hennes foreldre som er grunnlaget for flyttingen. En siste forklaring kan være seleksjon: Hvis familien allerede har bosatt seg i et område der de ønsker å bo, for eksempel i nærheten av mors nærmeste forelder, vil det ikke være av betydning hvor fars nærmeste forelder bor.

Når det gjelder familiene som er observert når alle fire foreldre er døde, viser modell 1.2 i tabell 6.2 og figur 6.2 at disse familiene har lavere flyttesannsynlighet sammenlignet både med de som har minst én forelder fra hver side i nærheten, og de som har foreldre fra begge sider over 50 km unna. En mulig forklaring på dette kan være at fordi familien ikke har noen foreldre i live, er det ingen foreldre som trekker dem mot et spesifikt sted, og at de derfor er mindre flyttetilbøyelige enn familier som har gjenlevende foreldre som tas i betraktning i flytteavgjørelser, uansett hvor langt unna disse foreldrene måtte bo.

Resultatene i tabell 6.2 og figur 6.2 støtter dermed hovedsakelig teorier om intergenerasjonell solidaritet, og samsvarer også med resultater fra tidligere forskning på temaet (Mulder 2007; Løken et al. 2012; Hedman 2013; Isengard 2013; Kolk 2014) som sier at hvor de nærmeste familiemedlemmene bor, har sammenheng med flytteatferd. Resultatene må imidlertid tas med de forbeholdene som er nevnt i denne delen. Siden datamaterialet ikke inneholder noe informasjon om faktisk kontakt mellom generasjonene eller retning på eventuelle flyttinger, må resultatene tolkes som en indikasjon på at flyttinger som skjer i sammenheng med kort eller lang avstand til foreldre, gjøres for å øke kontakten mellom generasjonene.

7.2.3 Stedstilhørighet

Resultatene fra modell 1.2 viste at det er en positiv sammenheng mellom stedstilhørighet og flyttesannsynlighet, men at sammenhengen bare er signifikant når botiden er under 11 år. Forskningsspørsmålet om det er en sammenheng mellom stedstilhørighet og flyttesannsynlighet, bekreftes derfor kun delvis, mens hypotesen om at sammenhengen er negativ avkreftes av resultatene i tabell 6.2. Tanken bak å operasjonalisere stedstilhørighet som bosted, er at de som har bodd et sted over en lengre periode muligens er mer integrerte et bestemt sted, noe som gjør det mer kostbart å flytte. De kan ha blitt kjent med naboer, fått venner, har familie i nærheten, kontakter i arbeidslivet og lignende, som De Vanzo (1981) omtaler som stedsspesifikke goder. Hvis det stedet en familie bor, er stedet der én eller begge foreldre har vokst opp eller har personer i nær familie, kan dette være spesielt viktig. Dette gjelder kanskje spesielt barnefamilier, fordi disse gjerne har sterk tilknytning til lokalmiljøet gjennom flere arenaer, som barnas venner, skole, barnehage, fritidsaktiviteter og lignende.

Før jeg diskuterer hva resultatene vist i modell 1.2 i tabell 6.2 kan bety, vil jeg peke på noen mulige begrensninger ved disse resultatene. For det første er det et spørsmål om botid faktisk er et realistisk mål på stedstilhørighet. Andre måter å måle stedstilhørighet på, kunne vært å

bruke et integreringsmål på hvor mye kontakt familien har med venner, naboer, skolen, lokale organisasjoner og lignende. Videre betyr ikke det at en har bodd et sted over en lengre periode, nødvendigvis at en føler tilhørighet til stedet. Omvendt er det å ha bodd et sted i en kort periode, heller ikke ensbetydende med *ikke* å føle tilhørighet til stedet. Mange flytter av praktiske grunner som at man får ny jobb, trenger større bolig og lignende, og det kan bety at en må gi avkall på et sted en føler sterk tilhørighet til, selv om en ville foretrekke å bli boende. Det finnes heller ikke noen fasit på hva som kan regnes som kort eller lang botid, da dette er helt individuelt. Noen vil knytte seg til et sted i løpet av noen måneder, og andre vil bruke lengre tid på å opparbeide seg stedsspesifikke goder, som kontakter i nabolaget etc. Andre vil kanskje aldri føle så mye tilhørighet til et sted at dette har betydning for flytteavgjørelser.

Jeg mener likevel at botid er et plausibelt mål på stedstilhørighet fordi det er rimelig å anta at desto lengre en har bodd et sted, desto mer tilhørighet til stedet føler en. Grunnen til dette er at det å bo et sted over en lengre periode, er en indikator på at man trives og ikke føler et stort behov for å flytte for å gjøre en reguleringsflytting, som det omtales som i flyttetypologien i avsnitt 3.2.6. Dersom en familie trives, eller i hvert fall ikke har et stort behov for å flytte, er det rimelig å anta at en har kontakt med andre mennesker på stedet og har tilgang på det De Vanzo (1981) omtaler som stedsspesifikke goder, som gjør at en føler stedstilhørighet og at det er mer kostbart å gjenetablere slike goder et annet sted.

Dersom vi antar at botid er en realistisk tilnærming til å måle stedstilhørighet, viser resultatene i modell 1.2 i tabell 6.2 at antakelsen om at stedstilhørighet har negativ sammenheng med flyttesannsynlighet, ikke stemmer. Det betyr også at De Vanzos (1981) teori om stedsspesifikke goder og De Jongs & Fawcetts (1981) teori om at tilhørighet er en viktig bestemmelsesfaktor for flytteavgjørelser, ikke er direkte støttet i mine resultater. Modell 1.2 i tabell 6.2 viste at det er en positiv sammenheng mellom stedstilhørighet og flyttesannsynlighet for familiene som hadde bodd der de bodde ved første barns fødsel, i under 11 år, sammenlignet med de familiene som hadde en botid på under 3 år. Grunnen til dette kan være at botid ikke er et tilstrekkelig mål på stedstilhørighet, eller at praktiske hensyn trumfer over eventuelle forhold som har med stedstilhørighet å gjøre i flytteavgjørelsesprosessen. En annen grunn kan være at familier med kortere botid ved første barns fødsel har gjort en forventningsflytting til en ny bolig i påvente av fødselen (Michielin & Mulder 2008). En forventningsflytting er en flytting som er relatert til en forventet endring, for eksempel i husholdningssammensetningen, og gjøres i visshet om at denne endringen skal skje. Det kan være at stedet en familie bor før fødsel er lite egnet for barnefamilier, og at en

slik forventningsflytting anses som nødvendig for å oppnå større grad av tilfredshet med bostedet (se avsnitt 3.2.3). Hvis det er slik at familier med kortere botid har gjort slike forventningsflyttinger, vil deres behov for å gjøre reguleringer av bosted være mindre enn for familier med lengre botid, og dette kan være grunnen til at flyttesannsynligheten er høyere desto lengre botid familiene har. Estimatet for familier som har bodd på stedet de bodde ved første barns fødsel i over 11 år, er negativ, men ikke signifikant. Grunnen til at denne gruppen ikke følger det samme mønsteret som de andre gruppene, kan være at familiene med den aller lengste botiden føler stor grad av stedstilhørighet og dermed har lavere flyttesannsynlighet enn de andre gruppene, selv om forskjellen ikke er signifikant.

Videre er det to viktige mulige årsaker til at botid ikke har negativ, men positiv sammenheng med flyttesannsynlighet for utvalget som benyttes i forløpsanalysen min. Det første er at over halvparten av utvalget har bodd under 2 år på den adressen de bor når de får sitt første barn og kun et lite mindretall på 5 prosent har en botid på over 11 år ved første fødsel (se tabell 5.1). Grunnen til dette kan være at parene i utvalget er relativt unge, siden de kommer under observasjon når de får sitt første barn. At de er unge, kan bety at det ikke er så mange år siden de har flyttet hjemmefra og i denne perioden har bodd mange forskjellige steder i korte perioder på grunn av studier eller lignende. Selv om ikke alle er like unge, kan det tenkes at de færreste har hatt insentiv til å opparbeide seg så mye kontakter i nærområdet, nettopp fordi de ikke enda har fått barn. Hvis de færreste ikke har hatt tid eller insentiv til å integrere seg der de bor, kan dette være en medvirkende årsak til at sammenhengen mellom botid og flyttesannsynlighet er positiv.

En annen medvirkende årsak kan være at nesten 30 prosent av de som flytter i utvalget, flytter 1 km eller kortere i luftlinje (se vedlegg 3 i appendiks), noe som tilsvarer en avstand innenfor en bestemt bydel eller et nabolag. Det vil si at mange av de som flytter, *ikke* vil måtte gi avkall på opparbeidede stedsspesifikke goder når de flytter, fordi de fortsatt kan benytte seg av disse etter at de har flyttet. At mange flytter kort i utvalget – gjennomsnittet er på 50 km, som tilsvarer en dagstur – kan bety at personer kan flytte uten at dette går på bekostning av følelsen av stedstilhørighet og tilgangen på stedsspesifikke goder.

En måte å gi et mer realistisk bilde av botid på, kunne vært å inkludere en variabel som målte botid ved starten av observasjonsperioden og deretter tiden familiene er under observasjon frem til første flytting. Hvis en slik tidsvarierende botidsvariabel hadde blitt inkludert i

forløpsmodellen, ville denne variert likt med variabelen som måler første barns alder. Fordi dette ville skapt kolinearitetsproblemer, brukes ikke en slik variabel i modellen.

7.2.4 Økonomi og bosted ved fødselen

I denne delen vil jeg diskutere mulige forklaringer på resultatene om inntekt og bosted ved fødselen i forløpsanalysen. Grunnen til dette er at jeg anser funnene knyttet til disse to kontrollvariablene som de mest interessante med tanke på de teoretiske antakelsene i kapittel 2 og 3.

Når det gjelder inntekt, viser modell 1.2 i tabell 6.2 at høyere inntekt har positiv og signifikant sammenheng med flyttesannsynlighet, sammenlignet med den laveste inntektsgruppen. Dette har viktige handlingsteoretiske implikasjoner, fordi det handler om i hvor stor grad familier er *i stand* til å flytte, gitt at de ønsker dette. Resultatene tyder på at familier som har høyere inntekt har større kjøpekraft, og dermed større mulighet til å flytte. De har det Ajzen (1991) omtaler som høy grad av faktisk atferdskontroll. Etter De Jongs (2000) modell for flytteatferd representerer økonomi muliggjørende eller begrensende faktorer. Å kjøpe en bolig som er stor nok til en voksende familie er dyrt, spesielt i Oslo, og desto dyrere dersom en ønsker å bo sentralt. Dersom vi antar at de fleste par som får ett eller flere barn har behov for større enn da det kun var to personer i familien, kan to mulige grunner til *ikke* å flytte i løpet av de første 6 til 11 årene etter første barns fødsel, presenteres. Den ene grunnen er at paret har tatt i betraktning at de skulle få barn og flytter til en større bolig *før* første barns fødsel. En slik flytting kan karakteriseres som en reguleringsflytting i forventning av familieførøkelse etter flyttetypologien i avsnitt 3.2.6. Det kan tenkes at denne gruppen av fastboende inneholder *både* folk med høy nok inntekt til å kjøpe seg bolig i de mest attraktive strøkene i Oslo, og folk med middels eller lav inntekt som flytter til de mindre kostbare delene av Oslo.

Den andre grunnen til *ikke* å flytte i løpet av observasjonsperioden, kan være at familien faktisk har en forholdsvis liten bolig, men ikke har økonomisk mulighet til å flytte til en større bolig i løpet av 6 til 11 år etter første fødsel. Dette kan være enten fordi de har veldig lav inntekt og ikke har råd til å kjøpe bolig i det hele tatt, eller at de har tilstrekkelig inntekt, men ønsker å spare til de for eksempel har råd til en større bolig i et bestemt strøk. De deskriptive resultatene fra tabell 5.1 viser at de fastboende er en heterogen gruppe når det gjelder fordelingen på inntektsvariabelen: Det er langt flere som befinner seg i det øverste og laveste inntektssjiktet blant de fastboende enn blant flytterne, som har en relativt jevn fordeling på inntektsvariabelen. Disse resultatene kan tyde på at det er familier med mest og minst

ressurser som havner i kategorien for fastboende, mens fordelingen er mindre topp- og bunntung blant flytterne. Etter kontroll for de andre variablene øker flyttesannsynlighet med inntekt. Dette styrker antakelsen om at familier med lavere inntekt ikke har råd til å flytte, mens familier med høy inntekt ikke trenger å flytte, siden de uansett har en stor nok bolig.

Når det gjelder bosted ved første barns fødsel, viser modell 1.2 i tabell 6.2 at de som bor i indre Oslo ved starten av observasjonsperioden, har høyere flyttesannsynlighet enn de som bor i ytre Oslo på samme tidspunkt. I tabell 5.2 kommer det frem at et flertall blant de som *ikke* flytter bor i ytre by, mens et flertall av de som flytter bor i indre by. Dette bekrefter resultatene fra forløpsanalysen. Grunnen til denne forskjellen kan være at indre Oslo oppfattes som mindre barnevennlig og at dette gjør at familier gjør reguleringsflyttinger til mer barnevennlige bosteder når de får barn (Michielin et al. 2008). I tillegg er boliger i indre Oslo mindre og dyrere (få eneboliger/rekkehus/boliger med hage), og det er mer trafikk og mindre tilgang til grøntområder enn i ytre Oslo. I tillegg kan de behovene foreldrene har som barnløse, forandre seg når de får barn. Det å være barnløs i vestlige land er forbundet med en annen livsstil enn for de med barn. Når parene i utvalget blir foreldre, får de kanskje andre behov som hus med hage, mindre trafikk, nærhet til skole, barnehager, matbutikker/større handlesentre, park/skog/uteområder som passer for barn og lignende. Disse nabolagskarakteristikkene er oftere å finne i ytre enn indre Oslo.

Disse tendensene betyr ikke at det *ikke* er noen familier som velger å bo med barn i indre Oslo eller at det ikke er barnevennlig i indre Oslo, men at de i utvalget som bor i indre Oslo ved første barns fødsel, har signifikant høyere flyttesannsynlighet enn de i utvalget som bor i ytre Oslo ved første barns fødsel. De familiene som allerede bor i ytre Oslo når de kommer under observasjon, har mindre insentiv til å gjøre en reguleringsflytting enn de som bor i indre Oslo. De kan også ha gjort en forventningsflytting til ytre by i forkant av fødselen, fordi de anså denne delen av byen som et bedre sted å få barn. Resultater fra modell 1.2 i tabell 6.2 om bosted ved første fødsel stemmer godt overens med tidligere forskning om barns flyttemønstre som viser at på tross av at en større andel barn blir født i byen og lever sine første år i Oslo enn tidligere, flytter en betydelig andel ut av byen når de når skolealder (Sørli 2007; Strand 2013;2014). Retningen på flyttingen kommer imidlertid ikke frem av modell 1.2, og dette gjør at det er vanskelig å trekke noen konklusjoner om familier som bor i indre by, flytter innad i Oslo eller ut av Oslo. Resultatene fra kartene i figur 5.1 og tabell 5.3 gir imidlertid et bilde av *hvor* familiene i utvalget er bosatt før og etter flyttingen.

Kart 1 i figur 5.1 viser at de fleste som ender opp med å flytte, bor i de sentrale bydelene før flytting, og dette gjelder spesielt de østlige bydelene Sagene, Grünerløkka og Gamle Oslo. Tabell 5.3 viser at det har vært en generell nedgang i andelen av utvalget som bor i disse bydelene fra starten til slutten av observasjonsperioden. Generelt ser det ut til at de fleste som flytter innad i Oslo, flytter til en mindre sentral bydel. Når det gjelder de som flytter ut av Oslo, viser tabellen ved siden av kart 2 i figur 5.1 at flertallet av disse flytter til Akershus, noe som betyr at mange fortsatt bor i nærheten av Oslo, men mindre sentralt enn før flytting. Disse resultatene stemmer overens med tidligere forskning (Stambøl 2013; Strand 2013;2014) og resultatene fra forløpsanalysen i tabell 6.2.

7.2.5 Oppsummering av forklaringer

I tabell 7.1 gir jeg en oppsummering av funnene fra analysen og mulige forklaringer som ble presentert i de foregående avsnittene. Der det er relevant nevnes også hvilken type flytting i flyttetypologien presentert i avsnitt 3.2.6 som kan gjøres, som kan tenkes å følge de ulike forklaringene.

Tabell 7.1: Mulige forklaringer på funn fra forløpsanalysen av flytteatferd blant barnefamilier i Oslo

Funn	Mulige forklaringer
Familier med flere og eldre barn har høyere flyttesannsynlighet enn familier med færre og yngre barn	Plass- og livsstilsbehov forandrer seg i takt med familiefaseoverganger → <i>reguleringsflyttinger/forventningsflyttinger</i>
Familier med et barn i skolealder har høyere flyttesannsynlighet enn familier uten barn i skolealder	Flytter innenfor skolekretsen/over kortere avstander Ikke belastende å flytte tidlig i skolegangen Misfornøyd med skolen → <i>reguleringsflyttinger</i> Andre familiemedlemmers behov overstyrer eldste barns behov → <i>forventnings/reguleringsflyttinger</i> Presset boligmarked: finner ikke bolig så fort som planlagt Tid: større sannsynlighet for flytting hvis det er lenge siden forrige flytting
Familier med flere foreldre langt unna har høyere flyttesannsynlighet enn familier med færre foreldre langt unna	Flytter for å gi/motta kontakt og hjelp med foreldre → <i>omsorgsflyttinger</i>
Ingen forskjell i familiers flyttesannsynlighet når det gjelder avstand til mors versus avstand til fars nærmeste forelder	Fars og mors foreldre er like viktige for familieflyttinger Fars og mors nærmeste forelder bor så nærme hverandre at det ikke har betydning hvem som bor nærmest Seleksjon: familie har allerede valgt bosted i nærheten av den ene partnerens nærmest forelder, den andre tas ikke i betraktning

Familier som ikke har noen foreldre i live, har lavere flyttesannsynlighet enn familier som har foreldre i live	Mindre som trekker dem i retning av bestemte steder
Familier med lengre botid har høyere flyttesannsynlighet enn familier med kortere botid	Flytter kort, gir uansett ikke avkall på stedsspesifikke goder Familier med kort botid har mindre reguleringsbehov, fordi de trolig har flyttet til en passende bolig før første barns fødsel → <i>forventningsflyttinger</i> Kort botid, uansett ikke hatt tid til å knytte seg til stedet Praktiske forhold overstyrer stedstilhørighet Tid: større sannsynlighet for flytting hvis det er lenge siden forrige flytting Botid fanger ikke godt nok opp stedstilhørighet/hvor godt integrerte familien er
Familier med høyere inntekt har høyere flyttesannsynlighet enn familier med lavere inntekt Inntektsfordelingen er topp- og bunntung blant de fastboende	Familier med høyere inntekt har høyere kjøpekraft på boligmarkedet De med høy inntekt bor allerede i boliger som også er egnet for familier. De med lavest inntekt har mindre mulighet til å flytte
Familier som bor i indre by når de får sitt første barn, har høyere flyttesannsynlighet enn de som bor i ytre by på samme tidspunkt	Indre by anses som mindre barnevennlig Få og forholdsvis dyre boliger som er egnet for barnefamilier i indre by

7.3 Overordnet forståelse og samfunnsmessige implikasjoner

Til nå har jeg diskutert funnene i analysen i tilknytning til tidligere forskning og teori. Jeg vil i denne delen trekke noen hovedlinjer fra de empiriske funnene til en større samfunnsmessig forståelse. Det mest interessante funnet i oppgaven med henblikk på den samfunnsmessige relevansen, mener jeg er at det å få flere barn og at barna blir eldre, bidrar til økt flyttesannsynlighet. I tillegg er et viktig funn at barnefamiliene i utvalget har større flyttesannsynlighet dersom de er bosatt i indre Oslo ved første barns fødsel. Dette kom også frem i analysene av bydelskartene i kapittel 5. Jeg diskuterer derfor først hvorvidt indre Oslo egner seg for barnefamilier, og hva som eventuelt må gjøres for å legge til rette for at barnefamilier skal bli boende i indre Oslo. Deretter diskuterer jeg hvordan det å ha besteforeldre i nærheten ser ut til å være viktig for barnefamiliers valg av bosted, og hvilke samfunnsmessige implikasjoner dette kan ha. Funnet om at inntekt har positiv sammenheng med flyttesannsynlighet er også viktig, og trekkes i den følgende diskusjonen frem som en muligjørende og begrensende faktor. Til slutt gir jeg forslag til videre forskning.

7.3.1 Indre Oslo – ikke egnet for barnefamilier?

Analysene som er gjort i denne oppgaven, forteller at barnefamiliers flytteeatferd i Oslo blant annet henger sammen med familiedemografiske forhold. Som tidligere nevnt er Oslo en by i sterk vekst, og behovet for flere boliger øker i takt med denne veksten (se avsnitt 2.4). Funnene fra denne oppgaven kan være relevante for byplanleggingen i Oslo, både når det gjelder hvilke behov barnefamilier har, og hva som kan gjøres for å unngå de tidligere omtalte gjennomtrekksflyttingene som byen er karakterisert av. Skal man unngå en potensiell yngrebølge (Nore et al. 2014:17) og at Oslo forblir en «ungdomsby» (Juvkam & Sørli 2000:47), må man få de unge voksne til å bli i byen, også etter at de får barn.

Undersøkelsen har vist at de som bor i indre Oslo ved første barns fødsel, har høyere flyttesannsynlighet sammenlignet med de som bor i ytre Oslo ved første barns fødsel. Dette kan bety at Oslos indre bydeler ikke anses som gode nok steder å vokse opp for barn, eller at barnefamilier ser seg nødt til å flytte av praktiske og økonomiske årsaker. Kley (2011) skriver i sin undersøkelse av flytting i to tyske byer at byplanleggere må ta i betraktning at beboere som befinner seg i en familiefase med små barn, mest sannsynlig ønsker å flytte til et mer barnevennlig bosted og miljø. Småbarnsforeldre er ofte i en del av livsløpet hvor den økonomiske produktiviteten deres er høyest, og for ikke å miste disse beboerne til forstedene er det viktig å tilby bekvemmelige boligmuligheter i de attraktive delene av storbyene (Kley 2011:484). Ifølge Bjørnskau & Hjorthol (2003) og Baldersheim (2014) er det typisk at

personer som kan klassifiseres som «den kulturelle klasse», ønsker å kunne bo sentralt og benytte seg av storbyens goder, samtidig som bostedet skal være et passende, og ikke minst praktisk, sted å vokse opp for barn. Disse behovene bør tas i betraktning av boligplanleggere, dersom målet er å få barnefamilier til å bli boende i Oslo og på denne måten oppnå en jevnere aldersfordeling i byen.

Ifølge Smith (2011:12–13) og Clarke (2009) kan det være et problem at barnefamilier blir mer og mer konsentrerte i visse områder, særlig i forstedene. Disse områdene er ofte dyrere å bo i, og det kan skapes et skille mellom de som har råd til å bli boende i byen når de får barn og kan kjøpe seg en større bolig i et barnevennlig område, og de som ikke har det. Som jeg skriver i avsnitt 7.2.4, kan det være slik at de familiene som har dårligere råd blir nødt til å flytte fra byen for å få tilstrekkelig plass, eller at de er nødt til å bli boende i en mindre bolig fordi de ikke har råd til å flytte. Slike forskjeller kan bidra til å forsterke det geografiske skillet mellom ulike typer familier og skape videre grobunn for etnisk og sosioøkonomisk lagdeling. Mer overordnet skaper det skiller mellom familiefraværende og familiedominerte nabolag (Finney & Simpson 2008; 2009) (se avsnitt 2.3). I et byplanleggingsperspektiv kan det derfor være hensiktsmessig å legge til rette for at det skal være mulig for barnefamilier å bli boende sentralt i storbyer som Oslo og ikke måtte flytte når de får barn, uavhengig av økonomisk posisjon. Dette kan gjøres gjennom å bygge barnevennlige boligområder i indre by, med store nok boliger til en voksende familie, til en overkommelig pris. Ifølge de teoretiske antakelsene til Bjørnskau & Hjorthol (2003) og Baldersheim (2014), vil det være viktig for de som ønsker å bo sentralt med barn, at det både er mulighet for å benytte seg av den sentrale beliggenheten og at det skal være praktisk tilrettelagt for barnefamilier, for eksempel i form av kort vei til skole/barnehage og tilgang på grøntområder.

7.3.2 Besteforeldres betydning for barnefamilier

Demografiske endringer i de siste tiårene, som lavere dødelighet og fruktbarhet, har ført til at barn har flere besteforeldre i live, mens besteforeldre har færre barnebarn. Disse endringene har sterke implikasjoner for forholdet mellom barnebarn og besteforeldre (Hagestad 2006: 318–20). Dagens besteforeldre investerer gjerne mer i hvert enkelt barnebarn, som en følge av mindre barneflokker. I dag har nesten halvparten av barn i alderen 10–12 år alle fire besteforeldrene i live, selv om gjennomsnittsalderen til førstegangsfødende har steget betraktelig de siste tiårene (se avsnitt 3.2.2). Det er nå normalt og forventet at småbarnsfamilier befinner seg i generasjonsstrukturer med minst tre generasjoner (Hagestad 2006: 318; Hagestad & Herlofson 2009: 92). Det er en vanlig myte at dagens besteforeldre er

for travelt opptatt med andre ting til å engasjere seg i barns og barnebarns liv, men nyere forskning har vist at dette ikke er tilfelle (Hagestad 2006; Hagestad & Herlofson 2009:92).

Ut fra funnene i denne oppgaven å dømme, vil foreldre med relativt små barn foretrekke å bo i nærheten av egne foreldre. Dette kan ha med å gjøre at stadig flere norske familier blir toinntektsfamilier og at behovet for barnepass og ulike former for avlastning i hverdagen kan være avgjørende for å få hverdagskabalene til å gå opp. Ifølge Hagestad (2006) representerer dagens norske besteforeldre en slags reservestyrke, som stiller opp i tilfeller når foreldrene trenger ekstra hjelp med barna (Hagestad 2006; Hagestad & Herlofson 2009:93). At minst én besteforelder bor innenfor en dagstur, betyr at vedkommende kan ha jevnlig kontakt med familien og hjelpe til med for eksempel henting i barnehagen. Det at generasjoner bosetter seg i nærheten av hverandre kan også være en investering i fremtiden. Besteforeldrene kan hjelpe til med barna så lenge de er friske selv, og når de blir gamle og syke, kan barna og barna hjelpe dem.

For at det skal være mulig med jevnlig kontakt og omsorg på tvers av generasjoner, er det viktig at de bor i nærheten av hverandre. Dette vil bli trolig bli stadig viktigere desto lengre forventet levetid besteforeldregenerasjonen får (Mulder 2007:265–6; Isengard 2013:238), og med fremveksten av mer differensierte familiesammensetninger, spesielt familier med én voksenperson (Sørli et al. 2012:56). For å gjenta Szydlik (2000) er de følgende tre forutsetninger viktige for å muliggjøre intergenerasjonell solidaritet: Familiestrukturene må eksistere (minst én besteforelder må være i live), boavstanden må ikke være for stor (minst én besteforelder må bo så nærme at det er mulig med jevnlig kontakt) og en viss følelse av forpliktelse om å hjelpe familiemedlemmer må være dominerende. Fordi disse forutsetningene ikke er oppfylt hos alle barnefamilier, særlig ikke for de som ikke har noen mulighet for kontakt med besteforeldregenerasjonen fordi de bor i et annet land eller er døde, skapes det ulike forutsetninger for familier som ikke har mulighet til å få hjelp fra egne foreldre. Dette kan for eksempel ha betydning for småbarnsforeldres deltakelse i yrkeslivet og dermed deres økonomi. Den kan også ha betydning for barns muligheter for å delta i sosiale aktiviteter. Dette gjelder også for de som *har* familie, men hvor den siste forutsetningen om en følelse av forpliktelse om å hjelpe *ikke* er til stede, enten det er fra den ene eller den andre siden. For de barnefamiliene som oppfyller den første og den siste betingelsen, men som ikke bor i rimelig avstand til besteforeldre, vil det være hensiktsmessig å flytte (eller å få besteforeldrene til å flytte) for å legge til rette for intergenerasjonell solidaritet. At det er viktig for barnefamilier å bo i nærheten av egne foreldre, kan tas i betraktning i

boligplanleggingen i Oslo. Det kan gjøres ved å bygge boliger som passer til personer i besteforeldregenerasjonen, i de samme områdene som det bygges boliger til barnefamilier.

7.4 Videre forskning

Avslutningsvis vil jeg foreslå videre forskning som ytterligere kan belyse sammenhengen mellom familiedemografiske forhold og flytteatferd. Først og fremst hadde det vært hensiktsmessig med en studie som dro nytte av fordelene med registerdata og GIS-koordinater i kombinasjon med data fra spørreundersøkelser om folks flyttemotiver. På denne måten ville man kunne si noe om forholdet mellom faktisk og forventet atferdskontroll, som er et sentralt poeng i Ajzens «theory of planned behavior» (Ajzen 1991). I tillegg hadde det vært en fordel å ha med en kontroll for hvor stor bolig individene har, og en kontroll for boligmarkedspriser, særlig med tanke på at forløpsanalyser strekker seg over en lang periode der prisene på boligmarkedet kan variere sterkt fra tidsperiode til tidsperiode. Det hadde også vært interessant å ta i betraktning hvorvidt individene leier eller eier boligen sin, fordi dette kan ha stor betydning for flytteatferden: De som leier, flytter kanskje hyppigere og av andre grunner enn de som eier boligen sin.

Når det gjelder avstand mellom foreldre og voksne barn, kunne det vært interessant å ta i betraktning hvor foreldrene bor, om det er i et urbant eller mer landlig område. I landlige områder er det ofte færre muligheter til å leie boliger, og ikke like lett å bo i nærheten av egne foreldre før barna selv befinner seg i en livsfase der de har mulighet til å kjøpe en stor bolig i samme område som foreldrene sine (Isengard 2013:242). En kunne også tatt i betraktning personene i foreldregenerasjonen sin samlivsstatus og sett på om dette har noen betydning for flyttesannsynligheten til deres voksne barn, men dette krever omstendelig arbeid med operasjonalisering, fordi det er så mange mulige kombinasjoner av besteforeldrenes samlivsstatus og bosted. Som i undersøkelser som er gjort i andre land (Van Diepen & Mulder 2009; Blaauboer et al. 2013; Kolk 2014), kunne det også vært interessant å se på avstanden til andre familiemedlemmer, for eksempel til søsken, og hvorvidt denne har betydning for flytteatferden. Her kunne man også trekke inn om besteforeldrene allerede bor i nærheten av andre barnebarn. Det kunne også vært interessant å se på hvorvidt andre familiedemografiske endringer som skilsmisser (se for eksempel Feitjen & van Ham 2013), gjengifte og lignende har sammenheng med barnefamiliers flytteatferd. En mer detaljert studie av sammenhengen mellom første, andre og tredje unnfangelse/barnefødsel og flyttesannsynlighet, i tråd med Kulu (2008) og Michelin et al. (2008), ville også gitt mulighet for videre utdypning av resultatene i denne undersøkelsen.

En lignende modell som den som er blitt brukt i denne oppgaven, men som har et competing risk-design der de tre konkurrerende utfallene er å bli boende, å flytte innad i Oslo og å flytte ut av Oslo, ville tilført funnene i denne analysen annen nyttig informasjon. Generelt ville en utdypning av flytteretninger, både for barnefamilier og personer i foreldregenerasjonen, gitt en interessant utdypning av resultatene. Avslutningsvis vil jeg peke på behovet for flere studier av flytteatferd som benytter seg av fordelene med GIS-koordinater, for tilsvarende storbyer som for eksempel Bergen og Trondheim, men også for hele Norge.

8 Konklusjon

Tidligere forskning om familiers flytteeatferd og flytteavgjørelser har fokusert på betydningen av faser i familiedannelsen og hvordan flytteavgjørelser har sammenheng med familiehendelser eller forventning om kommende familiehendelser (Michielin & Mulder 2008; Kulu 2008). Empiriske undersøkelser har vist at familiehendelser og avstand til familiemedlemmer har sammenheng med flyttesannsynlighet for barnefamilier (Løken et al. 2012; Kolk 2014). Det er gjort lite forskning på sammenhenger mellom familiedemografiske forhold og flytting i norsk kontekst som tar i bruk registerdata og GIS-koordinater for bosted, og målet for denne oppgaven er å bidra til forskningen om familiers flytteeatferd ved å undersøke om funn fra internasjonale undersøkelser lar seg overføre til den norske konteksten, og Oslo spesielt.

For å svare på den overordnede problemstillingen om flytteeatferd i Oslo henger sammen med familiedemografiske forhold, har jeg i denne oppgaven svart på tre forskningsspørsmål som naturlig inngår i den. Det første forskningsspørsmålet var: Har barnefamiliers flytteeatferd i Oslo sammenheng med familiefaseoverganger? Undersøkelsen viste at både antall barn og alderen til det eldste barnet i familien har positiv sammenheng med flyttesannsynlighet. Jo flere barn en familie har, og jo eldre det eldste barnet er, desto høyere flyttesannsynlighet har familien. Det viser at familiefaseovergangene fra ettbarns- til flerebarns-foreldre, og overgangen mellom å ha barn i småbarnsalder, førskolealder og skolealder har sammenheng med flyttesannsynlighet. Den forventede nedgangen i flyttesannsynlighet når det eldste barnet når skolealder, fant imidlertid ikke støtte i analysen.

Det andre forskningsspørsmålet som ble stilt var: Har barnefamiliers flytteeatferd i Oslo sammenheng med avstand til personer i nær familie? Undersøkelsen viste at avstand til familiens nærmeste forelder, og dermed barnas besteforeldre, har sammenheng med flyttesannsynlighet. Sammenhengen varierer avhengig av hvor mange foreldre familien har i nærheten, men ikke avhengig av om det er snakk om avstanden til mors eller fars foreldre.

Det siste forskningsspørsmålet som ble besvart var: Har barnefamiliers flytteeatferd i Oslo sammenheng med stedstilhørighet? Resultatene viste at stedstilhørighet, målt som hvor lenge familien har bodd der de bor ved første barns fødsel, har sammenheng med flyttesannsynlighet, men at denne sammenhengen varierer over tid og ikke er slik som det kunne forventes ut fra De Vanzos (1981) teori om stedsspesifikke goder.

Oppgavens ene hovedfunn er at det å få flere barn og at barna blir eldre, bidrar til økt flyttesannsynlighet, og at barnefamiliene i utvalget har høyere flyttesannsynlighet dersom de er bosatt i indre Oslo ved første barns fødsel. Dette funnet peker mot at desto lengre par har kommet i familieetableringsprosessen, desto mer presserende kan behovet for å flytte bli. Underveis diskuteres hvilke mål barnefamilier ønsker å oppnå med en eventuell flytting. Slike mål, som større bolig og mer barnevennlig beliggenhet, antas å henge sammen med et ønske om å oppnå en livsstil som er i tråd med normene for hvordan barnefamilier *bør* bo i Norge. I diskusjonene legger jeg vekt på at økonomi som en muliggjørende eller begrensende faktor er viktig for muligheten for realiseringen av slike mål. Mål som å flytte til en større og mer barnevennlig bolig, kan innebære å flytte i desentraliserende retning, enten det er ønsket eller ikke. Dette er fordi de indre bydelene i Oslo har få store boliger, og de få som finnes er veldig dyre. Videre er det i de ytre bydelene flest barnefamilier bor, og dette kan være en attraktiv egenskap i seg selv, i tillegg til at disse bydelene ofte er bedre tilrettelagt for barnefamilier, praktisk sett. Kartene over hvor barnefamiliene i utvalget som flytter bor før og etter flytting viser tydelig at det er en jevnere og mindre sentralisert fordeling av barnefamilier etter flytting. Flyttinger som gjøres på grunn av misnøye med nåværende bostedssituasjon har blitt kategorisert som *reguleringsflyttinger*. Flyttinger som skjer på grunn av forventninger om endringer i familie- eller livssituasjon, for eksempel på grunn av barnefødsler, har blitt kategorisert som *forventningsflyttinger*. Jeg antar at barnefamiliers flytteatferd er preget av begge disse typene flyttebegrunnelser, og at de i stor grad er overlappende.

Oppgavens andre viktige hovedfunn er at det å ha besteforeldre i nærheten ser ut til å være viktig for flytteavgjørelsesprosessene til barnefamilier, og jeg argumenterer for at dette har med å gjøre at besteforeldre utøver et slags forlenget foreldreskap, som er svært nyttig eller uunnværlig for dagens toinntektsfamilier. Derfor argumenterer jeg for at barnefamilier i tillegg til de tidligere nevnte typene flyttinger, gjør *omsorgsorienterte flyttinger*, for å komme nærmere de nærmeste familiemedlemmene. Dette gir muligheten til å utøve det som er omtalt som intergenerasjonell solidaritet i tidligere forskning.

Mine funn om at det for barnefamilier i Oslo er sammenhenger mellom familiefaseoverganger og lang avstand til nærmeste forelder og høyere flyttesannsynlighet, viser at familieaspektet bør vektlegges i videre flytteforskning. Betydningen av utvidet familie er ifølge Isengard (2013) økende, og dette er et relativt utforsket felt i norsk flytteforskning. I tillegg kan mine funn tas i betraktning i boligpolitikken, særlig i store pendlingsområder som Osloregionen. Det kan for eksempel være hensiktsmessig å legge til rette for at det skal være mulig for

barnefamilier å bli boende i storbyer som Oslo, uavhengig om de befinner seg i en mindre privilegert posisjon. Dette er både for å unngå en forsterkning av sosial lagdeling, men også for å unngå tydelige skiller mellom familiedominerte og familiefraværende nabolag.

Litteratur

- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, 179–211.
- Allison, P. D. 1982. Discrete-Time Methods for the Analysis of Event Histories. *Sociological Methodology*, 13, 61–98.
- Allison, P.D. 1984. *Event History Analysis. Regression for Longitudinal Event Data*. United States of America: Sage Publications, Inc.
- Allison, P.D. 2010. *Survival Analysis Using SAS®: A Practical Guide* (2. utg). Cary, NC: SAS Institute Inc.
- Baldersheim, H. (2014). Den gode heimstaden – kva kjenneteikn har den? Stadskvalitetar i den norske heimstadsmentaliteten. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 55(1), 53–75.
- Barstad, A., Havnen, E., Skarðhamar, T. & Sørli, K. (2006). *Levekår og flyttemønstre i Oslo indre øst*. (Rapport 2006/15). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Bjørnskau, T. & Hjorthol, R. (2003). Gentrifisering på norsk – urban livsstil eller praktisk organisering av hverdagslivet? *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 44(2), 169–201.
- Blaauboer, M., Mulder, C. H. & Zorlu, A. (2011). Distances between Couples and the Man's and Woman's Parents. *Population, Space and Place*, 17, 597–610.
- Blaauboer, M., Strömberg, M. , & Stjernström, O. (2013). Life Course Preferences, Sibling Ties, and the Geographical Dispersion of Sibling Networks. *Population, Space and Place*, 19, 594–609.
- Chudnovskaya, M. , & Kolk, M. (2014). *Educational Expansion and Intergenerational Proximity in Sweden: Developments in Geographical Distance between Young Adults and their Parents, 1980–2007* (Vol. Stockholm Research Reports in Demography 2014: 12). Stockholm: Stockholm University.
- Clarke, A. (2009). Moving Through Deprived Neighbourhoods. *Population, Space and Place*, 15, 523–533. doi: 10.1002/psp.529

- Cooke, T. J. (2008). Migration in a Family Way. *Population, Space and Place*, 14, 255–265. doi: 10.1002/psp.500
- Cooke, T.J. & Mulder, C.H. (2009). Guest Editorial Family Ties and Residential Locations. *Population, Space and Place*, 15, 299–304. doi: 10.1002/psp.556
- De Jong, G. F. (2000). Expectations, gender, and norms in migration decision-making. *Population Studies: A Journal of Demography*, 54 (3), 307–319.
- De Jong, G.F. & Fawcett J.T. (1981). Motivations for Migration: An Assessment and a Value-Expectancy Research Model. I G. F. De Jong & R. W. Gardner (Red.), *Migration Decision Making. Multidisciplinary Approaches to Microlevel Studies in Developed and Developing Countries*. (1. utg, s. 1–6). United States of America: Pergamon Press.
- De Jong, G. F. & Gardner, R. W. (1981). Introduction and Overview. I G. F. De Jong & R. W. Gardner (Red.), *Migration Decision Making. Multidisciplinary Approaches to Microlevel Studies in Developed and Developing Countries*. (1. utg, s. 13–57). United States of America: Pergamon Press.
- De Vanzo, J. (1981). Repeat Migration, Information Costs, and Location-Specific Capital. *Population and Environment*, 4 (1), 45–73.
- Claus, G., Fjærli, E. & Walseth, A. (2008). *Inntekt, skatt og overføringer 2007*. (Statistisk analyse 97/2008). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Feitjen, P. & van Ham, M. (2013). The Consequences of Divorce and Splitting up for Spatial Mobility in the UK. *Comparative Population Studies – Zeitschrift für Bevölkerungswissenschaft*, 38(2), 405–432.
- Finney, N. & Simpson, L. (2008). Internal Migration and Ethnic Groups: Evidence for Britain from the 2001 Census. *Population, Space and Place*, 14, 63–83. doi: 10.1002/psp.481
- Finney, N. & Simpson, L. (2009). *Sleepwalking to Segregation? Challenging Myths of Race and Migration*. Bristol: Policy Press.
- Fodnesbergene, G. (2008). *Flyttemotivsundersøkelsen 2008*. (Dokumentasjonsrapport 2008/68). Oslo: Statistisk sentralbyrå.

- Gollwitzer, P. M. (2012). Mindset Theory of Action Phases. I P. A. Lange (Red.) *Theories of social psychology*. (1. utg, s. 526–545). Los Angeles: Sage.
- Hansen, O. E., Hetland A. & Siverstøl, Ø. (2013). *FD-Trygd. Dokumentasjonsrapport – Demografi revidert.1992–2010*. (Notater 44/2013). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Hagestad, G.O. (2006). Transfers between grandparents and grandchildren: the importance of taking a three-generation perspective, *Zeitschrift für Familienforschung*, 18 (3), 315–32.
- Hagestad, G.O. & Herlofson, K. (2009). Dagens besteforeldre. Småbarnsforeldrenes støttespillere. *Samfunnsspeilet*, 1, 92–94.
- Havnen, E. (2006). *Unge voksnes flyttemønster i Oslo indre øst. Betydning av flyttemønster for befolkningssammensetning*. (Masteroppgave, Universitetet i Oslo). Oslo: DUO.
- Hedman, L. (2013). Moving Near Family? The Influence of Extended Family on Neighbourhood Choice in an Intra-urban Context. *Population, Space and Place*, 19, 32–45. doi: 10.1002/psp.1703
- Hellevik, T. (2005). *På egne ben. Unges etableringsfase i Norge*. (Doktoravhandling, Univsersitetet i Oslo). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring NOVA (Rapport 22/05).
- Herlofson, K. & Ugreninov, E. (2014). Er omsorgsfulle fedre omsorgsfulle sønner? Likestilling hjemme og hjelp til foreldre. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 55, 321–346.
- Herlofson, K. & Hagestad, G.O. (2012). Transformations in the role of grandparents across welfare states. I Arber, S. & Timonen, V.(Red.) *Contemporary grandparenting: Changing family relationships in global contexts*. (1. utg, s. 27–49). Bristol: Policy Press.
- Isengard, B. (2013). “The Apple doesn’t Live Far from the Tree”: Living Distances between Parents and their Adult Children in Europe. *Comparative Population Studies – Zeitschrift für Bevölkerungswissenschaft*, 38(2), 237–262.

- Juvkam, D. & Sørli, K. (2000). *Demografiske hovedtrekk i fire storbyregioner*. (NIBR-prosjektrapport 2000:4). Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Kitterød, R. H. (2008). *Økonomisk velferd blant foreldre som lever atskilt. Forskjeller mellom mødre og fedre i same bidragsrelasjon i 2004*. (Rapporter 2008/32). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Kitterød, R.H. (2012). Foreldrenes tidsbruk: Fedre deltar mer i husarbeid og omsorg. *Samfunnsspeilet*, 4, 56–64.
- Kley, S. (2011). Explaining the Stages of Migration within a Life-course Framework. *European Social Review*, 27 (4), 469–486.
- Kolk, M. (2014). *A Life Course Analysis of Geographical Distance to Siblings, Parents and Grandparents in Sweden*. (Stockholm Research Reports in Demography 2014: 13). Stockholm: Stockholm University.
- Lappegård, T. (1999). *Regionale variasjoner i fruktbarheten i Norge*. (Rapport 99/7). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Lyngstad, J., Kjeldstad, R. & Nymoen, E.H. (2005). *Foreldreøkonomi ved brudd. Omsorgsforeldres og samværsforeldres økonomiske situasjon 2002*. (Rapport 21/2005). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Løken, K. V., Lommerud, K. E. , & Lundberg, S. (2012). Your Place or Mine? On the Residence Choice of Young Couples in Norway. *Demography*, 50, 285–310.
- Løwe, T. & Sæther, J. P. (2007). *Studenters inntekt, økonomi og boforhold. Studenters levekår 2005*. (Rapport 2007/2). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Michielin, F., Mulder, C. H., & Zorlu, A. (2008). Distance to Parents and Geographical Mobility. *Population, Space and Place*, 14, 327–345. doi: 10.1002/psp.509

- Michielin, F., & Mulder, C.H. (2008). Family events and the residential mobility of couples. *Environment and Planning A*, 40, 2770–2790. doi: 10.1068/a39374
- Mulder, C. (2007). The Family Context and Residential Choice: a Challenge for New Research. *Population, Space and Place*, 13, 265–278.
- Noack, T., Dommermuth, L. & Lyngstad, J. (2011). Besteforeldre og barnebarn: Hvor mange barnebarn og når? *Samfunnspeilet*, 1, 37–43.
- Nore, N., Aarhaug, J., Gundersen, F., Barlindhaug, R. & Sørli, K. (2014). *Areal- og transportutvikling i Osloregionen - faktagrunnlag*. (TØI-rapport 1378/2014). Oslo: Transportøkonomisk institutt.
- Rostance, C. (2009). *The uneven geographies of family migration and family structures in Great Britain*. (Doktoravhandling, University of Brighton). Brighton: University of Brighton.
- Rønsen, M. (2008). *Fruktbarhetsutviklingen i Norge*. (Økonomisk analyse 6/2005). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Skog, O. J. (2005). *Å forklare sosiale fenomener. En regresjonsbasert tilnærming* (2. utg). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Skrede, K., Seierstad, A. & Wiik, K.A. (2011). Forskjeller mellom samboere og gifte ved første barns fødsel. Mindre utdannings- og inntektsforskjeller. *Samfunnspeilet*, 3, 29–38.
- Smith, D. P. (2011). Geographies of long-distance family migration: Moving to a 'spatial turn'. *Progress in Human Geography*, 21(2), 1–17. doi: 10.1177/0309132510394011
- Stambøl, L. S. (2013). *Flytting til og fra Oslos bydeler*. (Rapport 11/2013). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (2006). *Den individbaserte utdanningsstatistikken. Dokumentasjon 2005*. (Norges offisielle statistikk D 351). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Statistisk sentralbyrå (2008). *Kvalitetsundersøkelse av adressene i DSF*. Upublisert notat.
- Statistisk sentralbyrå. (2014a). Befolkningsframskrivinger, 2014–2100. Lastet 17. 06. 2014, fra <http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/folkfram/aar/2014-06-17>

- Statistisk sentralbyrå. (2014b). Statistikkbanken. Fødte. Tabell: 05530: Foreldrenes gjennomsnittlige fødealder (F). Lastet 14.10.2014, fra <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selecttable/hovedtabellHjem.asp?KortNavnWeb=fodte&CMSSubjectArea=befolkning&checked=true>
- Statistisk sentralbyrå (2015a). Familier og husholdninger, 1. januar 2014. Om statistikken. Lastet 23.04.2015, fra <http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/familie/aar/2014-12-12?fane=om#content>
- Statistisk sentralbyrå (2015b). Statistikkbanken. Tabell 05707: Beregnet andel ekteskap som vil bli oppløst, forutsatt skilsmissemønster som i den enkelt år (prosent). Lastet 23.04.2015, fra <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=OpplosEkteskap&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=befolkning&KortNavnWeb=ekteskap&StatVariant=&checked=true>
- Statistisk sentralbyrå (2015c). Nøkkeltallside: Nøkkeltall for innvandring og innvandrere. Lastet 02.05.2015, fra <https://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrere/nokkeltall>
- Statistisk sentralbyrå (2015d). Tabell 05527: Levendefødte, med samboerforeldre, i prosent av alle levendefødte i samliv (F). Lastet 02.05, fra <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=LevenFodtSambo&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=befolkning&KortNavnWeb=fodte&StatVariant=&checked=true>
- Steele, F., Kallis, C., Goldstein, H., & Joshi, H. (2005). The relationship between childbearing and transitions from marriage and cohabitation in Britain. *Demography*, 42(4): 647–673. doi:10.1353/dem.2005.0038
- Strand, N. P. (2013). Småbarn på flyttefot. *Oslospeilet*, 1, 20–25.
- Strand, N. P. (2014). Hvor øker barnebefolkningen mest - og hvorfor? Utvikling i barnebefolkningen i fire ulike delbydeler 2000–2013. *Oslospeilet*, 1, 29–39.

Sørli, K. (2007). Barnesentraliseringen i Norge. *Plan*, 5, 10–19.

Sørli, K. (2010). Bosetting, flytting og regional utvikling. I. Frønes & L. Kjølsvold (Red.), *Det norske samfunn*. (6. utg, 457–475). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Sørli, K., Aure, M. , & Langset, B. (2012). *Hvorfor flytte? Hvorfor bli boende? Bo- og flyttemotiver de første årene på 2000-tallet*. (NIBR-rapport 2012:22). Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.

Singer, J.D. & Willett, J.B. It's About Time: Using Discrete-Time Survival Analysis to Study Duration and the Timing of Events. *Journal of Educational l Statistics*, 18 (2), 166–196.

Szydlik, M. (2000). *Lebenslange Solidarität? Generationenbeziehungen zwischen erwachsenen Kindern und Eltern*. Opladen: Leske + Budrich.

Texmon, I. (1996). På egne ben - flytting fra foreldrehjemmet. I B. Brandt & K. Moxnes (Red.), *Familie for tiden. Stabilitet og forandring*. (1. utg, s. 85–103). Trondheim: Tano Aschehoug.

Vangen, T. (2007). *Nasjonal utdanningsdatabase NUDB. Dokumentasjonsrapport – Datavarehus for utdanningsdata 1970-2006*. (Notat 54/2007). Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Van Diepen, A. M. L. & Mulder, C.H. (2009). Distance to family members and relocations of older adults. *Journal of Housing and the Built Environment*, 24 (1), 31–46.

Waite, L.J. and Lillard, L.A. (1991). Children and Marital Disruption. *American Journal of Sociology*, 96(4), 930–953. doi:10.1086/229613

Wall, K., Aboim, S. Ramos, V. & Nunes, C. (2013). Geographical Mobility and Family Life: Comparing Generations from a Life Course Perspective. *Comparative Population Studies*, 38 (2), 341–370.

Wessel, T. (2000). Social Polarisation and Socioeconomic Segregation in a Welfare State: The Case of Oslo. *Urban Studies*, 37(11), 1947–1967.

Wessel, T. (2001). Losing Control? Inequality and Social Divisions in Oslo. *European Planning Studies*, 9(7), 889–906.

Åserud, R. (2001). *Analyse av inntektsfordeling og inntektsulikhet basert på registerdata. En kartlegging av begrensninger og muligheter.* (Rapport 1/2001). Oslo: Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning.

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Oppgaven inneholder 38 086 ord.

Appendiks

Vedlegg 1: Første barns fødselsår for familier som blir sensurert på grunn av samlivsbrudd. N = 596

Fødselsår	Antall	Prosent
2001	157	26,34
2002	122	20,47
2003	115	19,3
2004	106	17,79
2005	96	16,11
Totalt	596	100

Vedlegg 2: Antall barn ved slutten av observasjonsperioden. N = 14182

Antall barn	Antall	Prosent
1	6692	47,19
2	6489	45,76
3	930	6,56
4	68	0,48
5	3	0,02
Totalt	14182	100,00

Vedlegg 3: Flytteavstand (km i luftlinje) for familier som flytter i løpet av observasjonsperioden. N = 12144

Avstand flyttet	Antall	Prosent
Under 1 km	3329	27,41
1 – 5 km	4735	38,99
6 – 10 km	913	7,52
11 – 20 km	925	7,62
21 – 30 km	366	3,01
31 – 40 km	244	2,01
41 – 50 km	131	1,08
Over 50 km	1501	12,36
Totalt	12144	100,00

Gj.snitt	50,45 km
Std.avvik	170,68 km
Max–min	1–2376 km

Vedlegg 4: Fylke etter flytting for familier som flytter, sortert fra størst til minst. N = 12 144

Fylke	Antall	Prosent
Oslo	9473	78,01
Akershus	1210	9,96
Rogaland	138	1,14

Vestfold	132	1,09
Buskerud	122	1,00
Møre og Romsdal	122	1,00
Østfold	117	0,96
Hordaland	109	0,90
Sør-Trøndelag	104	0,86
Vest-Agder	102	0,84
Hedmark	91	0,75
Oppland	84	0,69
Aust-Agder	83	0,68
Telemark	70	0,58
Nordland	55	0,45
Troms	52	0,43
Nord-Trøndelag	38	0,31
Sogn og Fjordane	26	0,21
Finnmark	16	0,13
Totalt	12144	100,00

Vedlegg 5: Fylke etter flytting for familier som flytter ut av Oslo, sortert fra størst til minst N=2880

Fylke	Antall	Prosent
Akershus	1328	46,1
Vestfold	144	5,0
Rogaland	142	4,9
Buskerud	138	4,8
Østfold	134	4,7
Møre og Romsdal	125	4,3
Hordaland	115	4,0
Sør-Trøndelag	109	3,8
Vest-Agder	105	3,6
Hedmark	97	3,4
Oppland	86	3,0
Aust-Agder	84	2,9
Telemark	73	2,5
Nordland	61	2,1
Troms	53	1,8
Nord-Trøndelag	39	1,4
Sogn og Fjordane	28	1,0
Finnmark	19	0,7
Totalt	2880	100,0

Vedlegg 6: Kommunenummer etter flytting, sortert fra størst til minst. N = 12 144

Kommunenummer	Antall	Prosent
0301	9473	78,01

0219	330	2,72
0220	133	1,1
0213	97	0,8
0231	93	0,77
1601	86	0,71
0217	84	0,69
0235	75	0,62
1201	73	0,6
1001	69	0,57
0233	62	0,51
1103	58	0,48
0230	55	0,45
0216	52	0,43
1504	43	0,35
0906	38	0,31
0704	37	0,3
0602	35	0,29
0226	33	0,27
0215	31	0,26
0706	30	0,25
0106	25	0,21
0806	26	0,21
0211	24	0,2
0214	24	0,2
1902	24	0,2
0403	23	0,19
0502	23	0,19
1804	23	0,19
0237	22	0,18
0904	21	0,17
0104	20	0,16
0105	20	0,16
0236	19	0,16
0805	19	0,16
1102	20	0,16
1106	19	0,16
0501	18	0,15
0722	18	0,15
0229	17	0,14
0626	17	0,14
1502	17	0,14
0228	16	0,13
0709	16	0,13
0234	14	0,12
0238	15	0,12
0605	14	0,12

0627	15	0,12
1714	14	0,12
0427	13	0,11
0604	13	0,11
1002	13	0,11
0412	11	0,09
0926	11	0,09
0702	10	0,08
1922	10	0,08
0136	9	0,07
0227	9	0,07
0417	9	0,07
0429	8	0,07
0701	8	0,07
1246	9	0,07
1432	8	0,07
1505	9	0,07
1519	8	0,07
1531	8	0,07
1833	8	0,07
0101	7	0,06
0124	7	0,06
0529	7	0,06
0612	7	0,06
0628	7	0,06
1901	7	0,06
0402	6	0,05
0533	6	0,05
0821	6	0,05
1018	6	0,05
1702	6	0,05
1719	6	0,05
0123	5	0,04
0138	5	0,04
0221	5	0,04
1003	5	0,04
1120	5	0,04
1124	5	0,04
1149	5	0,04
1247	5	0,04
1924	5	0,04
0125	4	0,03
0423	4	0,03
0437	4	0,03
0528	4	0,03
0532	4	0,03

0534	4	0,03
0544	4	0,03
0807	4	0,03
0815	4	0,03
0914	4	0,03
1127	4	0,03
1235	4	0,03
1243	4	0,03
1443	4	0,03
1503	4	0,03
1520	4	0,03
1532	4	0,03
1535	4	0,03
1653	4	0,03
1663	4	0,03
1703	4	0,03
1721	4	0,03
1870	4	0,03
0111	3	0,02
0119	2	0,02
0122	3	0,02
0127	2	0,02
0128	2	0,02
0135	3	0,02
0418	3	0,02
0419	3	0,02
0426	2	0,02
0436	2	0,02
0511	2	0,02
0516	3	0,02
0521	2	0,02
0542	3	0,02
0617	2	0,02
0619	3	0,02
0623	3	0,02
0624	3	0,02
0716	2	0,02
0720	3	0,02
0723	3	0,02
0819	3	0,02
0829	3	0,02
0901	3	0,02
0919	2	0,02
1029	2	0,02
1032	2	0,02
1101	3	0,02

1121	3	0,02
1122	2	0,02
1130	3	0,02
1135	2	0,02
1146	3	0,02
1221	2	0,02
1224	2	0,02
1228	2	0,02
1253	2	0,02
1263	2	0,02
1401	2	0,02
1420	2	0,02
1439	2	0,02
1445	2	0,02
1449	2	0,02
1516	3	0,02
1517	3	0,02
1529	2	0,02
1563	2	0,02
1662	3	0,02
1805	3	0,02
1820	3	0,02
1824	2	0,02
1860	2	0,02
1865	3	0,02
1911	2	0,02
2003	3	0,02
2004	3	0,02
2012	2	0,02
2020	2	0,02
2030	3	0,02
0420	1	0,01
0428	1	0,01
0438	1	0,01
0515	1	0,01
0517	1	0,01
0519	1	0,01
0522	1	0,01
0616	1	0,01
0618	1	0,01
0625	1	0,01
0711	1	0,01
0713	1	0,01
0714	1	0,01
0719	1	0,01
0728	1	0,01

0822	1	0,01
0826	1	0,01
0828	1	0,01
0833	1	0,01
0834	1	0,01
0911	1	0,01
0912	1	0,01
0928	1	0,01
0937	1	0,01
1004	1	0,01
1014	1	0,01
1027	1	0,01
1034	1	0,01
1037	1	0,01
1111	1	0,01
1112	1	0,01
1114	1	0,01
1129	1	0,01
1133	1	0,01
1160	1	0,01
1216	1	0,01
1233	1	0,01
1260	1	0,01
1264	1	0,01
1419	1	0,01
1424	1	0,01
1426	1	0,01
1441	1	0,01
1515	1	0,01
1524	1	0,01
1526	1	0,01
1528	1	0,01
1534	1	0,01
1539	1	0,01
1545	1	0,01
1548	1	0,01
1556	1	0,01
1567	1	0,01
1571	1	0,01
1622	1	0,01
1624	1	0,01
1634	1	0,01
1638	1	0,01
1640	1	0,01
1657	1	0,01
1664	1	0,01

1718	1	0,01
1724	1	0,01
1729	1	0,01
1751	1	0,01
1812	1	0,01
1813	1	0,01
1818	1	0,01
1827	1	0,01
1837	1	0,01
1866	1	0,01
1871	1	0,01
1913	1	0,01
1927	1	0,01
1931	1	0,01
1942	1	0,01
2018	1	0,01
2019	1	0,01
2021	1	0,01
Totalt	12144	100,00

Vedlegg 7: Inndeling av områder i Oslo (basert på Stambøl 2013:9)

Områder i Oslo				
Indre by		Ytre by		
Indre øst	Indre vest	Ytre vest	Ytre øst	Ytre sør
Gamle Oslo Grünerløkka Sagene	St. Hanshaugen Frogner	Ullern Vestre Aker Nordre Aker	Bjerke Grorud Stovner Alna	Østensjø Nordstrand Søndre Nordstrand

Sentrum og Marka kommer i tillegg.

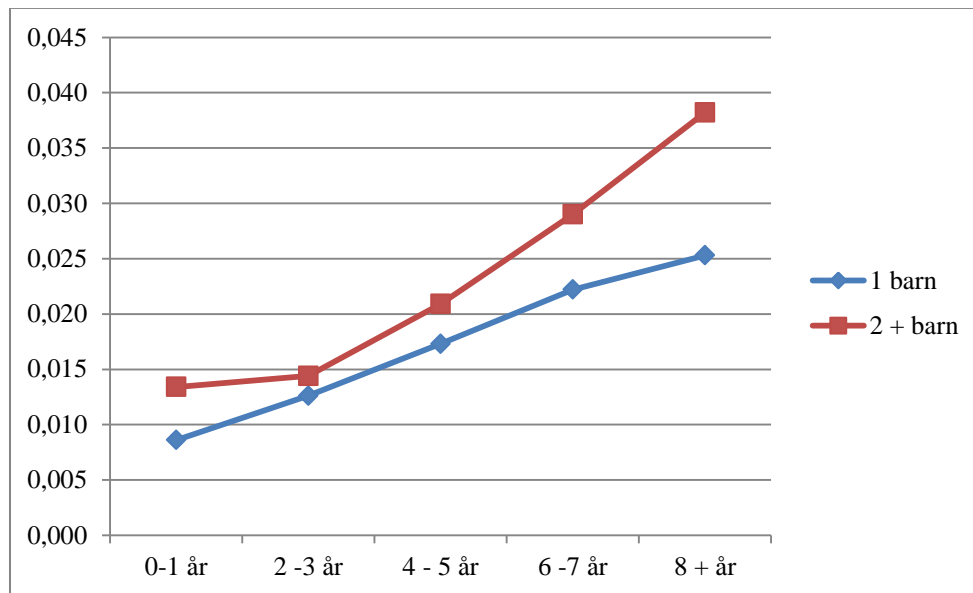
Vedlegg 8: Alternativ modell med familiefaser i finere kategorier*

Konstantledd	OR		95 % KI	
	0,01	***		
Familiefase				
1 barn 0–1 år (ref)				
1 barn 2–3 år	1,48	***	1,39	1,57
1 barn 4–5 år	2,03	***	1,87	2,22
1 barn 6 – 7 år	2,63	***	2,33	2,96
1 barn 8+ år	3,00	***	2,51	3,59
2+ barn, eldste 0–1 år	1,57	***	1,35	1,82
2+ barn, eldste 2–3 år	1,69	***	1,59	1,80
2+ barn, eldste 4–5 år	2,48	***	2,34	2,62

2 + barn, eldste 6–7 år	3,46	***	3,25	3,69
2+ barn, eldste 8+ år	4,60	***	4,21	5,02

* Kontrollert for de samme variablene som i modell 1.2 i tabell 6.2.

Vedlegg 9: Predikerte månedlige flyttesannsynligheter etter antall barn og alder på barn*

*Basert på resultatene i modellen i vedlegg 9.

Vedlegg 10: Alternativ modell med avstand til foreldre i finere kategorier*

	OR		95 % KI	
Konstantledd	0,004	***		
Avstand til nærmeste bosatte forelder (km i luftlinje)				
Alle innenfor 10 km radius (ref)				
Mors innenfor 10 km radius	1,16		1,05	1,29
Fars innenfor 10 km radius	1,13		1,01	1,26
Alle 11 – 50 km avstand	1,47	***	1,33	1,63
Mors 11–50 km avstand	1,61	***	1,42	1,82
Fars 11–50 km avstand	1,56	***	1,37	1,78
Alle 51 – 300 km avstand	1,54	***	1,42	1,67
Mors 51 – 300 km avstand	1,43	***	1,29	1,59
Fars 51 – 300 km avstand	1,47	***	1,32	1,64
Alle utenfor 301 km radius	2,64	*	1,54	4,52
Mors utenfor 301 km radius	2,49	***	2,06	3,01
Fars utenfor 301 km radius	1,52	*	1,20	1,92
Alle døde	0,91		0,65	1,27

* Kontrollert for de samme variablene som i modell 1.2 i tabell 6.2.

Vedlegg 11: Alternativ modell med mors foreldre innenfor 50 km radius som referansekategori*

	OR		95 % KI	
Konstantledd	0,003	***		
Avstand til nærmeste bosatte forelder (km i luftlinje)				
Alle innenfor 50 km radius	2,59	***	2,32	2,89
Mors innenfor 50 km radius (ref)				
Fars innenfor 50 km radius	0,93		0,81	1,07
Alle utenfor 50 km radius	3,68	***	3,29	4,11
Mors utenfor 50 km radius	2,65	***	2,38	2,95
Fars utenfor 50 km radius	2,73	***	2,44	3,06
Alle døde	1,33		0,95	1,87

* Kontrollert for de samme variablene som i modell 1.2 i tabell 6.2.

Vedlegg 12: Alternativ modell med mors foreldre utenfor 50 km radius som referansekategori*

	OR		95 % KI	
Konstantledd	0,01	***		
Avstand til nærmeste bosatte forelder (km i luftlinje)				
Alle innenfor 50 km radius	0,98		0,92	1,04
Mors innenfor 50 km radius	0,38	***	0,34	0,42
Fars innenfor 50 km radius	0,35	***	0,31	0,40
Alle utenfor 50 km radius	1,39	***	1,32	1,47
Mors utenfor 50 km radius (ref)				
Fars utenfor 50 km radius	1,03		0,97	1,10
Alle døde	0,50	***	0,36	0,70

* Kontrollert for de samme variablene som i modell 1.2 i tabell 6.2.